IOSIF MICU

PIESE FILATELICE ROMÂNEŞTI EMISE DUPĂ PROCLAMAREA REPUBLICII

BUCUREŞTI — 1971

CUVÎNT ÎNAINTE

O lucrare filatelică, care să se situeze între știință popularizată și tehnică, reclamă neapărat un cuvînt înainte, mai bine spus o prezentare.

Este un lucru cunoscut că în actualele expoziții filatelice sînt expuse colecții care cuprind toate sau aproape toate felurile de piese filatelice care aparțin circuitului poștal. O colecție care să poată fi apreciată de filateliști la expoziții, nu poate fi concepută astăzi, fără plicuri circulate, ștampile uzuale, ștampile speciale și ocazionale, varietăți etc. Prin lucrarea de față autorul își propune să prezinte piesele filatelice românești emise după proclamarea republicii, astfel ca filateliștii și cercetătorii acestei plăcute îndeletniciri să le cunoască și să le utilizeze cît mai bine în colecțiile lor.

Capitolul „Periodizarea filatelică" redă perioadele filatelice din România de după 1948, împărțite pe emisiuni și tiraje după o anumită concepție. Ca și pentru întreaga lucrare, acest capitol se bazează în principal pe rezultatele studiilor personale ale autorului, efectuate în decursul anilor. Mărcile sînt prezentate în raport cu funcția lor filatelică. Astfel, autorul încearcă a da răspuns întrebării: „pentru ce o marcă românească este mai rară și mai scumpă decît cealaltă?" De asemenea caută să scoată în evidență funcțiile și calitățile mărcii poștale: circularea ei efectivă prin poștă și înrîurirea mărcii poștale efectiv circulate asupra filateliei. După cum ne este cunoscut, marca circulată îndeamnă mai mult la studiul filatelic — formă avansată a colecționării — fiind în general un material relativ mai ușor de procurat și la îndemîna filatelistului. Prin lucrarea de față au-

torul atrage atenția asupra faptului că piesele filatelice efectiv circulate, reprezintă adevărate podoabe și în cazul filateliei moderne.

„Periodizarea în filatelie" — aidoma istoriei — este în prezent un lucru deosebit de important, care se bazează pe factori obiectivi între care și pe politica de emitere a mărcilor poștale. Această etapă — fundamental deosebită de perioada de dinaintea anului 1948, ușurează înțelegerea, cercetarea și aranjarea colecției. Astfel, filatelistul se izbește fără să vrea, atunci cînd își va căuta piesele filatelice mult dorite, de această periodizare; fiecare etapă punîndu-i probleme la procurarea pieselor filatelice respective și nu mai puțin la stabilirea valorilor acestora. Puțini sînt filateliștii care la întocmirea colecțiilor acestei bogate perioade în emisiuni, să se ocupe de studiul filigranelor, dantelurii și a hîrtiei, uitînd că dispunem de adevărate rarități în aceste domenii de cercetare. Aș putea cita numai cazul filigranului cu „cerculețe", denumire populară a varietății filigranului XVII — care este numai un exemplu.

Prin lucrarea de față autorul atrage atenția asupra satisfacțiilor pe care le pot avea diferitele domenii de cercetare filatelică și în special asupra cercetării filigranului, o adevărată mină a surprizelor filatelice. Aș sublinia că în toată perioada republicii, la nici o expoziție filatelică nu s-a prezentat un studiu al filigranelor de după anul 1948. Lucrarea de față pledează pentru un studiu al filateliei române moderne, mai aprofundat și mai bogat în cercetare filatelică; ea cere cititorului un studiu nu numai asupra filigranului, ci și asupra dantelurii și hîrtiei. În acest din urmă domeniu autorul prezintă un studiu al varietăților de hîrtie utilizate în emisiunile mărcilor românești moderne ca de exemplu: hîrtia albă și de culoare închisă a coliței din emisiunea „Mexic 1970", culoarea gălbuie a coliței semicentenarului „Unirii Transilvaniei cu România" 1968, hîrtia ripsată a coliței „Medalii olimpice" 1961 și nu mai puțin despre hîrtia cretată în general cu exemple din perioada respectivă.

Plicurile „prima zi" (F.D.C. — First Day Cover) și cărțile poștale maxime, auxiliare prețioase pentru întocmirea unei colecții estetice sînt prezentate într-o formă deosebită. Lucrarea atrage atenția colecționarilor (încearcă chiar să prezinte piesele în unele cazuri) că, pînă la F.D.C.-urile tip standard, filatelia românească dispune de piese filatelice de acest gen deosebit de interesante și rare ca: plicuri oficializate prin ștampile speciale, emise în

tiraje reduse, cărți poștale maxime, cartoane speciale etc., care nu numai că își au locul într-o colecție filatelică de mărci poștale, inclusiv într-un exponat, dar sînt necesare, ele îmbogățind și făcînd mai interesant exponatul.

Se prezintă astfel, unele din primele cărți poștale maxime oficiale pe care autorul le așază la locul cuvenit. După cum se știe începînd cu anul 1948, au apărut în filatelia românească cărțile poștale maxime. Autorul subliniază rolul cărții poștale maxime într-o colecție generală „România" sau într-un exponat, care împreună cu toate celelalte piese filatelice, vin să îmbogățească exponatul sau colecția. De asemenea cărțile maxime pot sublinia ideea pe care colecționarul dorește s-o expună prin colecția sa.

Lucrarea de față se mai ocupă și cu plicurile ocazionale emise de filialele și cercurile filatelice. Menționez că aceste plicuri și ștampile sînt documente filatelice locale și sînt cu atît mai căutate, cu cît sînt circulate efectiv prin poștă. Din păcate, acest lucru este uitat de către cei mai mulți colecționari.

Cu toate că unii filateliști și colecționari din țară și de peste hotare, menționează aceste piese ca fără valoare filatelică, consider totuși că locul lor într-o colecție generală sau într-un exponat completează acele goluri pe care marca poștală nu le poate umple.

Erorile, varietățile, accidentele de tipar, au atras din totdeauna atenția filateliștilor și îndeosebi cercetătorilor filateliști. Și la acest capitol autorul s-a străduit a face lumină în ce privește aceste categorii. Este de subliniat faptul că erorile și varietățile au existat de la începutul filateliei și nu au dispărut nici în perioada modernă, îmbogățind colecțiile filateliștilor.

Materialul prezentat succint și exemplificat prin cîteva emisiuni, ne arată, cît de multe particularități tipice pot fi găsite la o emisiune, atunci cînd ea e cercetată atent și cu competență. Lucrarea ia însă poziție asupra accidentelor de tipar și a rebuturilor declarate „mari rarități". Este știut că astfel de „unicate" nu au nici o valoare filatelică. Ce constituie într-adevăr o eroare sau o varietate filatelică aflăm din conținutul acestei lucrări.

Un amplu spațiu este dedicat studiului ștampilelor poștale. În actuala tendință a filateliei mondiale, ștampilele poștale au un rol tot mai însemnat. Nu e departe timpul cînd un plic francat va fi apreciat și după ștampila pe care o poartă. De altfel,

chiar și unele ștampile moderne nu mai pot fi găsite. Capitolul despre tipuri de ștampile este un extras comprimat dintr-un volum al autorului, aflat în manuscris pe această temă. Lucrarea, pentru perioada de care ne ocupăm, prevede următoarele tipuri de ștampile — uzuale, tranzit, speciale și ocazionale, publicitare, francaturi mecanice cu elemente publicitare, de vagoane poștale, anacronice — Iată cum numai simpla înșiruire a tipurilor de ștampile ne dă o imagine clară despre importanța ștampilelor pentru filatelie și posibilitățile care le oferă studiul acestora pentru îmbogățirea colecțiilor. Cele arătate în prezentul volum sînt numai o mică parte din tot ce s-ar putea descrie despre ștampila poștală din perioada de după proclamarea republicii.

Întregurile poștale, ca o subramură a filateliei au fost colecționate încă de la începuturile existenței lor. Această subramură a însoțit filatelia în decursul anilor, inclusiv în perioada de după proclamarea republicii. În cadrul acestei lucrări autorul se ocupă cu întregurile poștale românești — de altfel foarte numeroase și interesante — ca material complementar al colecțiilor și exponatelor filatelice.

Lucrarea prezintă și o clasificare a întregurilor poștale, în special pentru uzul colecțiilor specializate pe această temă.

Un capitol al lucrării de față este dedicat vinietelor poștale și semipoștale. Despre importanța lor nu pot spune decît că o colecție ca a centenarului mărcii poștale românești, nu se poate concepe fără variatele viniete ale expoziției din iunie 1958, cît și a celor emise cu prilejul centenarului (noiembrie 1958). Ele nu privesc numai pe colecționarul specializat ci și pe toți acei care doresc să-și facă o colecție generală România, mai variată, mai interesantă.

În final, lucrarea sugerează modul în care poate fi valorificat cît mai atrăgător bogatul patrimoniu filatelic din care fac parte studiile, colecțiile după catalog (integrale sau parțiale), precum și variatele colecții tematice care dau prilej colecționarului să-și etaleze cunoștințele filatelice. Rețete universal valabile în acest domeniu nu există. Totul depinde de interesul, cunoștințele și preferințele filatelistului.

Fie ca prezenta lucrare să servească dezvoltării cercetării filateliei românești și a creșterii interesului colecționării pieselor filatelice românești emise după proclamarea republicii.

Ing. MIHAI **POPOVICI**
(A.I.J.P.)

MARCA POȘTALĂ

Prin filatelie, înțelegem studiul și colecționarea în mod sistematic a pieselor filatelice și în primul rînd colecționarea și studiul mărcilor poștale, deoarece obiectul principal, baza filateliei, este marca.

În prezenta lucrare în care ne ocupăm de piesele filatelice românești de la proclamarea republicii, vom avea în vedere în primul rînd marca poștală sub toate aspectele cu atît mai mult cu cît toate piesele filatelice sînt în strînsă legătură cu marca și procesul ei de circulație.

Dacă în trecut, în general, marca poștală era folosită numai pentru transmiterea corespondenței, astăzi marca poștală joacă un rol hotărîtor în domeniul cultural-educativ, recreativ, în procesul de instruire și lărgire a orizontului tinerilor și vîrstnicilor, în educarea pentru ordine și pentru frumos. Acestea și multe alte calități au fost dobîndite de marca poștală românească în special în perioada de care ne ocupăm, ținînd seama și de faptul că prin tematică, prin conținut, prin varietatea subiectelor și a execuției artistice cît și prin procesul de imprimare, anii puterii populare au însemnat o perioadă calitativ superioară din toate aceste puncte de vedere. La începutul acestei perioade marca poștală ne este prezentată printr-o gamă variată de subiecte strîns legate de evoluția social-politică. Este firesc ca în perioada de luptă pentru consolidarea regimului democrat-popular, în tematica mărcii să domine elementul politic, subiectul mărcii poștale fiind subordonat acestei măreți acțiuni pe care poporul — sub conducerea partidului — o ducea pentru consolidarea noii orînduiri, pentru pace, pentru umanismul socialist și al prieteniei între popoarele socialiste. U.T.C., 1 Mai 1948, frăția de arme româno-sovietică, prietenia română-bulgară, centenarul revoluției 1848, săptămîna presei democrate, sînt numai cîteva emisiuni din această varietate de subiecte.

Începînd cu anul 1950, apar mai frecvent emisiuni care sînt legate de trecutul nostru istoric și cultural, de problemele construirii socialismului (vezi figura 1). „Comemorarea a 100 de ani de la nașterea lui Eminescu", „100 de ani de la nașterea pictorului Ion Andreescu", „Planul de stat pe 1950", „Naționalizarea", „Expoziția tehnică industrială-agricolă", „Filimon Sîrbu",

Fig. 1

„Centenarul morții pictorului Rosenthal", emisiunea „Planul cincinal" etc., sînt exemple elocvente despre felul în care prin filatelie se consemnează și marchează — pas cu pas — marile transformări revoluționare care se petrec în viața social-politică și spirituală a poporului nostru.

De remarcat, că primii ani din perioada republicii, au fost fecunzi în emisiuni filatelice cu teme social-culturale pentru a sprijini rezolvarea marilor probleme care au stat în fața patriei,

cu subiecte bine inspirate, dar cu o execuție grafică și tipografică ce a lăsat de dorit.

Pentru filateliști această perioadă este deosebit de importantă și prin apariția unor emisiuni tematice de sport, artă, oameni celebri, copii etc., din care unele mărci, azi, le-am putea denumi „clasice" pentru tematici. Iată numai cîteva exemple : tabloul pictorului Octav Băncilă, reprezentînd „1907" din emisiunea „Centenarul nașterii lui Caragiale" ; bătălia de la Smîrdan de pictorul Nicolae Grigorescu din emisiunea „75 de ani de la proclamarea independenței" ; fotbalul ca sport al tineretului din emisiunea „UIS — 1952" ; aruncător cu discul din emisiunea „Al IV-lea Festival Mondial al Tineretului". Și astfel de exemple s-ar putea da multe.

Anul 1955 a însemnat pentru filatelia română un an al schimbărilor calitative. În acest an apare emisiunea gravată : „Mari aniversări culturale", o podoabă a filateliei din anii puterii populare. Această emisiune ne arată că și filatelia română poate să dispună de emisiuni gravate care să satisfacă cele mai înalte exigențe. Tot în acest an apar un număr însemnat de emisiuni cu caracter „tematic".

Anul 1955 marchează încă un lucru important. Apariția celei mai interesante erori a filateliei române moderne : valoarea de 1,55 lei cu centrul răsturnat, din emisiunea „Recensămîntul 1955".

Începînd cu anul 1956 se succed o serie de emisiuni filatelice deosebit de atractive. Nu întîmplător, unele dintre aceste emisiuni sînt astăzi foarte greu de găsit. Dintre acestea fac parte emisiunile cu tema „Vînătoare" (dantelat și nedantelat), care satisfac toate exigențele. Este de remarcat faptul că emisiunea „Vînătoarea 1956" în forma dantelată a avut o circulație efectiv masivă. Ea este considerată ca una din emisiunile cele mai îndrăgite de filateliștii tematici.

În același an, 1955, a fost tipărită emisiunea deosebit de interesantă pentru filatelia română : „Ziua internațională a copilului", care cu cele 10 viniete poștale diferite în coală a devenit o adevărată raritate filatelică. Viniete poștale deosebite au însoțit și emisiunile : „500 de ani de moartea lui Iancu de Hunedoara" (1956), seria „Flora carpatină" (1967) și emisiunea „Al IV-lea Festival Mondial al Tineretului de la Moscova" (1957) valoarea de 1 leu. Aceste mărci cu viniete sînt astăzi foarte căutate, dato-

rită faptului că la timpul lor atît filateliștii cît și personalul poștal prin manipulare nu le-au dat importanța cuvenită.

În istoria mărcii poștale de după proclamarea republicii, anul 1957 prezintă o însemnătate deosebită la capitolul „tematici

Fig. 2

moderne". La acest capitol România este printre primele țări care a scos o emisiune de mărci poștale dedicată cuceririi spațiului cosmic și anume: emisiunea „Sateliții artificiali ai pămîntului" în tripticuri, urmată apoi de aceeași emisiune supratipărită, prilejuită de Expoziția Mondială de la Bruxelles. Aceste emisiuni sînt considerate piese rare la punctul de pornire al unei colecții pe tema „Cosmos". Cît despre cățelușa Laika — prima viețuitoare care a pătruns în Cosmos — România a fost țara care a

emis pentru prima oară o marcă poștală cu acest subiect (vezi figura nr. 2 cu subiectul „Cucerirea spațiului cosmic").

Începînd cu anul 1956 se observă tendința — de altfel manifestată și pe plan mondial — de a se emite mărci cu subiecte variate cu scopul de a prezenta sub toate aspectele țara respectivă care au condus la constituirea unor noi colecții tematice pe lîngă completarea celor existente. Între tematicile constituite putem cita flora, fauna și sportul. Se remarcă strădania fabricii de timbre, care cu mijloacele tehnice de care dispunea, a căutat să emită mărci poștale cît mai atrăgătoare. În această categorie putem încadra emisiunile: „Aniversarea a 2000 de ani de la nașterea poetului Ovidiu" (1957); „Fauna din Delta Dunării" (1957); „Ciuperci comestibile" (1958); emisiunea gravată a „Centenarului mărcii poștale românești" (1958); „Aniversarea a 500 de ani de existență documentară a orașului București" (1959), împreună cu colița gravată, apoi emisiunea gravată „Monumente ale naturii" (1960), precum și foarte interesanta compoziție a emisiunii „Jocurile olimpice Roma I" (1960).

Un merit din punct de vedere filatelic al emisiunilor românești este acela că nu abundă în serii nedantelate care în această perioadă au fost emise în majoritatea țărilor cu scop speculativ, de asemenea că din anul 1949 nu au supratаxă, excepție făcînd mărcile cu viniete a căror supratаxă aparține A.F.R.

În această perioadă apar cîteva supratiparuri care îmbogățesc patrimoniul filatelic. În primul rînd trebuie amintite supratiparurile prilejuite de reforma bănească din 1952. Unele dintre mărcile acestor emisiuni supratipărite, au devenit adevărate raritați filatelice. Aproape toate emisiunile supratipărite românești au creat piese filatelice rare și atrăgătoare. În afară de emisiunea „Sateliții artificiali ai pămîntului" cu supratipar Expoziția Universală Bruxelles 1958 despre care s-a mai vorbit, exemplificăm cu supratiparuri prilejuite de emisiunile: „10 ani de comerț filatelic de stat 1949—1959"; „Prima planetă artificială a sistemului solar" 1959; „Jocurile balcanice de atletism" 1959, cu supratipar argintiu; „Cucerirea titlului de campioană mondială la handbal feminin și de titlul de campioană europeană în turneul de juniori U.E.F.A." 1962; „Conferința pe țară a A.F.R." 1963; Ranger 9" 1954, și așa mai departe.

O ascensiune vădit sensibilă în ce privește execuția tipografică cunoaște marca românească, începînd cu anul 1964.

Astfel emisiunile „Insbruck", „Muzeul Satului", „Navigația cosmică", „Figuri de seamă din trecutul operei românești", „Flori de grădină", „Hipism", „Jocurile olimpice din Tokio" din anul 1964, precum și „Al XX-lea Congres Internațional Apimondia", „Vînatul migrator", „Grădina Botanică din Cluj", „Spartachiada", „Cîini de vînătoare" din anul 1965, sînt numai cîteva exemple despre astfel de emisiuni îngrijit executate.

Anul 1966, pe lîngă alte reușite emisiuni, pune la îndemînă filateliștilor prima serie de mărci poștale dedicată picturii. După succesul obținut pe plan intern și mondial, în anul următor 1967 apare o a doua serie reprezentînd capodopere din galeria noastră națională. În continuare s-au bucurat de același succes seriile de picturi în policromie, dintre care tabloul „Ecce Homo" de Tizian din emisiunea anului 1968 a fost apreciat ca una dintre cele mai reușite mărci din lume ale anului. În galeria de emisiuni din anii următori de un mare interes a fost seria „Nuduri" din 1969 (vezi planșa cu reproduceri de picturi, fig. 4).

În ultimii ani, mărcile românești au căutat să popularizeze trecutul nostru istoric. Enumerăm cîteva dintre aceste emisiuni care satisfac nu numai exigențele tematice ci și cele artistice.

Fig. 4

Astfel: „Monumente istorice I" 1967; „90 de ani de la proclamarea independenței de stat a României" 1969; „60 de ani de la răscoala țăranilor din 1907" 1967; „A XX-a aniversare a Republicii" 1967; „Monumente istorice II"; Aniversări culturale 1968; „550 de ani de la moartea lui Mircea cel Bătrîn" 1968; „Semicentenarul unirii Transilvaniei cu România" 1968; „120 de ani de la revoluția din 1848"; „Al X-lea Congres al P.C.R." 1969 etc.

Emisiunile de mai sus sînt numai cîteva, care demonstrează că marca poate și trebuie să mijlocească educația patriotică a filateliștilor.

PERIODIZAREA FILATELICĂ

Proclamarea Republicii Populare Române, moment istoric important în viața poporului român, a marcat începutul unor emisiuni filatelice corespunzătoare situației social-politice și economice a țării.

Să luăm ca exemplu numai patrimoniul mărcilor poștale românești menționate în catalogul Zumstein 1970. Din totalul de 2342 mărci poștale emise în cei 112 ani de la prima marcă românească, 1627 mărci, adică 57%, au fost emise după proclamarea republicii, adică în mai puțin de 22 ani. Aceste cifre singure atestă importanța pe care trebuie s-o atribuim din punct de vedere filatelic perioadei de care ne ocupăm.

Este firesc, ca bogatul fond filatelic care s-a creat începînd din 1948 pînă azi, să fie orînduit după anumite criterii. Ținînd seamă de anii ce s-au scurs de atunci, patrimoniul filatelic ar putea fi împărțit din punct de vedere istoric în două perioade. Una care se referă la timpul cînd exista încă un comerț filatelic particular, care indiscutabil a avut o influență negativă asupra filateliei, și a doua perioadă cînd comerțul filatelic devenit monopol de stat a condus filatelia pe noi făgașe.

Este știut că emisiunile filatelice, în general, sînt rezultatul unor factori subiectivi, ele fiind generate de interesele poștale, de moment sau de vederile celor care au menirea să gospodărească acest fond.

După proclamarea Republicii Populare Române în emiterea mărcilor poștale se pot distinge trei perioade și anume : perioada 1948—1951 cu tiraje filatelice în general reduse ; perioada 1952—1965 cu tiraje de masă și de largă circulație poștală și perioada de la 1966 pînă azi cu tiraje ponderate. Aceste perioade, după cum vom vedea mai departe, corespund funcției emisiunilor și influenței diferențiate pe care a avut-o emisiunile respective asupra colecționării mărcilor poștale și asupra colecționarilor.

Perioada 1948—1951. Emisiuni cu tiraje filatelice reduse.

În această perioadă emisiunile filatelice conțin subiecte care corespund orientării politice. Se observă clar tendința ca marca poștală să fie folosită ca mijloc cultural-educativ și de propagandă a noii orînduiri de stat, în care puterea politică aparține muncitorilor în alianță cu țărănimea și cu celelalte pături ale oamenilor muncii.

Se poate afirma cu certitudine că din cauza tirajelor prea mici, multe emisiuni filatelice din această perioadă nu și-au putut îndeplini funcția cultural-educativă și de propagandă decît într-o mică măsură.

La o populație de cca 20 de milioane de oameni, emisiunile „1 Mai 1948" tiraj 35 000 serii ; „Frăția de arme româno-sovietică" 40 000 serii ; „Aviația și marina" 50 000 serii ; „Săptămîna presei democrate" 50 000 serii ; „Al doilea Congres General ARLUS" 40 000 serii ; „Organizația Sportului Popular" 45 000 serii ; „Planul de Stat 1950" 50 000 serii ; „1 Mai 1950" tiraj 50 000 serii, sînt o mărturie a politicii de emisiuni prin tiraje necorespunzătoare. Tirajele respective abia acopereau abonamentele filatelice. Aceste tiraje necorespunzătoare se datoresc și faptului că în perioada republicii în anul 1948 emisiunile au fost prevăzute cu suprataxe destul de consistente. Această politică a emisiunilor cu tiraj redus neinspirată din punct de vedere filatelic a avut ca efect pe de o parte colecționarea mărcilor în stare neștampilată, iar pe de altă parte acumularea lor de unii filateliști, sub formă de stocuri care să le poată asigura un venit mai tîrziu.

Crearea de stocuri de mărci neștampilate a fost determinată și de valoarea filatelică mică și cu totul nesatisfăcătoare a mărcilor efectiv circulate, din această perioadă. La tirajul redus stabilit pentru aceste emisiuni, ar fi fost firesc ca marca neștampilată să fie prețuită ca și marca ștampilată. În mod practic însă, marca ștampilată, efectiv circulată, nici n-a fost luată în seamă. Nu întîmplător cataloagele românești apărute pînă în anul 1959 nu au stabilit cote pentru mărcile ștampilate și circulate poștal. Această situație a stimulat colecționarea mărcilor cu „gumajul intact" ca și stocarea lor. De asemenea însuși felul de distribuire a emisiunilor — nu vorbim despre abateri ci despre concepție — stimula pe unii colecționari care dispuneau de

capital să-şi investească banii în mărci poştale, în vederea valorificării lor mai tîrziu la cote superioare.

Deşi tirajele erau aşa-zise „filatelice", totuşi în mod practic nu exista o îngrădire în obţinerea emisiunilor dorite. Totodată şi orientarea dată de publicaţiile filatelice ale vremii era nesatisfăcătoare.

Din cele de mai sus, rezultă că este exagerat faptul de a atribui toate insuficienţele sistemului organizatoric filatelic, din perioada 1948—1951 numai pe seama sectorului „capitalist" existent în acea vreme. Existînd psihoza îmbogăţirii prin filatelie era deci firesc ca o emisiune cu tiraj redus, cu suprataxă de multe ori în proporţie de sută la sută, să nu ia drumul ghişeelor poştale pentru francarea corespondenţei.

Volumul „Studii de filatelie" * scoate în evidenţă faptul că „în timp ce tirajul este un factor important în stabilirea viitoarelor emisiuni, circulaţia emisiunii este un factor hotărîtor în stabilirea raritătii şi a valorii emisiunilor".

Din această perioadă se pot desprinde unele particularităţi care trebuie scoase în evidenţă. Astfel sînt elocvente în această privinţă următoarele situaţii : în anul 1948 au fost tipărite 22 emisiuni cuprinzînd 101 mărci, în timp ce în anul 1949 s-au tipărit 10 emisiuni cu un număr de 25 mărci. Începînd cu anul 1949 dispare suprataxa — povara filatelistului — apărînd în schimb mărcile nedantelate în tiraje acceptabile. Se remarcă faptul că începînd cu anul 1950, unele emisiuni sînt masiv puse în circulaţie de poştă. Citäm ca exemplu emisiunile : „Ion Andreescu", „1 Mai 1950", „Aurel Vlaicu 1950", „Congresul Comitetelor de luptă pentru pace", „Circuitul ciclist al R.P.R.", „Ion Negulici" etc. În această perioadă 1950—1951 se menţine psihoza creată în favoarea emisiunilor neştampilate. În general, însă, tirajele emisiunilor respective ofereau un reviriment pentru o filatelie echilibrată.

Perioada 1952—1965. Emisiuni cu tiraje de masă, de largă circulaţie poştală.

Reforma bănească din 1952 a pus capăt şi posibilităţilor speculaţiilor filatelice. Acest moment important pentru viaţa politică şi economică a ţării, pentru mersul înainte al societăţii româneşti pe drumul socialismului, a avut o înrîurire

* „Studii de filatelie" de Cornel Spineanu, Ernest Morgenstern, George Florescu — 1965.

favorabilă şi asupra filateliei, mai bine-zis, asupa colecţionării mărcilor poştale.

Deşi mărcile supratipărite au fost de un mare interes filatelic, acestea însă nu au putut fi colecţionate cantitativ din cauza următoarelor motive :

— Colecţionarii, datorită reformei băneşti, nu au dispus de numerar în măsura în care să-şi poată procura un număr de serii şi pentru schimb. Stocajul a fost practic exclus din cauză că negustorii nu mai aveau capital disponibil pentru asemenea operaţiuni.

— Organele de specialitate filatelică din cadrul poştei n-au avut o linie clară în domeniul supratipăririi mărcilor. Supratipărirea s-a făcut la întîmplare după necesităţi poştale, numai pe coli întregi. Astfel s-a supratipărit o singură valoare dintr-o serie de mai multe valori — nu se cunoşteau emisiunile care urmau să fie supratipărite şi nici tirajul lor.

— Cumpărarea mărcilor ştampilate, efectiv circulate a fost total neglijată din partea comerţului filatelic.

Colecţionarii, în faţa acestui nou fenomen, au fost dezorientaţi. Tirajele emise fiind create efectiv pentru circulaţia poştală. De asemenea nimeni nu s-a gîndit să colecţioneze mărcile supratipărite pe plicuri efectiv circulate, sau cu francaturi mixte ale filateliei moderne româneşti. Astfel, neexistînd interesul pentru colecţionarea mărcilor ştampilate efectiv circulate o însemnată parte din mărcile supratipărite s-au pierdut.

În această perioadă încep să apară cu regularitate în filatelia română tiraje de masă efectiv circulate. Apreciez această perioadă ca fiind de o mare importanţă pentru filatelia românească, deoarece mărcile poştale pe plicuri efectiv circulate au dus, atît în ţară cît şi peste hotare, pe lîngă mesajul marilor noastre prefaceri revoluţionare a unei noi orînduiri şi un mesaj de pace şi prietenie cu toate popoarele lumii. Schimbarea structurală a menirii mărcii poştale nu a dăunat de loc filateliei. Deşi în momentul apariţiei emisiunilor respective numărul filateliştilor era în regres, iar interesul faţă de colecţionarea mărcilor poştale fiind limitat, neexistînd nici o organizaţie a filateliştilor şi nici un comerţ filatelic viabil, totuşi filateliştii colecţionari ai mărcilor poştale româneşti şi-au întregit colecţiile lor cu astfel de valori. Astăzi unele dintre aceste emisiuni au devenit adevărate podoabe ale filateliei din peri-

cada de după proclamarea republicii. Astfel pot cita emisiunile : „Mărcile uzuale Stema R.P.R." 1952, „Cultura fizică și sport" 1952, „Aviația sportivă" 1953, „Luna pădurii" 1953, „Case de odihnă" 1954, „Campionatele europene de canotaj academic" 1955 etc., care deși au avut tiraje de ordinul a un milion, au devenit acum greu de procurat, nu numai în stare neștampilată ci în unele cazuri chiar ștampilate, și aceasta datorită unei circulații poștale frecvente.

Marele interes pentru această perioadă a filateliei românești, se datorește următorilor factori :

a) — **Colecționarea mărcilor în ordine cronologică.** Trebuie subliniat acest lucru, că o colecție după catalog obligă colecționarii să aibă toate mărcile perioadei pe care o colecționează. În acest context este firesc să crească interesul pentru colecționarea tuturor mărcilor, chiar dintre perioada cînd nu exista o „politică filatelică", cu influența ei pozitivă. Este bine ca filateliștii să rețină că „colecționarea mărcilor în ordine cronologică" nu cunoaște perioade de flux și reflux, de conjunctură sau deconjunctură, de progres sau regres al prețurilor într-un catalog. Ea obligă pe colecționari să colecționeze, fără nici o preferință, tot ce apare. Trebuie precizat că colecționarii care au ținut seamă de această elementară cerință filatelică n-au regretat, ba dimpotrivă, au cunoscut numai satisfacții.

b) — **Tirajul mărcilor.** În lumea filatelică mult controversata discuție din jurul tirajelor mărcilor are alte valențe decît pentru cei care sînt chemați să emită mărcile poștale, să le popularizeze și să le comercializeze. Din punct de vedere filatelic este deosebit de semnificativ faptul că în perioada la care ne referim, tirajul acestor mărci a permis o circulație poștală masivă, efectivă, mărcile poștale respective în stare ștampilată devenind patrimoniul masei de filateliști inclusiv al copiilor și al tinerilor, permițînd studierea amănunțită a acestor emisiuni. Cîteva exemple edificatoare : mărci uzuale „Stema R.P.R. 1952", tiraj 940 000 serii ; „75 de ani de la proclamarea independenței" 1952 un milion de serii ; „Cultura fizică și sport" 1952 — un milion de serii ; „Campionatele mondiale de tenis de masă" 1953, două milioane de serii ; „Aviația sportivă" 1953 — un milion de serii ; „100 de ani de la nașterea lui Ciprian

Porumbescu" trei milioane serii ; „Case de odihnă" 1954, două milioane serii ; „Campionatele europene de volei" 1955, un milion serii ; „Campionatele europene de canotaj academic feminin" 1955, un milion serii ; „Mari aniversări culturale" 1955, un milion serii, și așa mai departe.

Cu referire la tiraje, sînt de reținut următoarele concluzii :

Din punct de vedere filatelic, un tiraj masiv care permite și o circulație poștală efectivă, face să crească interesul pentru colecționarea mărcilor respective. De altfel, țări cu mari tradiții filatelice ca : Austria, Franța, Elveția și altele, ale căror mărci sînt mult căutate de filateliști, confirmă aceasta.

c) — **Varietatea desenelor.** În condițiile dezvoltării pe scară largă a colecționării mărcilor tematice, varietatea desenului trezește interesul colecționarilor. Astfel perioada la care ne referim poate fi considerată „clasică" pentru tematicile românești. Pentru tema „istoria patriei", arătăm cîteva exemple edificatoare : „Medalia secera și ciocanul" 1952 ; „75 de ani de la proclamarea independenței" 1952 ; „100 de ani de la nașterea lui Nicolae Bălcescu" 1952 ; „5 ani de la proclamarea R.P.R." 1952 ; „Centenarul Teatrului Național" 1952 ; „Al III-lea Congres al Sindicatelor din R.P.R." 1953 ; „9 ani de la eliberarea de sub jugul fascist" 1953 ; „Comemorarea a 450 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare" 1954 ; „A 10-a aniversare de la eliberarea României" 1954 și așa mai departe.

Tot în această perioadă ne întîlnim și cu primele emisiuni din mult căutatele tematici floră, faună, precum și cu un mare număr de emisiuni cu subiecte sportive — de asemenea o temă larg răspîndită. Astfel tematicii „faună" îi aparține valoarea de 2,55 lei din emisiunea „Agricultura socialistă" 1953, reprezentînd „vite la pășune", valoarea de 20 bani din seria „Luna pădurii" 1954, reprezentînd un splendid cerb, (vezi figura 5), apoi valoarea de 35 bani din emisiunea „Luna pădurii" 1955, reprezentînd un robust porc mistreț, seria „Zootehnia" 1955, frumoasa serie „Vînătoarea" din 1955, aceeași serie nedantelată în culori schimbate din 1955, apoi seria „Insecte dăunătoare" din 1956 și așa mai departe. În ce privește tematicile „flora" și „sport", între anii 1953 și 1960 au apărut urmă-

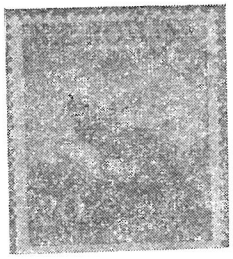

Fig. 5

toarele mărci românești pe temele de mai sus. Flora : două valori din „Luna pădurii" 1953, apoi valoarea de 1,75 lei din emisiunea „Luna pădurii' 1954, seria „Pomi-legumicultură" din 1955, „Plante industriale" 1955, „Luna pădurii" 1956, „Flori" 1956, „Flora" 1956, „Ciuperci comestibile din R.P.R." 1958. De asemenea trei valori din emisiunea „10 ani de la constituirea primelor G.A.C." 1959, seria „Plante medicinale" 1959 etc. Concomitent apar mărci cu teme „sportive" care au atras atenția multor filatelişti. Acestei tematici îi aparțin : valoarea de 55 bani reprezentînd disciplina sportivă „fotbal" ; „Consiliul UIS" 1952 ; emisiunea „Cultură Fizică şi Sport" 1952 ; valoarea de 20 bani — aruncător cu discul din emisiunea „Festivalul Mondial al Tineretului şi Studenților" 1953 ; „Aviața sportivă" 1953 ; „Campionatele europene de volei" 1955 ; „Campionatele europene de canotaj feminin" 1955 ; „Campionatele europene de tir" 1955 ; „Jocurile olimpice de la Melbourne" 1956 ; „Cupa Europei la gimnastică feminină" 1957 ; „Cursa Păcii" 1957 ; marca de 55 bani din emisiunea „Al II-lea Festival Mondial al Tineretului" 1957 ; „A X-a ediție a Campionatelor internaționale de atletism" 1957, valoarea de 1,20 lei din emisiunea „A 10-a aniversare de la proclamarea Republicii" 1957 ; „Criteriul mondial de scrimă" 1958 ; „Medicina sportivă" 1958 ; „Spartachiada tineretului" 1958, valoarea de 1 leu din emisiunea supratipărită „A XVIII-a ediție a jocurilor balcanice de atletism" 1959, seria „Sport" din 1960 etc.

Iată cei trei factori principali care au făcut ca emisiunile filatelice dintre anii 1952—1965 să fie cei mai fertili pentru filatelia română modernă.

Emisiuni deosebite din perioada 1952—1965.

Perioada emisiunilor de mărci poştale româneşti de după proclamarea Republicii Populare Române are şi cîteva serii deosebite care o fac mult îndrăgită de colecționarii şi cercetătorii acestor mărci.

Astfel avem unele emisiuni legate de desenul mărcii, altele de felul de emitere, iar altele legate de anumite evenimente. Pentru exemplificare o să enumerăm cîteva :

1. În 1955 apare prima serie gravată a mărcilor poştale româneşti moderne. După cum am arătat este vorba despre seria „Mari aniversări culturale" 1955. De remarcat că deşi seria are o execuție grafică ireproşabilă şi un tiraj de 1 milion de serii complete, toate valorile au avut o circulație poştală efectivă şi în cantități mari.

2. În 1956 apare, pentru prima oară la noi în țară după proclamarea Republicii, marca cu vinietă şi anume seria dedicată „Zilei internaționale a copilului", (excepție făcînd vinietele anului 1948—1949). O coală de 100 mărci avea 10 viniete pe care era imprimat cuvîntul „pace" în tot atîtea limbi. Marca dedicată aniversării a „500 de ani de la moartea lui Iancu de Hunedoara", are de asemenea cîte o vinietă la fiecare 10 mărci, reprezentînd castelul Huniazilor (vezi fig. 6).

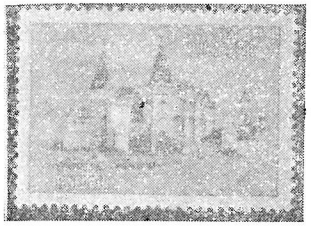

Fig. 6

Fig. 7

Mult căutate de filatelişti sînt şi mărcile cu vinietă ale seriei „Flora carpatină" (vezi figura nr. 7) din 1957, precum şi cele 20 de viniete ale valorii de 1 leu — triunghiulară — din seria „Al VI-lea Festival Mondial al Tineretului de la Moscova" etc. Piesele filatelice în coli întregi cu vinietele respective sînt foarte rare, mai ales dacă se are în vedere că şi mărcile cu viniete au avut o largă circulație poştală.

3. Între anii 1952—1965 apar primele emisiuni de mărci poștale închinate cuceririi Cosmosului. Această perioadă luată ca punct de plecare spre univers — marele necunoscut — este marcată prin emisiuni de prestigiu. Tripticurile formate din două mărci și o vinietă, închinate cuceririi Cosmosului 1958 au

Fig. 8

devenit mărci foarte căutate (vezi figura nr. 8), iar supratipărurile efectuate cu prilejul Expoziției Mondiale de la Bruxelles pe aceste tripticuri au devenit adevărate rarități ale filateliei moderne. De asemenea este mult căutată și prima emisiune în lume închinată cățelușei Laika, ca primă viețuitoare care a pătruns în Cosmos.

4. Tot în această perioadă a avut loc concomitent centenarul mărcii poștale românești (1958) și înființarea Asociației filateliștilor din România, acțiuni care au determinat o evoluție favorabilă atît în domeniul colecționării mărcilor poștale, cît și în ce privește opinia despre colecționare.

Anii 1960—1965, marchează o perioadă de tranziție, cînd emisiunile deși au tiraje apreciabile, ele devin tot mai căutate și unele chiar foarte greu de procurat. Factorii care au determinat această situație sînt următorii :

a) Interesul mereu crescînd în întreaga lume pentru mărcile Republicii Socialiste România, aceasta ca urmare a succeselor repurtate de țara noastră în dezvoltarea vieții materiale și spirituale.

b) Creșterea exportului de mărci poștale românești care a absorbit de pe piața internă o cantitate impresionantă din acestea și îndeosebi din emisiunile tematice.

c) Concepția că o parte din tiraj să fie dată pentru nevoile de francarea corespondenței, astfel că marca poștală să-și îndeplinească funcția sa poștală.

d) Interesul mereu crescînd pentru mărcile românești și în interiorul țării, determinat de conjunctura în general favorabilă manifestată pe piața filatelică mondială pentru mărcile Republicii Socialiste România. Legat de aceasta trebuie menționat ca un fapt pozitiv politica de prețuri stimulatorii la cumpărarea mărcilor poștale românești practicată de întreprinderea comercială de stat „Filatelia". Cumpărarea mărcilor poștale românești de către această întreprindere a fost un gir pentru colecționari, că mărcile cumpărate — chiar dacă au un preț de cost ridicat — au o valoare filatelică reală și nu conjuncturală.

e) Creditul acordat mărcilor poștale românești de cataloagele străine care an de an au prețuit la justa lor valoare mărcile acestei perioade, indiferent de tirajul lor. De remarcat faptul că emisiunile : „Sericicultura și apicultura" 1963 ; „Grădina zoologică din București" 1964 ; „Vînatul migrator", cele două emisiuni „Cosmos" și alte emisiuni din 1965 care au apărut în tiraje apreciabile, între 500 mii și 1 milion de serii, au cunoscut în cataloagele străine salturi de-a dreptul spectaculoase.

Acești factori mai sus-enumerați au avut o influență covîrșitoare asupra colecționării mărcilor poștale românești. Astăzi nimeni nu poate spune că o colecție de mărci poștale românești cuprinzînd numai ultimii 10 ani, e ușor de realizat.

Perioada de la 1966 înainte.
Emisiuni cu tiraje ponderate.

Politica de emitere a mărcilor poștale este un drept suveran al orișicărui stat independent.

Stabilirea tirajelor, comercializarea mărcilor poștale pentru francarea corespondenței și colecționare este la latitudinea statului respectiv.

Este de subliniat faptul că nu în toate cazurile politica de emitere și comercializare este în concordanță cu cerințele filateliștilor, care trebuie să se adapteze acesteia.

Anii 1966—1967—1968 au fost marcați printr-o nouă politică de emitere. Deși execuția grafică, alegerea tematicii și calitatea mărcilor românești au cunoscut o îmbunătățire sensibilă, totuși tirajele majorității emisiunilor au fost între 2 și 3 sute de mii de serii (în unele cazuri chiar de 100 000 de serii), fapt care a satisfăcut în parte pe filateliști și pe acei cu abonamente interne perfectate. Aceste tiraje avînd în vedere numărul mare al colecționarilor și abonaților filatelici, al interesului din ce în ce mai crescînd pentru colecționarea mărcilor poștale, corespund din punct de vedere filatelic tirajelor din 1948, creînd probleme similare pentru viitorul filateliei românești moderne.

Este important de reținut faptul că această politică de emitere va crea o prezență masivă a mărcilor neștampilate în colecții și în circuitul filatelic. Desigur că după un timp mai îndelungat mărcile ștampilate efectiv circulate din această perioadă vor fi mult căutate. De aceea procedeul unor filateliști care fără „milă" aplică pe plicuri ca francatură o coliță „Ecce Homo" de Tizian, o marcă „Ranger 9" sau alte mărci poștale emise într-un tiraj redus, își asigură de pe acum piese filatelice de prima clasă. De menționat că în majoritatea cazurilor, piesele cheie ale acestor emisiuni cînd sînt ștampilate, sînt prețuite în cataloagele mondiale la valoare egală sau chiar superioară celor neștampilate.

Iată deci că în perioada în care ne găsim, politica de emitere ridică noi probleme în fața colecționarilor, probleme care trebuie într-așa fel rezolvate, încît patrimoniul filatelic să nu sufere, iar colecționarea mărcilor poștale românești de către toate păturile sociale, inclusiv copiii și tineret să nu fie stînjenită, aceștia trebuind să se adapteze noilor situații.

Unele concluzii ce se pot trage în urma periodizării.

Este limpede că fiecare perioadă sau subperioadă de emitere a mărcilor poștale a avut o înrîurire asupra colecționării acestora. Cîteva exemple ne vor demonstra acest fapt. Emisiunea „1 Mai 1948" a apărut într-un tiraj de 35 000 exemplare, în timp ce „Arta populară românească din 1953" a apărut

într-un tiraj de multe milioane de serii. Dacă prima emisiune în stare neștampilată pînă astăzi își menține o cotă (seria 1 Mai 1948) aproape constantă, a doua a ajuns la aceeași cotă, cu tendință de permanentă creștere, aceasta deoarece în stare neștampilată, nu este de găsit. Emisiunea „Aviația și Marina" din 1948 a apărut într-un tiraj de 50 000 exemplare, iar „Nicolae Bălcescu" din 1952 într-un tiraj de 1 milion exemplare. Prima — deși se încadrează și în tematica sport — își menține în stare neștampilată cota, în timp ce a doua emisiune a depășit cota primei. Deci, în astfel de cazuri, tragem o primă concluzie că nu tirajul, ci circulația poștală efectivă a emisiunilor respective a determinat valoarea lor filatelică. A doua concluzie ce se desprinde este următoarea: patrimoniul filatelic a rămas mai cîștigat în cazul emisiunilor cu tiraj mare și aceasta deoarece în timp ce mărcile efectiv circulate cu ștampile lizibile au devenit piese filatelice de prim rang „materie primă" pentru toate genurile de colecții filatelice (de studiu, tematici, colecții după catalog etc.).

Tot la acest capitol al mărcilor efectiv circulate, menționăm că una dintre realizările remarcabile în domeniul filatelic de după proclamarea republicii este prețuirea la justa valoare a colecțiilor formate din piesele efectiv circulate.

În conjunctura actuală în care pe piață abundă mărci preobliterate a atrage atenția asupra valorii unei colecții de mărci efectiv circulate emise după proclamarea republicii, este mai mult decît necesar. În acest context, filateliștii trebuie să depună eforturi ca în colecțiile lor să aibă mărci ștampilate și efectiv circulate din ultimii ani. Trebuie apreciat exemplul marilor entuziaști ai filateliei care prețuiesc marca poștală efectiv circulată — deci care și-a îndeplinit funcția poștală — cel puțin ca partener egal cu marca neștampilată *).

---

* Vezi colecția prof. dr. ing. I. S. Antoniu, membru corespondent al Academiei R.S.R. și al Academiei de filatelie din Paris.

ŞTAMPILE POŞTALE

Orice ştampilă poştală prezintă o importanţă deosebită pentru filatelie*. Subliniem de la bun început că şi pentru perioada de care ne ocupăm în prezenta lucrare — perioada republicii — este valabilă constatarea că o marcă poştală mai rară aplicată pe un plic circulat, acesta împreună cu marca şi ştampilele respective devine o piesă filatelică de prim rang, decupată de pe plic (ca fragment) împreună cu ştampilele îşi păstrează interesul filatelic, însă dezlipită de pe plic, îşi păstrează numai valoarea ca marcă ştampilată.

Să nu ezităm să aplicăm pe plicuri piese filatelice curente, de valoare. Ori de cîte ori vom avea anumite rezerve în această privinţă, să ne aducem aminte că o serie sau o singură valoare din emisiunile „1 Mai 1948", „Aviaţa şi Marina", „OSP-1948", sau alte emisiuni cu tiraj redus sînt astăzi adevărată raritate cînd sînt aplicate pe plicuri efectiv circulate chiar şi cu o ştampilă poştală de zi. Acest lucru este valabil pentru toate emisiunile supratipărite cît şi pentru toate piesele devenite „rare". Indiscutabil că o colecţie filatelică românească de după proclamarea republicii, care conţine astfel de piese, devine mai bogată, mai interesantă, mai valoroasă şi cu atît mai mult ea constituie un obiect de studiu sau material de expunere.

Iată importanţa cunoaşterii ştampilelor poştale începînd de la cele uzuale (curente) şi pînă la ştampilele speciale filatelice. Este necesar să amintim că şi în această perioadă ştampilele de „complezenţă", piese filatelice cu obliterări „ulterioare" sînt destul de frecvente şi orice filatelist ştie că o astfel de operaţiune, echivalează cu un fals sau pur şi simplu, cu pierderea valorii filatelice a mărcii.

Notă : Prezentul capitol este un extras comprimat dintr-un studiu mai amplu al autorului despre ştampilele poştale aplicate după 1948.

* Ilustraţiile la acest capitol sînt notate după codul autorului pentru ştampilele aplicate după proclamarea republicii.

A face o ordine în domeniul ştampilografiei în perioada la care ne referim, nu este un lucru uşor. Menţionăm că ştampilele, îndeosebi cele uzuale, au ieşit din preocupările nu numai ale aparatului funcţional poştal, ci chiar şi ale filateliştilor. De aceea nu putem vorbi de o ştampilă uzuală tipic românească, cum sînt bunăoară cele din Franţa, U.R.S.S., S.U.A. sau din alte ţări. Putem deosebi însă anumite particularităţi chiar şi la ştampila uzuală, care permite totuşi o clasificare pe tipuri şi perioade.

Ştampila poştală uzuală.

a) **Ştampile format mare.**

Ştampila poştală românească modernă tradiţională uzuală este o ştampilă de format mare. Acest format s-a păstrat şi după raionarea administrativ-teritorială a ţării din 1949. Ştampila este de formă rotundă în general cu diametrul între 30—34 mm cu litere mari pe circumferinţă. În oraşe şi reşedinţe de raion, ştampila poartă între două cercuri, denumirea localităţii iar central data, la zi (vezi ştampilele oficiilor poştale : Murgeni, Baia-Mare, Gheorghieni **R.U.1** * (fig. 9). Alte tipuri de ştampile uzuale

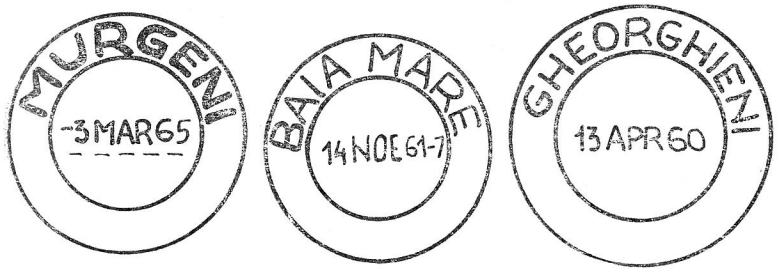

Fig. 9

sînt ale reşedinţelor de raion. Cele mai frecvente ştampile de acest tip sînt acelea care poartă inscripţia prescurtată a reşedinţei de raion „Rn" şi denumirea raionului în partea inferioară a cercului ca de exemplu : Rn. Prundul Bîrgăului ; Rn. Bistriţa ; Rn. Livada ; Rn. Oaşului R.U. 2 (fig. 10). Există ştampile uzuale de tip mare, în care cuvîntul raion apare în întregime, ca de exemplu :

---

* R. = Republica, U. = Uzuale 1

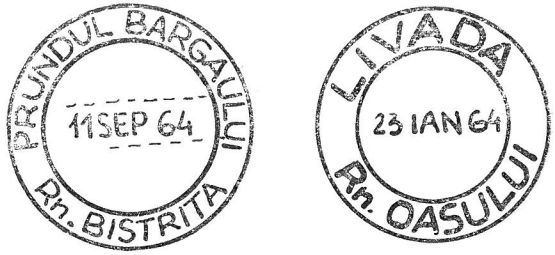

Fig. 10

Plopana, raionul Bacău, Tarnova, raionul Ineu **R.U. 3** (fig. 11) iar alte ștampile folosesc numai cuvîntul „raion" în loc de „raionul", ca de exemplu „Lipova — raion Lipova" **R.U. 4** (fig 12). În privința

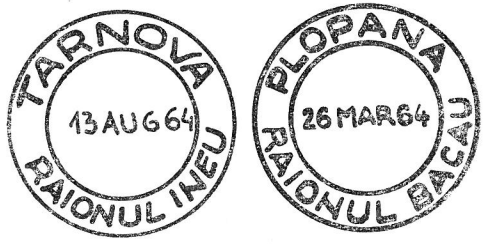

Fig. 11

ștampilelor uzuale de format mare nu există o regulă bine stabilită. Reproducem trei ștampile uzuale de format mare care se abat de la principiile stabilite mai sus și anume : o primă ștampilă cu inscripția „Săcel — raion Vișeu" **R.U. 5** (fig. 13) scrisă

Fig 12

Fig 13

cursiv în partea superioară ; apoi o a doua ștampilă cu inscripția în partea superioară „Covasinți", iar în partea inferioară „Arad" fără cuvîntul raion **R.U. 6** (fig. 14) și în fine a treia ștampilă cu inscripția „Luduș" în partea superioară și Reg. Mureș A.M. în partea inferioară **R.U. 7** (fig. 15) sînt numai cîteva dintre multiplele abateri de la principiile stabilite. Fapt este că nu a existat o ștampilă poștală uzuală tipizată, de format mare.

Fig. 14

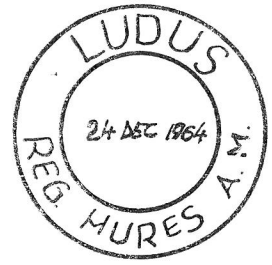

Fig. 15

Începînd cu anul 1956 ștampilele uzuale de format mare își încetează existența, nu mai sînt potrivite timpului și constituie o excepție cînd mai apar.

b) **Ștampila de format mic specific românească.**

Ștampilele de format mare au fost înlocuite treptat pe întreg teritoriul țării cu ștampile de format mic, în general cu un diametru de 24—26 mm. Aceste ștampile, care păstrează specificul ștampilelor românești din epoca clasică, au următoarele părți componente : dublu cerc, pe diametrul căruia se află înscrisă data, inclusiv ora de cartare, sub care, aproape lipit de cercul interior, se află o literă cursivă a, b, c. și așa mai de-

Fig. 16

parte, care indică ghișeul poștal respectiv. Se mai obișnuiește a se indica oficiul poștal, printr-o cifră ca de exemplu: Oradea 2, Caracal 2, Brașov 1 **R.U. 8** (fig. 16) etc.

La ștampila de format mic se deosebesc două tipuri principale. Tipul I care indică în partea superioară denumirea localității — în general e vorba de localități mari, reședințe de raion sau regiune — fără însă a se specifica regiunea ca de ex. localitatea Strehaia, Horezu, **R.U. 9** (fig. 17) iar partea inferioară a

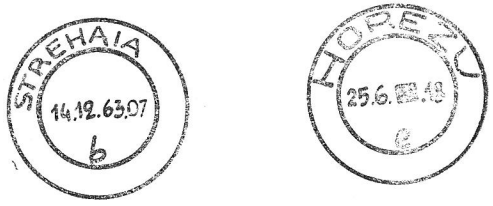

Fig. 17

ștampilei nu poartă nici o inscripție sau desen și tipul II care indică regiunea în partea inferioară a ștampilei între cele două cercuri concentrice: Cermei — reg. Crișana, Bratca — reg. Crișana, Satu-Mare 2 — reg. Maramureș, Apahida — reg. Cluj **R.U. 10** (fig. 18).

Fig. 18

Cîteva generalități asupra celor două tipuri de ștampile: Mărimea literelor — chiar dacă în toate cazurile sînt verzale — nu este aceeași. Ea depinde întotdeauna de numărul literelor. La tipul II de ștampile, în toate cazurile „regiunea" apare într-o formă prescurtată. Între denumirea localității și a regiunii, în unele cazuri, la dreapta și la stînga acestora se află cîte o linioară, iar în alte cazuri nu.

Aceste tipuri de ștampile care au contribuit la apariția unei ștampile specifice românești își mențin caracteristicile și după noua reorganizare administrativ-teritorială (vezi Calafat — jud. Dolj, Hida — jud. Sălaj, Rășinari — jud. Sibiu). **R.U. 11** (fig. 19). Se pare că o dată cu reorganizarea administrativă ștampila tip

Fig. 19

„județ" devine uniformă, adică prezintă un dublu cerc în care denumirea localității este despărțită de cea a județului la dreapta și la stînga printr-o liniuță.

Interesante sînt ștampilele agențiilor poștale din unele localități mici **RUA 1** * (vezi Ag. Micfalău, reg. Brașov). Este important

Fig. 20

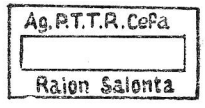

Fig 21

de reținut că nu în toate cazurile aceste ștampile au formatul convențional de cerc **RUA 2** (Agenția PTTR Cefa, raionul Salonta). De menționat că ștampilele agențiilor poștale anulează francatura.

* R = Republică, U = Uzuală, A = Agenție, 1

c) **Ştampila mecanică automată sau semiautomată.**

Paralel cu tipurile de ştampile uzuale menţionate, în localităţi cu trafic poştal intens pentru anularea francaturii poştale au fost şi sînt folosite ştampile mecanice cu mare randament. La obliterările mecanice distingem două tipuri de ştampile şi anume : cu linie dreaptă şi cu linie ondulată.

Ştampila mecanică cu linia dreaptă se compune din două cercuri întrerupte între coardele cărora sînt menţionate data, inclusiv data cartării corespondenţei. Acest tip de ştampilă în semicercul de sus poartă denumirea localităţii, iar în semicercul de jos numărul oficiului poştal (Timişoara 2, Brăila **RŞM 1*** (fig. 22).

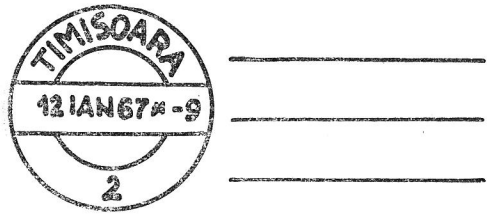

Fig. 22

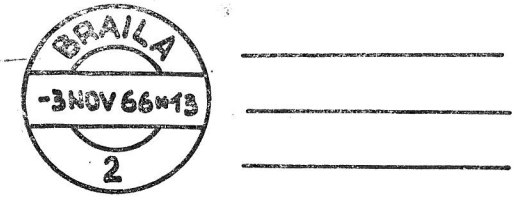

Tipul obişnuit al ştampilei de la aparatele de ştampilare mecanică prezintă 5 linii ondulate succesive. Acest tip de ştampilă este folosit pe scară largă în Bucureşti cît şi în alte localităţi (vezi ex. Tg. Mureş 2 **RŞM2** fig. 23). O particularitate a acestei ştampile este că în multe localităţi în partea de jos a cercului nu se indică numărul oficiului poştal (vezi ştampilele Iaşi 2, Bacău,

* R = Republică, ŞM = ştampilă mecanică, 1

RŞM 3 fig. 24). Folosirea acestor aparate de ştampilare mecanică fiind larg răspîndită, este foarte important ca ele, în totalitatea lor, să fie cunoscute de filateliști.

Fig. 23

d) **Ştampila poştală curentă de serviciu cu destinaţie specială.**

Sînt cîteva tipuri de ştampile curente care nu au un rol direct în anularea francaturii, dar au o strînsă legătură cu expediţia poştală, deci au o legătură directă cu filatelia. În acest cadru vom aminti numai cîteva. Tipul cel mai răspîndit al ştampilei de serviciu cu destinaţie specială este cel care se aplică pe scrisorile recomandate. (Marginea, reg. Suceava, Poiana Co-

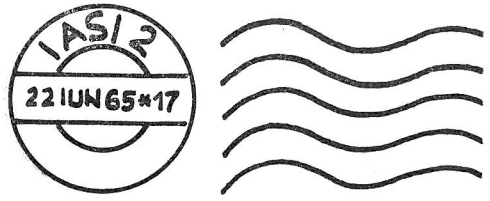

Fig. 24

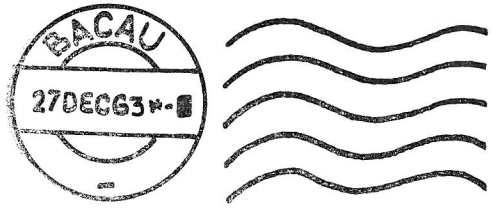

drului — reg. Baia-Mare, Bucureşti 45 **RSE** 1 * (fig. 25). În toate cazurile această ştampilă poartă şi denumirea localităţii. O ştampilă foarte interesantă şi destul de rară pe plic sau pe fragment

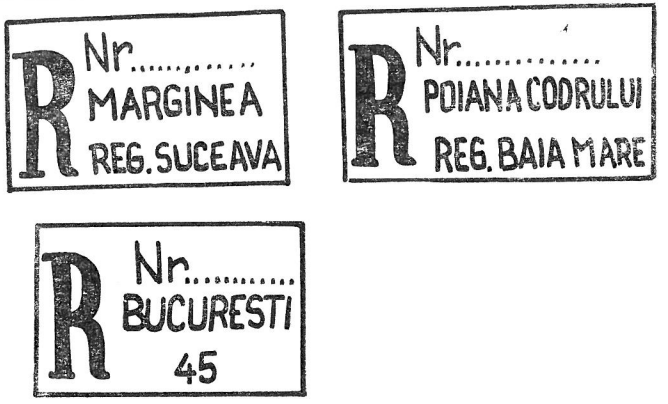

Fig 25

de plic — este ovalul „De plată" **RSE** 2 (fig. 26). Această ştampilă înlocuieşte în multe cazuri marca porto. Ea este formată din două elipse, în care în partea de sus, se găseşte inscripţia „de plată", în partea de jos denumirea localităţii, iar la mijloc cuvîntul „lei" urmat de puncte pe care oficiantul poştal înscrie suma care urmează să fie încasată.

Îndeosebi, la scrisorile recomandate şi cele expres, care au fost predate după ridicarea corespondenţei se aplică ştampilă cu menţiunea „După plecare" **RSE** 3 (fig. 27), în unele cazuri aplicîndu-se numai iniţialele. Din această ştampilă sînt cunoscute foarte multe tipuri.

Fig. 26

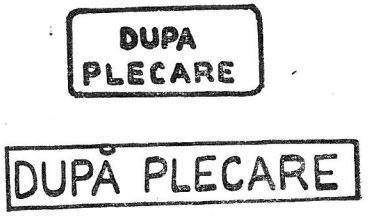

Fig. 27

* R = Republică, SE = serviciu, 1

Ştampila tranzit.

Pentru uşurarea expedierii corespondenţei şi a cartării ei din partea unui personal calificat, funcţionează oficii poştale de cartare sau de tranzit.

Ştampila de tranzit, deşi este o ştampilă uzuală, trebuie tratată aparte în domeniul ştampilografiei, cu atît mai mult cu cît ea nu anulează corespodenţa numai din localitatea respectivă.

Ne vom opri la cîteva tipuri principale de ştampile tranzit.

a) Tipul dominant al ştampilelor oficiilor de tranzit este tradiţionalul dublu cerc care în partea de sus poartă denumirea

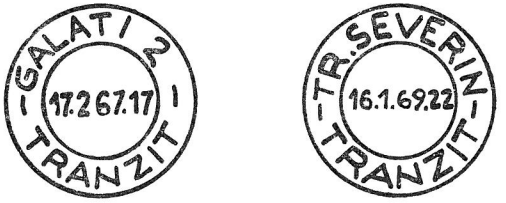

Fig. 28

oficiului poştal, iar în partea de jos cuvîntul „tranzit" despărţit printr-o liniuţă la dreapta şi la stînga.

La această ştampilă distingem următoarele tipuri :

Tip I **RT1*** (fig. 28). Între denumirea localităţii şi cuvîntul tranzit se găseşte o linioară. Ştampila nu are litera ghişeului de cartare.

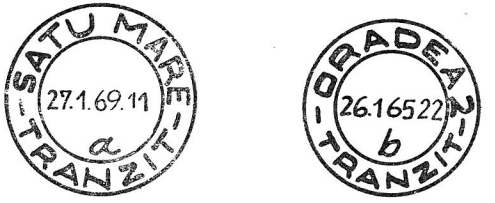

Fig. 29

* R = Republică, T = tranzit, 1

Tip II **RT2** (fig. 29). Aceleași caracteristici însă cu litera ghișeului de cartare.

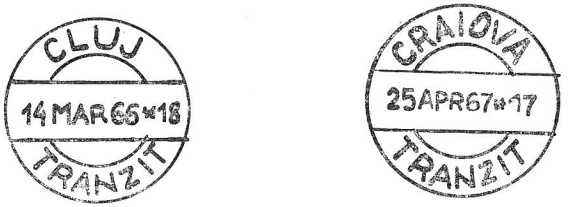

Fig 30

Tip III **RT3** (fig. 30). Între denumirea localității și cuvîntul tranzit, pe diametru, data aplicării ștampilei este cuprinsă între două linii care întretaie cercul interior.

b) Un alt tip de ștampilă este tot cu dublu cerc, dar care numai în partea de sus poartă o inscripție, indicînd alături de

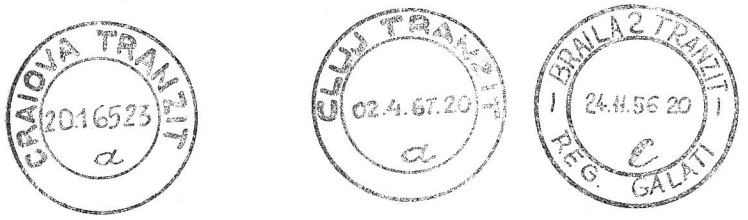

Fig. 31

denumirea localității și cuvîntul „tranzit", ca de ex. Cluj tranzit, Craiova tranzit **RT4** (fig. 31). De remarcat că la acest tip de ștampilă dimensiunile nu sînt aceleași. Bunăoară ștampila de la Brăila are diametrul de 27 mm, în timp ce cea din Cluj are dimensiunea de 25 mm. În rest acest tip de ștampile au aceleași caracteristici ca cele de la punctul a.

c) Oficiile de tranzit au folosit (și după cum vom vedea, folosesc) ștampile poștale mecanice, atît din cele de tipul vechi cu trei linii drepte (Cluj **RTM 5*** fig. 32), cît și din cele de tipul cu 5 linii ondulate (Craiova **RTM6** fig. 33).

d) În 1969 la oficiile poștale cu tranzit au fost introduse ștampile mecanice moderne, uniforme, cu mare randament. Ștampila are următoarele caracteristici : „un cerc simplu care la mijloc are o lamă în care se indică data, inclusiv ora efectuării cartării, în partea de sus poartă denumirea localității, iar în partea de jos inscripția „Of Tranzit" **RTM7** (fig. 34).

* R = Republica ; TM = tranzit mecanic, 5

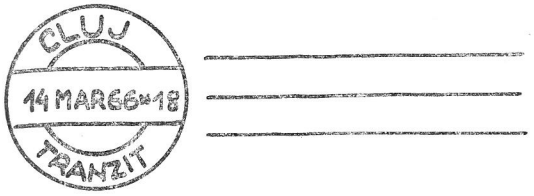

Fig. 32

Fig. 33

De remarcat că obliterarea făcută cu acest tip de ștampilă este urmată de 3 linii ondulate. Pe mărci apar, în general, cele trei linii ondulate. Acest amănunt ridică multe probleme filateliștilor care colecționează mărci poștale ștampilate.

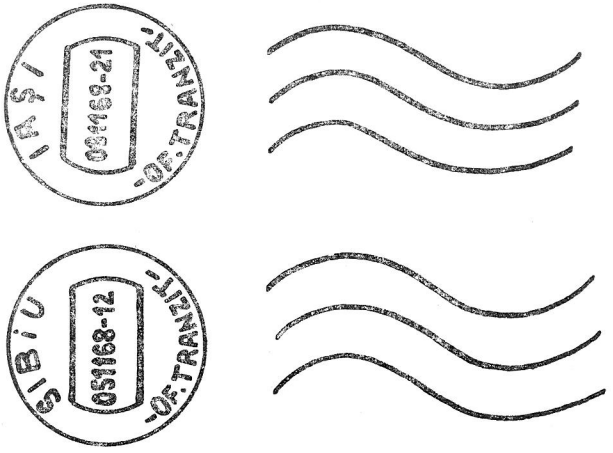

Fig. 34

Ştampile de vagoane poştale.

Între piesele filatelice de un deosebit interes pentru filateliști sînt plicurile obliterate de diferite unităţi poştale ambulante, aplicate pe căile de comunicaţie. Plicuri sau fragmente de plicuri cu asemenea obliterări sînt colecţionate sau aparte sau ca părţi componente în contextul unei colecţii specializată România.

Şi la aceste ştampile distingem tipuri „specifice" de dimensiuni mari, ca apoi să se treacă la un dublu cerc de dimensiuni obişnuite, descris detaliat la ştampila uzuală.

a) Ştampila format mare cu cifra mare. Este folosită şi de vagoanele poştale şi care are următoarele caracteristici : Un cerc

Fig. 35

Fig. 37

cu un diametru de circa 30 mm împărţit la mijloc prin două linii orizontale ce închid data aplicării ştampilei. În semicercul de sus este înscrisă ruta vagonului, iar în semicercul de jos o cifră care indică numărul oficiului poştal, ca de exemplu : Cluj, Dej, Prundul Bîrgăului 315 **RTr 1*** (fig. 35).

b) Ştampila format mare a fost folosită şi de unele oficii poştale din gări. Aceste ştampile au următoarele caracteristici. Un dublu cerc tăiat în două linii orizontale care închid cifrele cu data aplicării ştampilei. Partea de sus a ştampilei între două semicercuri închide denumirea gării, iar în partea de jos cuvîntul „gara" (Piatra Olt „Gara" **RTr2** fig. 36).

c) O interesantă ştampilă de poştă avînd mărimea între ştampila mare şi ştampila actuală standard este aceea folosită de ambulanţe, fără însă a indica ruta. Ştampila are următoarele părţi

* R = Republica, Tr = tren, 1

componente : un dublu cerc mai îngust ca la tipul mare care în partea de sus are înscris cuvîntul „ambulanţă", iar în partea de jos un număr ce indică oficiul poştal mobil. Pe diametru, fără nici un încadrament se află numărul ambulanţei (Ambulanţă 338 **RTr3** fig. 37).

d) Ştampilele folosite în prezent în mod curent de vagoanele poştale, sînt în general de trei tipuri care se deosebesc prin modul în care localităţile din ruta ambulanţei sînt despărţite de nr. vagonului poştal.

Fig. 38

Ştampila se compune dintr-un dublu cerc care în partea de sus indică localităţile din ruta vagonului iar în partea de jos iniţialele V.P. (vagon poştal) şi un număr. La primul tip in-

Fig. 39

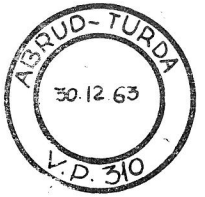

Fig. 40

scripţia de sus este despărţită de cea de jos, atît la dreapta cît şi la stînga de o linioară, ca de exemplu: Bacău, V. Dornei, Cluj v.p. 318; Corabia, Piatra-Olt v.p. 112; Timişoara, Oradea v.p. 362 **RTr4** (fig. 38). La tipul doi inscripţia de sus este despărţită de cea a vagonului poştal printr-o rozetă în loc de linie (Oradea-Teiuş-Bucureşti v.p. 34 ; Bucureşti-Urziceni-Iaşi v.p. 51 **RTr5** fig. 39). În final la al treilea tip, între denumirea localităţii şi a

numărului vagonului poștal, nu există nici un semn (Abrud-Turda v.p. 310 **RTr6** fig. 40).

În cele mai multe cazuri, este necesar de reținut de către filateliști, că ștampilele vagoanelor și ambulanțelor poștale sînt în general aplicate cu un tuș necorespunzător. Deci cu atît mai mult trebuie prețuite plicurile cu ștampile citețe, curate.

Ștampile publicitare.

În ultimul timp, pe plan mondial, în viața filatelică își cucerește tot mai mult loc ștampila publicitară. O piesă filatelică obliterată cu o astfel de ștampilă dacă e bine sincronizată cu obiectul colecției, stîrnește interes, face colecția mai bogată, mai interesantă, și cu atît mai mult atunci cînd ea este destinată și expunerii. Patrimoniul filatelic din țara noastră este sărac în asemenea piese, totuși nu sîntem în situația de a nu avea cu ce să pornim. Ștampilele publicitare românești au, în general, următoarele părți componente: partea cu text publicitar și ștampila propriu-zisă. Ele se pot clasifica cronologic în modul următor :

a) Ștampila publicitară însoțită de francatura mecanică. În această periodă francaturile mecanice (aplicate pe întreaga lățime a plicului) au o inscripție legată de activitatea poștei sau de difuzarea presei **RP1*** (fig. 41).

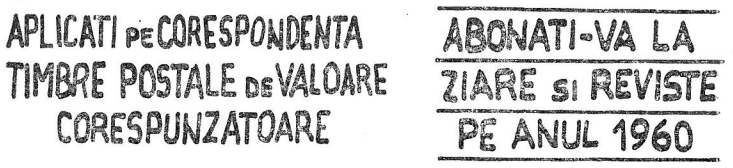

Fig. 41

b) Ștampila publicitară folosită ca mijloc de agitație politică. Bunăoară ștampila închinată zilei de 23 August, zilei femeii etc. **RP2** (fig. 42).

* R = Republica, P = Publicitare, 1

Fig. 42

c) Ștampila publicitară de interes comercial ca : reclama pentru uniforme școlare, pentru sacoșe de voiaj etc. **(RP3** fig. 43).

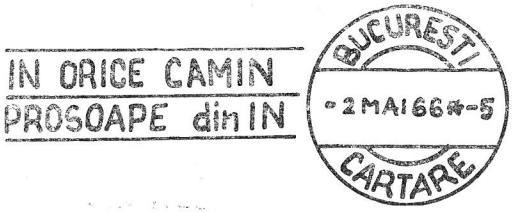

Fig. 43

d) Ștampila publicitară folosită pentru susținerea unor acțiuni de masă, de interes cetățenesc, ca de exemplu în campania pentru menținerea curățeniei apelor avem ștampilele: „Nu murdăriți cursurile de apă", „Să păstrăm curate apele țării", „Epurați apele reziduale" **RP4** (fig. 44).

Fig. 44

e) Ștampila publicitară folosită pentru popularizarea unor jubileuri importante printre care cea mai remarcabilă a fost „Centenarul mărcii poștale românești" (vezi „Filatelia" nr. 11 din

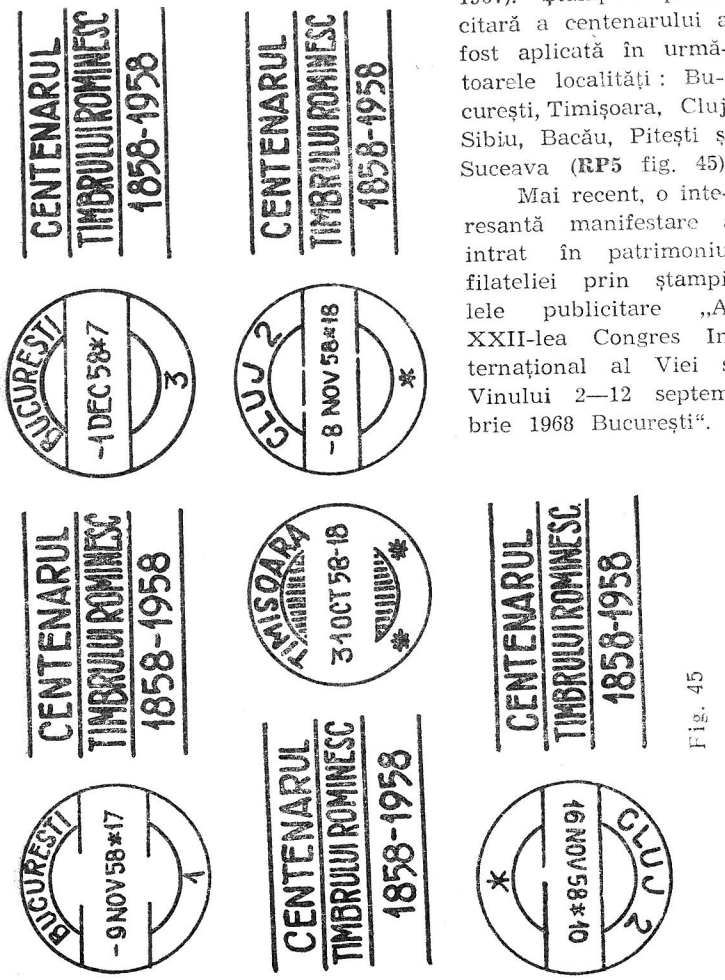

Fig. 45

1967). Ştampila publicitară a centenarului a fost aplicată în următoarele localităţi: Bucureşti, Timişoara, Cluj, Sibiu, Bacău, Piteşti şi Suceava (**RP5** fig. 45).

Mai recent, o interesantă manifestare a intrat în patrimoniul filateliei prin ştampilele publicitare „Al XXII-lea Congres Internaţional al Viei şi Vinului 2—12 septembrie 1968 Bucureşti".

f) În ultimii ani şi poşta română a făcut primii paşi — e drept timizi — pentru ilustrarea acestor ştampile publicitare. De exemplu cea aplicată la Bucureşti (oficiile 1, 3, 45) cu prilejul „Lunii cadourilor" ediţia 1966 şi cu prilejul „Centenarului

sistemului metric în România" tot din anul 1966. Din păcate aceste iniţiative salutare n-au fost continuate. (**RP6** fig. 46).

g) Anul 1968 a însemnat afirmarea ştampilei publicitare în

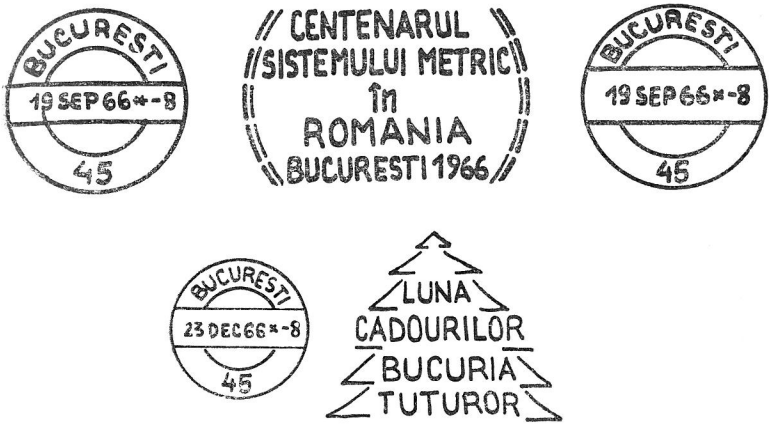

Fig. 46

legătură cu artele plastice. Ne referim la ştampilele publicitare care fac propagandă unor muzee şi colecţii de artă mai puţin frecventate. Să le înşiruim: Muzeul Simu, Muzeul Bacovia, Mu-

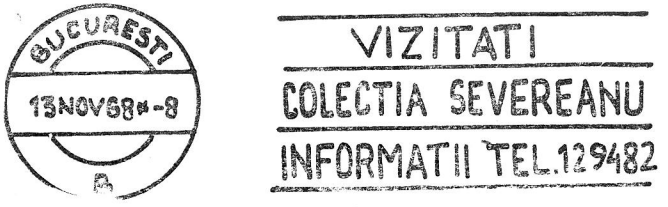

Fig. 47

zeul Dr. Babeş, Colecţia Severeanu, Muzeul Storck, Muzeul de artă populară Dr. Minovici, Muzeul Zambaccian, Colecţia Dona (**RP7** fig. 47). Aceste ştampile, ca în general ştampilele publicitare din România trec pe toată lăţimea plicului în mod succesiv ştampila-text.

Paralel cu ştampilele tip indicate mai sus, au fost aplicate frumoase ştampile publicitare care nu trec pe toată lăţimea pli-

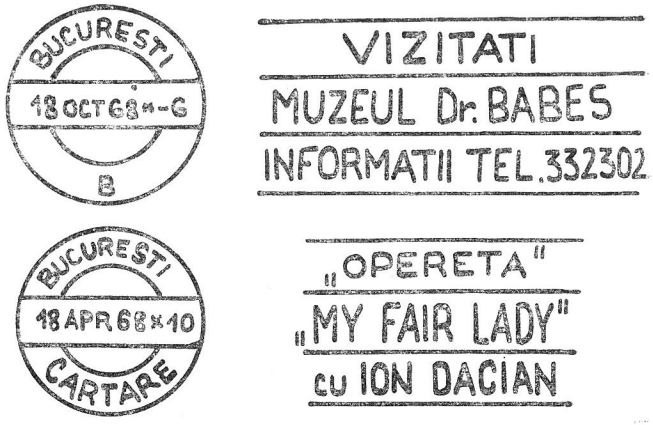

Fig 46

culul, ci sînt puse lîngă ștampila de zi a mărcii. Menționăm două exemple de astfel de ștampile și anume: Colecția Severeanu și Muzeul Dr. Marinescu (**RP7** I fig. 48).

Fig. 48

Este important de reținut că piesele filatelice circulate pe care s-a aplicat ștampila publicitară sînt și vor deveni tot mai mult piese filatelice de mare căutare.

Ștampile poștale speciale.

Ștampila poștală specială este aceea care se aplică de poștă pe corespondență sau pe plicuri „prima zi" cu prilejul apariției unei emisiuni, în timp ce ștampila poștală ocazională, este aceea care se aplică de către poștă cu prilejul unor congrese, întruniri, expoziții etc. Ștampila poștală specială a cunoscut în țara noastră perioade bine distincte.

a) Prima ștampilă specială de „prima zi" din perioada Republicii a fost aplicată cu prilejul apariției emisiunii „Recensămîntul" în ianuarie 1948 (**RSp.** fig. 49). Această ștampilă specială ca și multe altele emise după această dată poartă inscripția „Prima zi a emisiunii". În România nu a existat o ștampilă standard, care să confirme prima zi a punerii în circulație a mărcilor poștale.

Fig. 49

Pînă în decembrie 1948, la cerere, au fost aplicate ștampile speciale pe blocuri de patru mărci sau pe plicuri emise de firme particulare. Plicurile „prima zi" ale acestei firme comerciale cu seria și ștampila specială cu indicarea zilei punerii în circulație sînt piese filatelice deosebit de interesante.

b) Începînd cu luna decembrie 1948, ștampilele speciale sînt aplicate pe efecte poștale emise oficial, primele ștampile speciale fiind aplicate în luna decembrie pe următoarele cartoane ilustrate: „Munca în comunicații", „Nicolae Bălcescu", „Un an Republica Populară Română", „Organizația Sportului Popular". Începînd cu prima emisiune a anului 1949 apar plicuri „prima zi" oficiale care poartă o ștampilă specială. Aceste ștampile nu se mai aplică la cererea filateliștilor pe mărci sau pe alte piese filatelice.

* R = Republica, Sp = specială, 1

c) Din decembrie 1948 pînă în mai 1953 ștampilele speciale au o caracteristică aparte. Din legenda lor dispare inscripția „Prima zi a emisiunii". Din această perioadă cunoaștem ștampile speciale de bună inspirație, apreciate de filateliști. Între acestea putem cita : „Jocurile mondiale universitare de iarnă 1951", „Săptămîna muzicii românești 1951", „Centenarul I. L. Caragiale 1952", „Centenarul morții lui N. V. Gogol 1952", „Ziua Muncii 1952", „500 de ani de la nașterea lui Leonardo da Vinci 1952", „Centenarul N. Bălcescu 1952" etc. Aceste ștampile „prima zi" au fost aplicate pe plicuri cu tiraje foarte reduse și care azi au început să devină piese filatelice greu de procurat.

d) Începînd cu emisiunea dedicată lui Karl Marx, întemeietorul socialismului științific, adică din mai 1953, ștampilele poștale speciale poartă din nou inscripția „prima zi a emisiunii". Ștampilele din această perioadă au o largă arie de teme, iar unele dintre ele sînt de o reală valoare artistică.

e) Între anii 1966—1967 inclusiv, poșta română a aplicat o ștampilă specială de „prima zi", standard (**RSp2** fig. 50 vezi cliseul). Este o mare pierdere pentru filatelie că în această perioadă

Fig. 50

a emisiunilor de largă inspirație patrimoniul filatelic a fost lipsit de piese filatelice, a căror obliterare de „prima zi" să nu fie făcută cu ștampile artistic lucrate.

f) Reluarea ștampilei tematice speciale de „prima zi", începînd cu anul 1968 a însemnat nu numai recunoașterea unei necesități pentru filatelia română, ci și o vădită dorință de a crea ceva superior față de trecut, atît în ce privește concepția artistică cît și execuția tehnică. În acest context trebuie menționate

ștampilele speciale ale emisiunilor „40 de ani de la introducerea telefoniei urbane automate", „Reproduceri de artă II" etc.

Stîrnește nedumerire faptul că pe unele ștampile speciale de „prima zi" apare textul completat „prima zi a emisiunii", iar pe altele nu. Această inscripție în mod neinspirat apare pe ștampila specială cu care s-a obliterat colița Luchian, colița dedicată jocurilor olimpice de la Mexico, emisiunea „Pionierii".

Pentru imprimarea datei de „prima zi" s-ar putea introduce o ștampilă specială standard, care să poarte data punerii în circulație. În orice caz, numărul mare de încercări actuale nu este potrivit și ar trebui să se găsească o singură soluție.

Tot cu privire la ștampilele speciale menționăm următoarele:

Poșta română recunoaște că plicurile obliterate cu ștampile speciale de „prima zi" (de altfel și ștampile ocazionale poștale) au putere de circulație. Dacă valoarea mărcilor nu acoperă costul expedierii, se obișnuiește să se aplice francatura lipsă pe verso-ul plicului. De asemenea mărcile poștale obliterate pe plicuri „prima zi" își păstrează valoarea filatelică integrală, adică valoarea mărcii se consideră ca neștampilată la care se adaugă costul plicului, cînd este cazul. Valoarea plicurilor cu tiraje reduse se face în raport cu interesul manifestat pentru plicul și ștampila specială respectivă.

Ștampile ocazionale.

Poșta română a folosit ștampilele ocazionale pe scară destul de largă. În toate cazurile — cu unele excepții — acestea nu au fost aplicate pe mărci emise special, ci pe mărci înrudite cu tema ștampilei ocazionale.

Distingem două tipuri de ștampile ocazionale :

a) Ștampila ocazională în care nu se menționează caracterul oficial prin cuvîntul „poștă" (**RO1*** fig. 51) ca de exemplu : ștampilele „Primul concurs și festival internațional George Enescu" 1958, „Al XV Campionat internațional de atletism" 1963, „Expoziția filatelică ONU" 1962, „Al IV-lea Congres al Cooperației de consum" 1963, „Congresul național de farmacie" 1963 etc. Toate aceste ștampile au fost aplicate pe plicuri speciale. Ștampila oca-

* R = Republica, O = ocazională, 1

zională prilejuită de cel de-al II-lea Congres al P.M.R. a fost aplicată pe un carton ocazional și, la cerere, pe marca emisă cu prilejul Congresului.

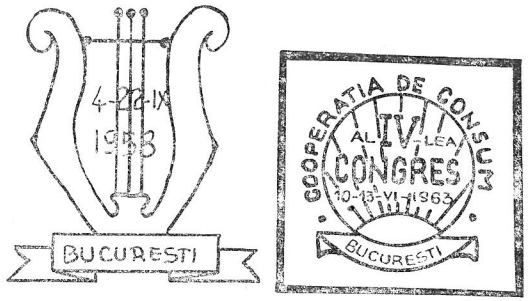

Fig. 51

b) Ștampile ocazionale care poartă mențiunea „Poșta" (**RO2** fig. 52) ca de exemplu : „Al șaselea Congres Mondial Forestier".

De reținut că și prin aplicarea acestor ștampile, poșta a considerat mărcile neuzate, cu putere de francare. Și pentru mărcile poștale obliterate cu ștampile ocazionale rămîne valabil principiul, adică și acestea-și păstrează valoarea filatelică integrală, cu alte cuvinte valoarea mărcii se consideră în stare neștampilată la care se adaugă valoarea plicului.

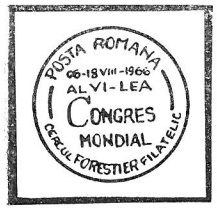

Fig. 52

Și plicurile cu ștampile ocazionale cu un tiraj redus sînt mult căutate de filateliști.

Francaturi mecanice obliterate cu ștampile cu elemente publicitare.

Francatura mecanică se compune în general din trei elemente: marca propriu-zisă, textul publicitar și ștampila la zi, care în cele mai multe cazuri constituie partea componentă a francaturii mecanice. În contextul acestui capitol ne vom ocupa cu ultimele două elemente și în plus cu ștampilele de control al francaturilor mecanice.

a) **Ștampila la zi** : din multitudinea de tipuri de ștampile la zi, menționăm patru care au fost și sînt mai frecvente. Ștampila de tip I **RFM1*** (fig. 53) reprezentată prin dublu cerc la care în partea de sus se indică localitatea, în partea de jos, între două rozete

Fig. 53

Fig. 54

numărul oficiului poștal, iar pe diametru în interiorul cercului mic data aplicării ștampilei. Ștampila de tip II **RFM2** (fig. 54) la care în interiorul unui cerc se află două semicercuri avînd în partea de sus denumirea localității, iar în partea de jos, între două rozete mari, aproape de diametru, denumirea raionului, iar pe diametru se află înscrisă data cu cifre și litere mai mari. Ștampila de tip III **RFM3** (fig. 55) este formată dintr-un singur cerc. În interiorul cercului în partea de sus urmărind circumferința se

Fig. 55

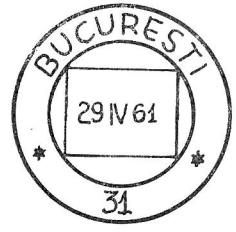

Fig. 56

află denumirea localității cu litere verzale în partea de jos, urmărind circumferința se află numărul oficiului, iar mai sus de diametru data aplicării ștampilei. Ștampila de tip IV **RFM4** (fig. 56) este o ștampilă interesantă și totodată deosebită, care se compune din următoarele elemente : un dublu cerc ce poartă în par-

* R = Republica, FM = francatură mecanică, 1

tea de sus denumirea localității, iar în partea de jos, între două rozete mici, numărul oficiului poștal. În interiorul cercului mic este un pătrat care la mijloc și orizontal, are menționată data aplicării ștampilei.

b) **Textul publicitar.** La cele mai multe ștampile de francaturi mecanice, între marcă și ștampilă se află denumirea instituției care a aplicat francatura mecanică. Sînt și cazuri cînd denumirea instituției nu se află la locul potrivit, ci sub marcă. În unele cazuri la francaturile mecanice aplicate de oficiile poștale pentru terți în special în prima perioadă după proclamarea Republicii a fost uzual textul publicitar, uneori chiar și cu desene pentru propagandă poștală.

c) **Ștampila de control.** Pînă la introducerea borderourilor de control pentru predarea corespondenței cu francatura mecanică, oficiile poștale care cartau corespondența aplicau o ștampilă de control cu tuș negru sau verde. Ștampila, în toate cazurile, era octogonală în exterior, cu un cerc interior. Să descriem cîteva tipuri ale acestei ștampile.

Tip a — **RFMC1*** (fig. 57) — În partea de sus a octogonului denumirea și numărul oficiului poștal, iar în partea de jos, între două rozete, cuvîntul „controlat". Pe diametru, fără încadrament, data aplicării ștampilei.

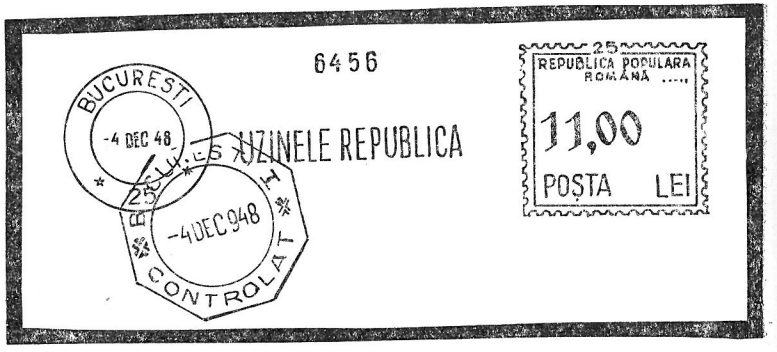

Fig. 57

* R = Republica, FMC = francatura mecanică, control, 1

Tip b — **RFMC2** (fig. 58) — În partea de sus a octogonului denumirea localității, iar în partea de jos numărul oficiului.

Tip c — **RFMC3** (fig. 59) — Ștampila cu aceleași caracteristici ca la tipul anterior, deosebindu-se însă prin aceea că denumirea localității este încadrată între două rozete.

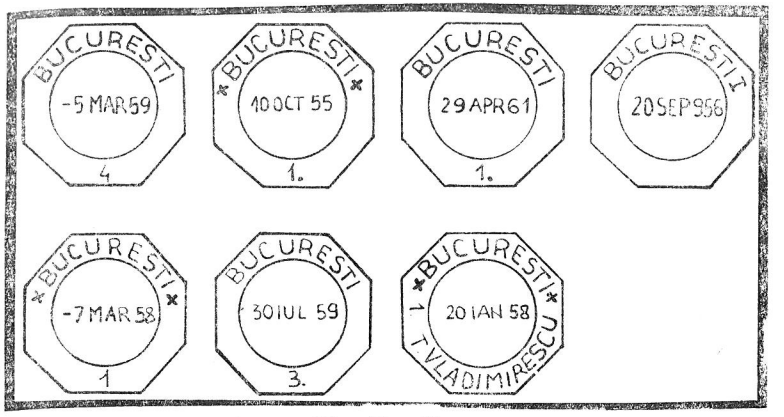

Fig. 58 — 61

Tip d — **RFMC4** (fig. 60) — Ștampila octogonală, cu cerc interior de dimensiune mai mică ca la tipurile anterioare; în partea de sus a octogonului se află denumirea localității și numărul oficiului poștal, iar pe diametru data cu litere și mai mari ca la tipul anterior.

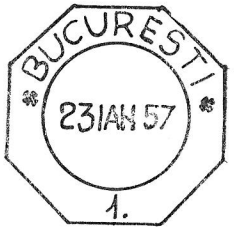

Ștampilă de control în mărime naturală.

Tip e — **RFMC5** (fig. 61) — Ștampila octogonală cu cerc interior, în partea de sus poartă denumirea localității, iar în partea de jos între două rozete, numărul oficiului poștal și raionul, sau în par-

tea de sus a octogonului denumirea localității și a oficiului, iar în partea de jos denumirea raionului.

Cadrul nu permite descrierea tuturor tipurilor de ștampile de acest gen.

Menționăm că plicuri sau fragmente de plicuri purtînd astfel de ștampile vor fi din ce în ce mai greu de procurat avîndu-se în vedere că în foarte puține cazuri acestea au fost păstrate.

Ștampile anacronice.

Un capitol deosebit de interesant în domeniul ștampilografiei este colecționarea ștampilelor anacronice. Aceste ștampile nu sînt greu de colecționat atunci cînd se urmărește atent ștampila de pe plic. Se poate afirma cu certitudine că astfel de ștampile vor deveni tot mai căutate și tot mai greu de găsit datorită faptului că ele se distrug, nimeni nedîndu-le atenție, și în unele cazuri chiar dacă trec prin mîna unui colecționar versat. Iată cîteva exemple despre asemenea ștampile.

a) Ștampila format mare din 1958—1959 pentru anul 1969 este anacronică. Acest tip de ștampilă trebuia de mult să fie scos din circulație și totuși ea se aplică încă în multe colțuri ale țării — Poiana Codrului — Șomcuța XI. 1968, Solca raionul Gura-Humorului XI. 1968 și II. 1969, Bîrlad XII. 1968, Călugăreni XI. 1968, Plăeștii de Jos XI. 1968, Marginea, raionul Rădăuți XI. 1968. Trebuie să reținem că în ultimii ani toate tipurile de ștampile mari au fost folosite în mod anacronic.

b) După reorganizarea administrativ-teritorială a țării era cît se poate de firesc să se efectueze și „reforma ștampilelor". După un an de la efectuarea reformei administrative mai sînt aplicate ștampile care prezintă formă administrativă depășită: „regiunea". Astfel de ștampile mai sînt utilizate în Zăbrani, regiunea Banat I. 1969. Cristian, regiunea Brașov I. 1969, Lunca de Jos, regiunea Mureș AM. XI. 1968 etc., iar în unele localități chiar și în anul 1970.

c) Un caracter anacronic de format și inscripție găsim și la ștampilele speciale de diferite tipuri. Și astăzi mai găsim ștampile de format mare aplicate la vagoane poștale, ștampile mecanice cu trei linii care indică apartenența la regiune. Același lucru în ce privește ștampilele tranzit ștampila mecanică cu trei linii Turda, regiunea Cluj VIII. 1968, ștampile Brăila 2 tranzit — regiunea Galați 1968.

După această sumară trecere în revistă a unor rezultate ale cercetărilor care au privit numeroase tipuri de ștampile poștale folosite după proclamarea republicii se vede cît este de important să se cunoască, cerceta și colecționa astfel de piese filatelice cu ștampile poștale de toate tipurile.

Urmărind cu atenție evoluția lor din punct de vedere filatelic, se poate spune cu certitudine că astfel de piese filatelice vor atîrna tot mai mult în balanța aprecierii colecțiilor la expozițiile naționale și internaționale.

HÎRTIE – DANTELURĂ – FILIGRANE

Hîrtia.

Un bun cunoscător al mărcilor poştale trebuie să fie şi un bun cunoscător al hîrtiei mărcilor. Este o greşită concepţie că acest adevăr se referă numai la mărcile clasice. După cum vom vedea în continuare, şi la mărcile poştale moderne, hîrtia joacă un rol deosebit. În acest context nu este cazul să vorbim despre diferitele feluri de fabricare a hîrtiei. Volumul de faţă caută să prezinte hîrtia fabricată mecanic prin procedeele cele mai perfecte. La fabricarea hîrtiei, bună pentru tipărirea mărcilor poştale, este important ca valţurile să-i asigure o suprafaţă şi un luciu perfect. Nu trebuie să se confunde luciul unei hîrtii de fabricaţie superioară cu luciul hîrtiei cretate, care se obţine pe căi chimice.

Hîrtia cretată — deşi asigură un tipar de calitate superioară — totuşi nu este indicată pentru tipărirea mărcilor. O astfel de hîrtie este sensibilă la apă, pierde cu încetul stratul de cretă şi o dată cu el şi culoarea originală a mărcii. Hîrtia cromo se deosebeşte de cea cretată, fiind mai netedă decît prima pe lîngă faptul că prezintă şi o altă compoziţie chimică. Este o hîrtie de calitate superioară. În general, se deosebeşte greu una de alta.

În perioada la care ne referim, au fost tipărite mărci şi pe hîrtie colorată, ca de exemplu : emisiunea „Luna pădurii" 1956, „Ciprian Porumbescu" 1953 şi altele. O astfel de hîrtie poate fi uşor obţinută prin amestecarea colorantului în pasta hîrtiei destinată tiparului.

În general, majoritatea filateliştilor nu cunosc problemele pe care le ridică hîrtia mărcilor poştale pentru o colecţie de perspectivă. Faptul că pînă în 1957 şi catalogul mărcilor poştale româneşti în ce priveşte hîrtia, menţionează „hîrtie albă" sau

„hîrtie colorată", aceasta înseamnă că nu s-a depus suficient interes în acest domeniu. De-abia din anul 1957 catalogul prezintă referiri mai importante la capitolul hîrtie.

Menţionăm ca tipărite pe hîrtie albă cretată „A 23-a aniversare a luptelor ceferiste" 1958, „Mari aniversări culturale", „Emil Racoviţă", „Al treilea satelit artificial al pămîntului", „Ziua Forţelor Armate", „Zece ani de la reforma învăţămîntului" 1959, „Centenarul Unirii Ţărilor Române", „Prima planetă artificială a sistemului solar", „Mari aniversări culturale" etc., etc.

Dintre emisiunile tipărite pe hîrtie velină fără filigran, menţionăm : „Ciuperci comestibile din R.P.R." 1958, Colita „500 de ani de existenţă a oraşului Bucureşti" 1960, „Monumente ale naturii" 1960, „Frumuseţi turistice de la Mare" 1960, „Ziua mărcii poştale româneşti" etc.

De asemenea dintre emisiunile tipărite pe hîrtie velină cu filigran, menţionăm : „Centenarul industriei petrolifere române" 1957, parte din valorile emisiunii „Ziua aviaţiei", 1960 (valorile 35, 40 şi 55 de bani) etc.

Am enumerat calitatea hîrtiei cîtorva emisiuni pentru a atrage atenţia că cea mai mare parte din emisiunile de după anul 1948 şi pînă azi au fost tipărite pe hîrtie cretată. Acest fapt obligă pe colecţionarii de mărci ştampilate româneşti să procedeze cu cea mai mare prudenţă la procedeul de igienă a mărcilor, astfel riscă ca ele să-şi piardă pe lîngă luciul şi culoarea iniţială. De asemenea mărcile tipărite pe hîrtie cretată cer şi în stare neştampilată un tratament aparte. Ţinînd seamă şi de interesele filateliştilor, în ultimii ani Direcţia generală a poştelor şi telecomunicaţiilor tipăreşte emisiunile numai pe hîrtie cromo, o hîrtie de calitate superioară şi în special rezistentă.

Şi acum cîteva cuvinte despre varietăţile de hîrtie de după 1948. În principiu, toate emisiunile tipărite pe hîrtie colorată au varietăţi. Procesul de tipărire insuficient de îngrijit, a determinat varietăţi de culoare. Hîrtia cretată, în general, este neuniformă. Sînt cazuri cînd hîrtia cretată este aşa de subţiată încît în unele locuri permite să se zărească desenul din faţă. Fiecare filatelist doreşte să posede în colecţia sa — colita „Medalii olimpice I" şi cu hîrtia ripsată, sau colita „Mexic"

în ambele variante de hîrtie și anume atît pe „hîrtie albă" cît și pe „hîrtie gălbuie". Exemple sînt multe. În acest cadru atragem atenția numai asupra importanței hîrtiei mărcii, care trebuie pe lîngă a fi cunoscută a fi și cercetată.

Dantelură

După cum se știe, primele mărci poștale românești (1858) au fost nedantelate. Marca dantelată a apărut datorită creșterii traficului poștal, deoarece la mînuirea lor se cerea expeditivitate. Totuși și astăzi mai sînt emisiuni nedantelate. Este o cinste pentru Direcția Generală a Poștelor din țara noastră care a căutat să nu facă abuz de astfel de emisiuni, iar în ultimii doi ani acestea au dispărut complet.

Odontometrul ne arată că mărcile după 1948 în general, au dantelura cuprinsă între 13 $\frac{1}{2}$ și 14$\frac{1}{2}$ (dinți pe lungime de 2 cm), în prima perioadă apărînd des și emisiuni cu dantelura de 13 $\frac{1}{2}$ ca de exemplu : „Jocurile balcanice" 1948 : „90 de ani de la Unirea Principatelor" 1949 ; „Jubileul a 75 de ani UPU" 1949 : „Conferința muncitorilor în transporturi" 1950 ; „100 de ani Mihai Eminescu" 1950 și altele.

De menționat că, pînă la mijlocul anului 1964, dantelura dominantă a fost 14 1/2×14 sau 14×14 1/2. Între timp fabrica de timbre din țară procurîndu-și o instalație de perforat mai perfecționată, apare și marca cu dantelură 13, 13 1/2. Precizez că acest format de dantelură imprimă mărcilor poștale o notă de eleganță.

Cum se explică faptul că îndeosebi la mărcile poștale emise pînă în anul 1964, odontometrul prevede danteluri de 14, 13 1/2 putîndu-se întîlni și danteluri de 14 1/4, 13 1/4 și tot felul de combinații. Astfel am reușit să găsim pentru un același tip de marcă 6 combinații. Explicația este următoarea : din cauza unei compoziții chimice neuniforme a hîrtiei de tipărit, emisiunile, după spălatul mărcilor, trec printr-un proces de întindere sau contractare, în funcție de elementele ce au compus-o.

Cîteva cuvinte despre modul de dantelare a mărcilor poștale din perioada de după 1948. Dantelarea (perforarea) mărcilor s-a făcut în linie. Este ușor de recunoscut o marcă dantelată după metoda „perforării" în linie. Ca procedeu tehnic, marca se dantelează într-o direcție, de exemplu în direcția longitudinală sau transversală, apoi în cealaltă direcție. În acest procedeu dantelatura din colțurile mărcii este imperfectă și uneori incompletă, adică cu zimți lipsă. Acest sistem a fost îndelung folosit la noi.

Dantelarea (perforarea) în formă de pieptene se prezintă ca o linie orizontală care corespunde lățimii colii și o alta verticală care corespunde lățimii mărcii. Prezintă o dantelură perfectă acele colțuri care provin din primele rînduri. În locul de întîlnire a rîndului următor pot apărea imperfecțiuni atunci cînd mașina nu funcționează perfect. O altă dantelare a colilor de mărci este în formă de grătar, dantelare care prezintă colțurile și laturile perfecte. Se întîmplă ca la o emisiune să se aplice mai multe sisteme de dantelare.

La Fabrica de Timbre au fost introduse sisteme de dantelare tot mai perfecționate care asigură mărcii poștale în toate cele patru colțuri o dantelură ireproșabilă ca de ex. : „Jocurile olimpice Mexic" ; „Monumente arhitectonice" ; „Reproduceri de artă" ; „Mușcata de grădină" ; „Fauna de rezervații naționale" din 1968, precum și alte emisiuni.

În concluzie, și la marca modernă dantelura poate fi și trebuie să fie obiect de studiu.

Filigranul.

Ca și la mărcile clasice și post-clasice, filigranul joacă același rol important în domeniul filateliei, acesta fiind unul din elementele de bază ale acesteia prezentînd un cîmp larg de studiu.

Cîteva cuvinte despre filigrane. Dacă ținem o marcă poștală cu fața spre lumină, sau dacă picurăm cîteva picături de benzină pe partea gumată a mărcii, vom observa ca și la bancnote anumite figuri sau desene ieșind în evidență. Aceste figuri sau desene au ajuns în pasta hîrtiei prin procesul de

fabricație și în mod practic ele nu pot fi reproduse, deci îngrădesc posibilitatea falsificării mărcilor.

Studiind filigranul vom observa multe lucruri interesante. Perioada de după 1948 începe cu filigranul XIV și se termină pînă la apariția acestei lucrări cu filigranul XVIII, toate reproducînd în diferite modele inițialele Republicii Populare Române — R.P.R. În perioada Republicii Socialiste România nu au apărut mărci cu filigrane. Procedeul tehnic perfecționat și hîrtia cromo exclud contrafacerea mărcilor poștale.

Asupra varietății și implicit asupra posibilităților de studiu a filigranelor, vom da cîteva exemple. Emisiunea uzuală 1955—1960 este cunoscută pe trei filigrane și anume : pe filigranele XVI, XVII și XVIII (vezi figurile 62, 63, 64). Toate aceste filigrane se găsesc în diferite poziții : 1-4 în picioare și 5-8 culcat.

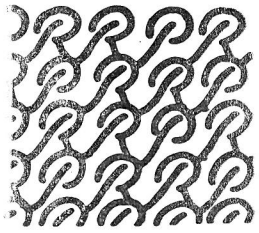

Fig. 62

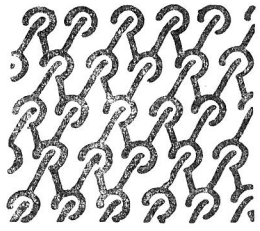

Fig. 63

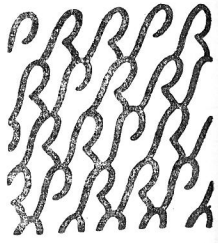

Fig. 64

Din cele cîteva elemente arătate ne putem da seama cît de bogată poate fi o colecție specializată care are ca obiectiv și cercetarea filigranului.

Un exemplu mai elocvent este emisiunea „Ziua aviației 1960". La această emisiune mărcile de 35 și 40 de bani se întîlnesc numai cu filigranul în poziția V, VI, VII și VIII, în timp ce marca de 55 bani, singura marcă din serie (format vertical) se întîlnește numai cu filigranul în poziția I, II, III și IV.

Pentru a lămuri aceste opt poziții, vom face cîteva precizări. Opiniem ca numerotarea poziției filigranului să se facă în sensul mișcării acelor de ceas (chiar dacă unele cataloage consideră mai „logic" o altă numerotare). Cu alte cuvinte dacă așezăm marca pe spate considerată ca poziția normală, adică cu fața neimprimată spre noi, se pot ivi opt posibilități diferite în poziția de așezare a filigranului. Aceste opt variante se grupează după cum urmează :

1. Filigran în poziție normală
2. Filigran culcat cu 90° spre dreapta
3. Filigran culcat cu 90° spre stînga

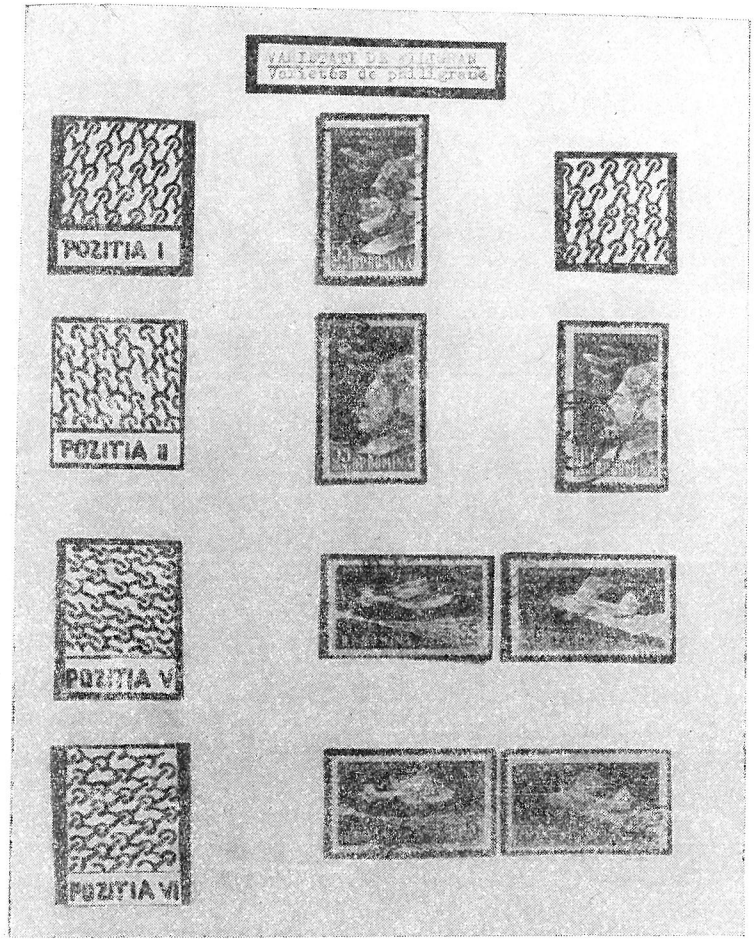

Fig. 65 (pagină din colecția autorului)

4. Filigran răsucit cu 180°.

Dacă coala a fost introdusă în mașina de imprimat cu fața în sus, atunci cînd ne vom uita pe spatele mărcii filigranele ne vor apărea cu imagini inversate ca în oglindă.

În această situație sînt posibile următoarele poziții :

5. Filigran inversat
6. Filigran inversat culcat cu 90° la stînga
7. Filigran inversat culcat cu 90° la stînga
8. Filigran inversat răsucit cu 180°.

(Vezi filigranul XVII în 4 poziții, figura 65.) Un cercetător atent al filigranelor va găsi în emisiunile cu filigran multe varietăți, unele tipice, valabile pentru tiraje mari, care într-o colecție specializată vor trebui să fie considerate ca piese de un interes deosebit.

În afară de aceste varietăți care pentru a fi determinate trebuie căutate cu mijloace specifice filigranului (filigranoscop, benzină etc.) există cîteva varietăți de filigran care pot constitui podoaba oricărei colecții filatelice specializate.

a) Filigranul XVII are două variante bine distincte determinate de distanța dintre literele „R" și „P", din inițialele RPR

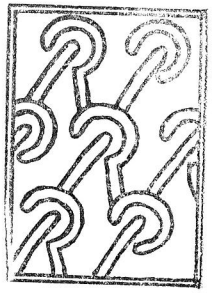

Fig 66

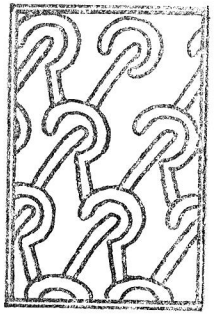

Fig. 67

care la varianta „XVII A" (vezi figura 66) sînt apropiate, iar la varianta XVII B (figura 67) sînt mult mai distanțate (vezi clișeele).

b) Tot filigranul XVII are o varietate foarte rară. Între cele două rînduri a inițialelor RPR apare un rînd de cercuțe-figura 68 — (în unele cazuri turtite) cu sau fără puncte la mijloc.

Varietatea se datorește procedeului tehnic aplicat la fabricarea hîrtiei. Fiind vorba de aplicarea filigranului pe suluri, rasterele care imprimă filigranul se cer a fi legate între ele. Legătura dintre rastere provoacă în pasta hîrtiei acest filigran rar. De menționat că filigranul teoretic poate fi întîlnit la toate emisiunile și la toate valorile imprimate pe hîrtie cu filigranul XVII (vezi clișeul).

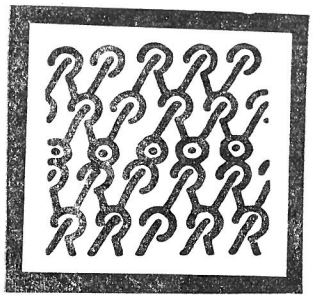

Fig. 68

Filigranul X apare o singură dată pe coală dispus fie vertical fie orizontal. Este vorba de o linie simplă. Această varietate apare pe mărcile pe care Catalogul mărcilor poștale româ-

Fig. 69

nești le consemnează fără filigran, în special pe emisiunile tipărite pe „hîrtie albă" sau „hîrtie velină", ca de exemplu : emisiunea „Ciuperci", „Porturi naționale" 1958, „Ziua aviației" 1960, „Frumuseți turistice de la Mare" etc., etc. (vezi figura 69).

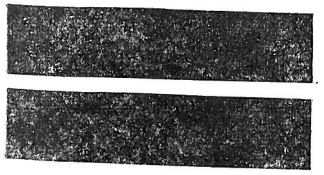

Filigranul X.

ERORI ŞI VARIETĂŢI TIPICE ŞI ACCIDENTE DE TIPAR

Eroarea în filatelie este rezultatul unei greşeli tehnice în procesul de tipărire a mărcilor care dau naştere uneia sau mai multor deosebiri importante faţă de marca tip. Ea intervine fie în totalitatea unui tiraj, fie numai la o parte din acesta, fie la una sau numai la cîteva coli întregi. Definiţia trebuie completată cu următoarele precizări. Eroarea vizează în toate cazurile desenul, legenda, aşezarea unor detalii, în timp ce culoarea, filigranul şi chiar dantelura sînt în general varietăţi. O eroare filatelică nu trebuie căutată „cu lupa", ea apare la prima privire atentă a filatelistului. Eroarea nu este în funcţie de frecvenţa abaterii faţă de marca tip şi nici de valoarea filatelică. Astfel marca tip „stema mică" apărută în 1948 care poartă inscripţia „0,50 bani" în loc de „0,50 lei", în condiţiile în care ea a fost retipărită deşi şi-a păstrat aproape aceeaşi cotă cu cea greşită, ea este o eroare. Situaţia erorilor respective nu este cu nimic schimbată chiar dacă ele nu apar ca „erori rarisime", care trebuie căutate cu multă pasiune. Deci eroarea filatelică nu are în toate cazurile acelaşi sens de piesă filatelică rară. Uneori ea se reduce la o simplă greşeală de machetare, alteori la greşeli voite ale machetatorului sau la greşeli survenite în procesul de tipărire a mărcii, însă cu caracter tipic pentru întregul tiraj sau doar pentru o parte a tirajului. Menţionăm că atît în ce priveşte erorile cît şi varietăţile, frecvenţa abaterii de la marca tip, le poate da acest calificativ chiar dacă ele nu pot fi localizate în coală pentru o cauză sau alta.

În perioada de după proclamarea republicii există numeroase erori filatelice de toate tipurile, care fac deosebit de interesantă o colecţie specializată, totuşi problema lor nu este suficient studiată. Nu ne propunem să le înşirăm pe toate, dar vom arăta cîteva din cele mai cunoscute şi vom vorbi despre altele mai puţin cunoscute.

Erori de desen : 1948 „1 Mai — Ziua muncii" valoarea de 20+20 lei cu avion trimotor ; 1957 „Flora carpatină" unde la valorile de 1,55 şi 1,75 lei apare un „M" mic (iniţiala macheta-

Eroare de tipar. Eroarea se află în coală în colţul de sus, dreapta, rîndul 2, penultima marcă.

torului); 1958 „Al IV-lea Congres FDI", unde cadrul din dreapta este arcuit ; 1958 „Porturi naționale" unde la valoarea de 1,75 lei „femeia cu cobiliță" apare cu o furcă în partea stîngă a cobiliței ; 1959 „Al VII-lea Festival al Tineretului" în loc de 1,60 lei apare cifra „1,68" ; 1959 „Plante medicinale" la valoarea de 40 bani — în loc de cuvîntul „BANI" apare cuvîntul „BAN".

Erori de supratipar — 1949 „Prietenia româno-bulgară" emisiune supratipărită, se cunoaște o pereche, din care una este

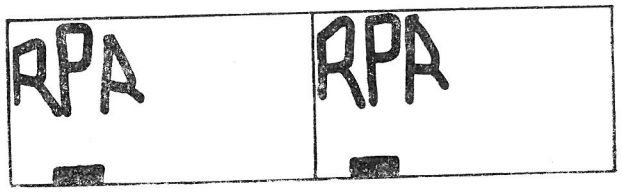

Fig. 70

supratipărită, alta nu ; 1948 supratipar RPR pe mărci uzuale din care se cunosc valori la care inițialele sînt în partea superioară iar jos linia de anulare (figura 70).

Ca eroare de supratipar menționăm și cele două valori de 11 lei — roșu și verde — prilejuite de centenarul lui I. L. Caragiale din anul 1952 la care supratiparul nu a apărut (aceste

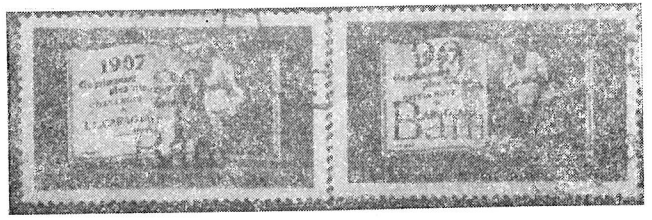

Fig. 71

mărci au circulat numai supratipărite); 1952 supratipar 3 bani ; 1952 I. L. Caragiale supratipar „20 bani" (figura 71) pe 11 lei roșu aplicat în partea stîngă a mărcii și supratipar „20 bani" pe 11 lei roșu aplicat în mijlocul mărcii (se pare că este vorba de două tiraje); 1948 „Prietenia româno-bulgară" supratipărită

la care cuvîntul „lei" din inscripția „31 lei" este lipsă ; 1963 „Aurel Vlaicu" cu supratipar „1,75 le" în loc de „1,75 lei".

Erori produse în coli întregi : 1956 valoarea de 1,75 lei din emisiunea „Recensămîntul" unde apare centrul brun răsturnat, este cea mai frumoasă eroare filatelică a perioadei moderne.

Eroarea de culoare din anul 1956 „Insecte dăunătoare" unde valoarea de 1,75 este roșu-violet și verde-gălbui ; 1958 emisiunea „Bruxelles" cu supratiparul invers pe coală, (adică la marginea de coală tiparul este întors) ; 1960 „Ziua aviației" la care pe valoarea de 1,60 lei aeroportul și avionul sînt de culoare albă.

Erori provenite din greșeli de concepție. În afara celor două cazuri amintite în introducerea capitolului, în perioada de după 1948 se mai cunosc cazuri cînd inscripțiile sînt eronate. Astfel, în anul 1956 s-a tipărit emisiunea „5 ani de la colectivizare" în timp ce în acel an se împlineau 7 ani de la colectivizare. În acest sens s-a și emis o altă marcă cu inscripția corectă. La emisiunea „Costume naționale" 1969 pe marca reprezentînd costumul din „Banat" apare greșit inscripția „Timiș", eroare care n-a mai fost corectată. Asemenea erori mai există.

Erori de dimensiune a mărcilor provenită din dantelură. Între emisiunile perioadei la care ne referim, dimensiunea mărcilor provenită din dantelură a creat o seamă de erori interesante, datorită fie imperfecțiunii mașinii de perforat, fie manipulantului mașinii. În acest context, amintim un singur exemplu. Pînă la efectuarea studiilor corespunzătoare se credea că deosebirile de dimensiuni ale mărcilor apărute între anii 1955—1962 provin uneori din diferite tiraje. Realitatea este că, în cele mai multe cazuri, acestea proveneau din neatenție la perforarea colilor de mărci de unde și apariția acestora pe diferite dimensiuni (figura 72).

Fig. 72

Erori cauzate de defecțiuni ale clișeului. Atunci cînd pe o marcă apare în mod constant, pe întregul tiraj sau pe cea mai mare parte a acestuia, aceeași eroare cauzată de o defecțiune a clișeului, avem de asemenea de-a face cu o eroare filatelică. Un exemplu tipic îl găsim la emisiunea gravată „Ziua mărcii poștale românești" 1965, (figura 73) și anume la marca din rîndul de jos

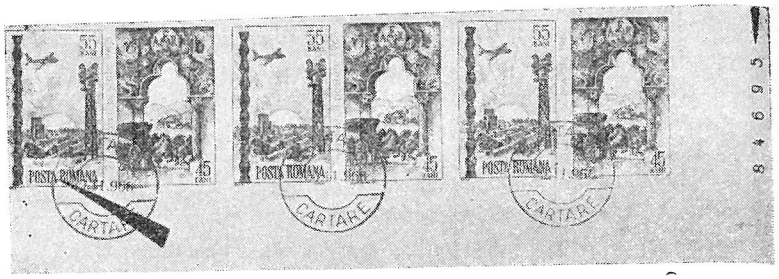

Fig. 73

coloana 3 din coală unde în locul casei și grădinii, apare o dungă albă. Eroarea a fost cercetată cu atenție pe cîteva sute de coli de unde putem trage concluzia că ea este prezentată în cea mai mare parte a tirajului mai ales fiind vorba și de o marcă gravată. Interesant de remarcat este și faptul că la o mică parte din tiraj, această eroare apare într-o altă poziție a colii și anume în rîndul doi, coloana cinci.

Erori asemănătoare datorită defecțiunii clișeelor sînt prezente și în emisiunea dedicată lui N. Bălcescu apărută în anul 1948. Astfel la marca 11 din coală, numerotarea începînd orizontal și de la stînga la dreapta litera „L" din „Bălcescu", este deformată, inscripția citindu-se „Băicescu". De asemenea la valoarea de 35 bani din seria „Arta populară" 1953 se află un cerc vizibil sub prima literă „A" din „ROMANIA". La valoarea de 1 leu din aceeași emisiune terminația cuvîntului „POPULARA" și anume literele „ARA" apar cu cele două litere „A" mai scurte. Este o abatere de la marca tip și ca atare constituie o eroare datorită defecțiunii clișeului.

O varietate se deosebește de o eroare, prin faptul că ea se produce în cursul procesului de fabricație. Varietățile ca și erorile sînt mult apreciate de filateliști la întocmirea unei colecții

specializate. Important este ca acestea să fie într-adevăr varietăți și nu accidente de tipar (rebuturi). Varietatea poate să fie localizată într-o coală sau — cînd se descoperă mai tîrziu, după punerea în circulație a emisiunii — să apară în exemplare multiple. Și la varietăți, ca și la erori deosebim mai multe tipuri. Ne vom ocupa în primul rînd, de varietățile de culoare.

Varietatea de culoare integrală. Această varietate se abate de la marca tip în întregime, printr-o culoare deosebită. Vom înșira cîteva exemple. Astfel din seria „Arta populară românească" din 1953, marca tip de 20 bani e brună și greșit este prezentată în Catalogul mărcilor poștale românești 1964 „brun roșcat". În schimb există o varietate care este într-adevăr „brun roșcat". De asemenea valoarea de 55 bani din aceeași serie are culoarea „ultramarin" în timp ce aceasta există și în culoarea albastră. Marca de 5 bani din emisiunea „sculpturi din arta națională" 1961, ne este cunoscută în culoarea „roșu aprins" în timp ce „roșu-cărămiziu" este cu totul o altă marcă. Marca „Prima planetă artificială a sistemului solar" 1959 a fost tipărită pe un fond „roz-portocaliu" în timp ce pe un fond „roz deschis" este cu totul o altă marcă. Valoarea de 20 de bani din emisiunea „Arta II 1968", compoziția pictorului Teodorescu Sion Ion are două variante și anume, în culoare roșie și fără această culoare, deci două mărci bine distincte de la prima vedere.

Astfel de mărci care au culori diferite bine distincte ar trebui să fie menționate în catalogul mărcilor poștale românești. Exemple elocvente ne stau la dispoziție între care : valoarea de 1 leu din seria „Arta populară românească" 1953 se găsește în următoarele culori bine distincte „roz-violet", „vișiniu aprins" (rar), „vișiniu închis" și „violet pastel". Valoarea de 10 bani din seria „Ziua aviației" 1960, prezintă frecvent patru nuanțe : galben de pucioasă, galben crom, galben-portocaliu și portocaliu-galben. Evident că fiind vorba de culori apărute în diferite tiraje, ele trebuie să-și găsească locul într-o colecție specializată.

Varietatea de culoare devine eroare numai într-un singur caz, și anume atunci cînd clișeul unei alte valori se amestecă în clișeul de bază. Perioada la care ne referim nu cunoaște și nici nu poate cunoaște un asemenea caz, de aceea nici n-a fost amintită la capitolul erori.

Varietatea provocată de clișee care între timp s-au defectat.

În această categorie intră o bună parte a varietăților. Cîteva exemple din emisiunea uzuală 1955—1960 ; la valoarea de 30 de bani cifra „0" din 30 prezintă cadrul spart în partea stîngă (marca 66 din coală). De asemenea valoarea de 1 leu — marinar — la o parte din tiraj se pot găsi două varietăți tipice, mult căutate de colecționarii care posedă o colecție România specializată, și anume : un „punct alb" în talpa cifrei „1" și un punct după cifra „1". La mărcile de 10 bani din aceeași emisiune găsim valoarea de „19" bani în loc de „10" bani la o parte din tiraj. Interesante sînt mărcile de 20 de bani culoare roz acoperite de un raster regulat, fapt ce dă mărcilor un aspect cu totul deosebit. Același fenomen se întîlnește și la marca de 1,55 lei din aceeași emisiune.

Cum nu numai aceste tipuri de varietăți sînt numeroase, vom da cîteva exemple și din alte emisiuni. Astfel la emisiunea „Pești din țara noastră" 1961, pentru valoarea de 10 bani să arătăm din cele multe următoarele varietăți :

a) „A" din „România" prezintă un punct alb lîngă semicercul de pe „ă".

b) Inițialele „RP" din R. P. Română îngroșate sau subțiate (varietăți caracteristice pentru tiraje întregi).

c) Cu punct deasupra literei „a" din cuvîntul „bani".

d) Pe litera „R" din „R. P. Română" un punct alb în plus pe linia transversală. De asemenea și alte numeroase varietăți.

Varietatea de culoare parțială. La mărcile moderne, care în general sînt tipărite în mai multe culori, în policromie, este frecventă varietatea parțială în ce privește culoarea. Astfel întregul fond de 55 de bani din emisiunea „Luna pădurii" 1956 prezintă două variante bine distincte. Inscripția maro de pe valoarea de 20 de bani din seria „Aviația sportivă" 1960 se cunoaște în trei variante : brun închis, brun și brun cu totul deschis. Marca „Handbal în 7" 1962 a apărut atît pe un fond galben închis cît și pe unul deschis. Marca de 5 bani de la „proclamarea Republicii" 1952 prezintă culoarea galbenă din steagul tricolor în culoare albă, iar marca emisă la „100 de ani de la nașterea lui Ciprian Porumbescu" 1953, față de marca tip

cu fundal „roz" prezintă și o varietate cu fundal de „roz închis" aproape mov. Asemenea exemple sînt foarte multe. Astfel de varietăți tipice fac interesantă o colecție specializată.

Varietăți de culoare parțial tipice.

Aceste varietăți, dacă sînt observate din timp, pot fi ușor localizate în coală. Cîteva exemple în acest sens sînt edificatoare. Astfel marca de 1,75 lei din emisiunea „Porturi naționale" 1958 valoarea de 1,75 (femeie) prezintă între cifrele 7 și 5 o virgulă de culoare brun închis (marca din rîndul 6 coloana 5).

Sînt interesante varietățile de acest gen și la emisiunea „Arta populară românească" 1953 (figurile 74—82) astfel valoarea de 10 bani prezintă litera „O" din cuvîntul „Româna" spart

Fig. 74 — 82

în partea de jos. La marca de 20 bani, litera „R" din „Republica" prezintă în partea de jos o buclă groasă, în locul buclei subțiate tipică pentru marca respectivă. Emisiunea „Crustacei și moluște" din 1966, prezintă la valoarea de 40 bani un punct alb, după cuvîntul „Crustacei și moluște" ; din seria „Picturi" 1967, tabloul pictorului N. Grigorescu „Fata cu mamă" prezintă mărgele în păr. Iată deci că, oricît de perfectă ar fi mașina de tipărit, varietățile de tipar nu dispar ; ele au avut și vor avea loc într-o colecție specializată.

Varietăți provenite în urma deplasării clișeului.

La procedeele de tipărire pe mașini vechi atunci cînd marca poștală trebuie să apară în mai multe culori, se întîmplă uneori o deplasare a culorilor, dînd naștere la un nou gen de varietăți. Multe varietăți de acest gen le-au creat mărcile emisiunii „Campionatele de atletism" din 1957. La fiecare din aceste valori găsim diferite varietăți raportate față de silueta atletului. Amintim de asemenea varietăți la emisiunile : „Conferința internațională a femeilor muncitoare" 1956 apoi la marca de 20 bani din seria „Insecte dăunătoare" 1956, la marca de 1,75 bani „Instrumente populare" 1961, la mărcile de 35 și 40 bani din emisiunea „Ziua aviației" 1960 etc. Toate aceste emisiuni prezintă fondul deplasat, dînd loc la acest gen specific de varietăți. De menționat că astfel de varietăți atestă existența cel puțin a unei coli de mărci.

Două din astfel de varietăți le amintim în mod deosebit. Astfel avem la emisiunea „Pești din țara noastră" 1960 culoarea galbenă la valoarea de 10 bani, complet deplasată, fapt care lasă peștele pe anumite porțiuni complet alb. Autorul dispune de un streif dublu de 8 etc., cu circulație poștală incontestabilă. De asemenea la aceeași emisiune și la aceeași valoare lipsesc culorile intermediare — peștele fiind de un portocaliu închis. Autorul dispune și de această varietate aplicată pe un fragment de plic, deci circulat poștal, fapt care atestă, de asemenea, existența cel puțin a unei coli.

Tipar dublu. Tiparul dublu este o varietate foarte interesantă, în filatelia care apare în special la sistemul de tipărire „tifdruc". Un asemenea tipar este ușor de recunoscut, deosebind tipar dublu la dreapta, la stînga, în partea de sus sau în partea de jos a desenului mărcii. Sînt interesante aceste tipare la valorile de 10, 20, 35 și 55 bani din emisiunea „Arta populară românească" 1953, precum și la mai multe alte valori din emisiunile tipărite cu același procedeu.

Accidente de tipar.

În procesul de fabricație a mărcilor prin îndoirea colilor, apar pete de culoare, dungi. Acestea fiind accidente întîmplătoare, ele nu constituie obiectul unei colecții specializate. Colecționarul le va reține numai ca o curiozitate. Astfel de mărci nu au valoare, ele fiind considerate rebuturi.

Repetăm că abaterile de la marca tip este ceva anormal — indiferent de valoarea lor filatelică — și ele se încadrează, în funcție de felul acestor abateri, într-una din noțiunile arătate mai sus.

Încheiem acest capitol cu nota redacției revistei „Filatelia" la articolul „Pentru o colecție specializată de mărci R.P.R." de ing. M. Popovici, publicată în nr. 5/1959 al revistei, în care se spune : „În filatelie, studiul varietăților constituie un domeniu vast de cercetare pentru colecționarii specializați. El oferă posibilitatea de a da colecțiilor un caracter de studiu. Colecțiile care se mărginesc la prezentarea mărcilor tip, în ordinea enumerării lor în catalog, au prin forța lucrurilor un caracter oarecum uniform. Îmbogățirea colecțiilor cu varietăți le imprimă o notă aparte — personală fiecărui colecționar — în măsura în care ea este rodul unor cercetări atente și sistematice".

Este o greșeală să se creadă că astfel de studii se pot efectua numai asupra emisiunilor clasice, sau postclasice. Ele pot cuprinde — după cum s-a văzut — și emisiunile moderne.

PLICURILE „PRIMA ZI" F.D.C.

În filatelia mondială s-a încetățenit obiceiul ca la apariția fiecărei emisiuni să se emită un plic ilustrat adecvat temei mărcii și obliterat cu o ștampilă specială. În România acest sistem își are începuturile sale — emisiuni sistematice nu vorbim de cele accidentale — o dată cu proclamarea republicii.

Plicul „prima zi" însăși ca noțiune, ridică cîteva probleme care se cer a fi lămurite :

a) Din momentul în care plicul a fost emis de o administrație poștală a unui stat independent și suveran, el devine o piesă filatelică. Cei care afirmă că aceste plicuri au fost emise numai pentru a fi colecționate și nu pentru a fi puse în circulația poștală, și că nu se încadrează în noțiunea de piese filatelice cu cetățenie egală cu celelalte piese filatelice nu au dreptate. Plicul „prima zi", sau cum s-a încetățenit în toată lumea FDC (First Day Cover) (figura 83) poate fi inclusă într-o colecție ca și marca, cu sau fără circulație poștală. În toate cazurile el este o piesă cu mult mai interesantă în stare circulată, decît în stare necirculată. Este limpede că din moment ce are dreptul la circulație poștală, ba mai mult, din moment ce mărcile de pe plic au putere de francare, el devine o piesă filatelică obișnuită și nimeni nu-i poate contesta această caracteristică. De această calitate nu o poate absolvi nici faptul că FDC-urile se vînd de către administrațiile poștale la prețuri mai mari, în tiraje restrînse, în majoritatea cazurilor prin abonamente și nici faptul că ele au devenit incomode pentru organizatorii expozițiilor filatelice datorită dimensiunilor lor mari și deci a spațiului pe care îl ocupă.

b) Este greșită concepția că plicurile „prima zi" se numesc numai acelea care întrunesc cele trei elemente constitutive : desenul de pe plic și marca aplicată să fie în concordanță cu

desenul și o ștampilă specială adecvată desenului de pe plic și marcă. U.R.S.S. a emis plicuri „prima zi" doar în puține cazuri și totuși, aplicîndu-se pe un întreg poștal o marcă de concordanță cu desenul de pe întregul poștal și o ștampilă specială adecvată evenimentului, piesa a devenit un FDC și este catalogată astfel în cataloagele de specialitate. În schimb, în Statele

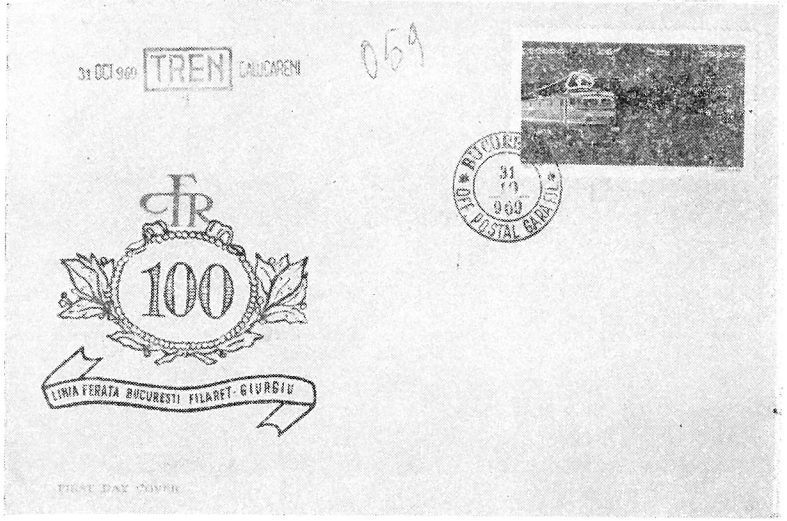

Fig. 83

Unite ale Americii, în general nu se aplică o ștampilă specială față de cea curentă cu un text care să indice „Plic prima zi". Firește nimeni nu a contestat și nu poate contesta că avem de-a face cu un FDC. În Ungaria pe plicul cu desen adecvat, francat cu mărcile seriei corespunzătoare desenului de pe plic se aplică o ștampilă poștală la zi ; în schimb, separat pe plic, apare și o ștampilă standard cu inscripția în mai multe limbi „prima zi a emisiunii". În România, cu unele excepții, la emiterea plicurilor „prima zi" s-au respectat toate cele trei elemente de bază ale unor astfel de plicuri.

c) Locul plicurilor „prima zi" într-o colecție filatelică trebuie bine precizat. Un colecționar pretențios va colecționa tot

ce se referă la perioada sau tema pe care o colecționează (figura 84), deci toate FDC-urile. În schimb, la prezentarea colecției într-o expoziție, el va selecta numai acele plicuri „prima zi" care fac colecția mai interesantă, mai valoroasă. Este cît se poate de firesc ca un FDC cu o marcă ca „Ranger 9" sau cu mărcile supratipărite „Expoziția Bruxelles", cu coliţa „Ecce Homo" de Tizian, circulate vor ridica valoarea exponatului și a colecției. Același lucru se poate afirma și despre colecționarul care va prezenta FDC-urile cu toate variantele de bază ale supratiparului „Expoziției Bruxelles", FDC-urile cu cele două variante ale coliței emise cu prilejul jocurilor olimpice de la

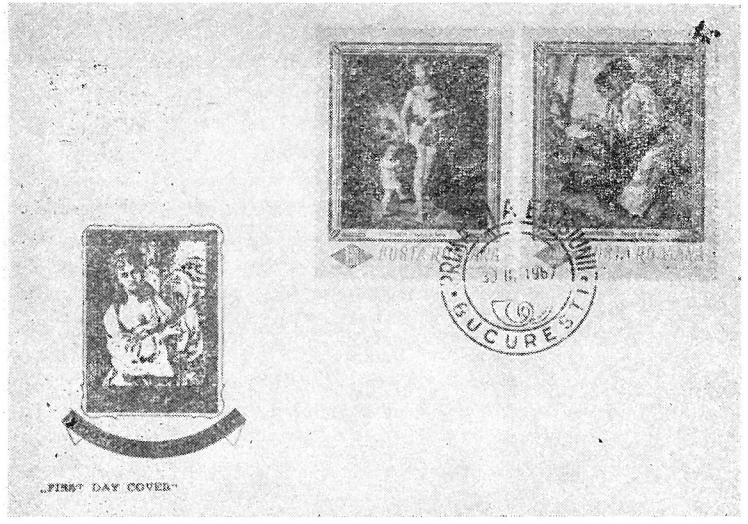

Fig. 84

Tokio, sau cele două variante ale plicurilor „prima zi" emise cu prilejul „Jocurilor Balcanice" din 1967. Și aici este valabilă constatarea că o piesă veche apărută într-un tiraj redus, o piesă deosebită cu o tematică căutată este mai valoroasă pentru o colecție expusă decît un FDC cu o tematică neinteresantă și care nu îndeplinește cerințele și exigențele artistice.

d) Valoarea filatelică a unui plic „prima zi" este cel puțin egală cu valoarea seriei mărcilor lipite pe plic în stare neștampilată, plus valoarea plicului. Este vorba nu de valoarea nominală a mărcii, ci de cota internă a cataloagelor sau listei de prețuri din țară sau cota din cataloagele internaționale atunci cînd este vorba de echivalentul de schimb în circuitul schimbului filatelic internațional. Aprecierea de mai sus nu este valabilă atunci cînd plicul „prima zi" are anumite particularități în care caz se aplică valoarea filatelică de schimb de amator — adică libera înțelegere. Merită preț de amator și FDC-urile vechi, sau cele cu tiraj foarte redus, care în condițiile actuale, cînd numărul filateliștilor organizați în Republica Socialistă România este în creștere, aceste piese filatelice au devenit tot mai rare și tot mai mult căutate.

e) Nu se recomandă colecții filatelice (și mai puțin exponate filatelice) formate numai din plicurile „prima zi". Nu întîmplător un asemenea exponat prezentat la expoziția organizată de Filiala AFR București cu prilejul celei de-a 20-a aniversări a republicii n-a primit nici o apreciere din partea juriului. De altfel, un asemenea exponat nu prezintă nici un interes filatelic.

Patrimoniul plicurilor „prima zi" emise după proclamarea republicii a avut etape distincte.

Perioada plicurilor particulare.

În anul 1948 poșta română a aplicat ștampile „prima zi" pe blocuri de patru mărci sau pe plicuri la cererea filateliștilor. În această perioadă de existență a firmelor particulare s-au pus în circulație de către acestea cu prilejul apariției fiecărei emisiuni, plicuri „prima zi" ingenios tipărite, de bun gust și artistic lucrate. Avîndu-se în vedere că în perioada respectivă Direcția Generală a Poștelor n-a tipărit plicuri speciale și că un plic „prima zi" nu a trebuit neapărat să îndeplinească toate cele trei condiții, este firesc ca „plicurile prima zi" din anul 1948 să fie admise la expoziții și considerate FDC-uri cu „toate drepturile". Menționăm că pentru aceste plicuri în cataloage se prevede : „Plic emisiune particulară, tiraj necunoscut". Astăzi ele sînt foarte greu de obținut deoarece au avut un tiraj foarte redus care, după epuizare, n-a mai fost retipărit.

Versiunea e cu atît mai verosimilă cu cît ştampilele „prima zi" intrînd în conservatorul poştei cu greu se poate presupune că pentru a „doua şarjă" cei care au tipărit plicurile ar mai fi dispus de ştampila „prima zi" a poştei.

Plicurile „prima zi" din anul 1948 sînt de format $15^1/_2 \times 10$ cm, majoritatea poartă inscripţia „Prima zi" a emisiunii, completate în unele cazuri şi cu cuvintele în limbă engleză „First Day Cover". Aşa de exemplu avem F.D.C.-urile „Jocurile Balcanice" 1948 ; „Prietenia româno-bulgară" 1948 ; „Constituţia" 1948 ; „Centenarul revoluţiei de la 1848" : „Aviaţia şi Marina" 1948 ; „Frăţia de arme româno-sovietică" 1948 ; „Săptămîna presei" 1948 precum şi „Congresul general ARLUS" etc. Plicurile particulare din 1948 au avut o circulaţie poştală foarte redusă. Datorită extinderii filateliei, astăzi aproape că nu se mai găsesc.

Perioada plicurilor „prima zi", oficiale, format mic.

Începînd cu anul 1949, Direcţia Generală PTT emite plicuri „prima zi" oficiale. Primul plic oficial pus în circulaţie a fost prilejuit de emisiunea „Lenin", dantelat şi nedantelat şi avea formatul plicului standard. Acelaşi format l-a avut şi al doilea plic dedicat lui I. C. Frimu. Începînd cu emisiunea Puşkin 1949, poşta română introduce plicul „prima zi" de format standard de dimensiuni $16^1/_2 \times 9$ cm adecvat pentru colecţionare. Din 1949 pînă în 1951 „Centenarul I. Negulici" plicurile „prima zi" — cu unele excepţii — poartă şi inscripţia „Administraţia Poştelor şi Telecomunicaţiilor". Începînd cu emisiunea „Negulici" pînă la sfîrşitul anului 1952 plicurile poartă inscripţia „Ministerul Poştelor şi Telecomunicaţiilor — Oficiul filatelic". De la această dată pînă în 1958 plicurile „prima zi" sînt de diferite formate între care $16^1/_2 \times 9$ cm ; $16^1/_2 \times 9^1/_2$ cm ; $18^1/_2 \times 12$ cm şi nu mai poartă inscripţia de apartenenţă a administraţiei poştale, această apartenenţă fiind confirmată de o situaţie de fapt — nu există comerţ filatelic particular — şi de obliterările speciale care sînt poştale. Perioada plicurilor format mic, a adus în patrimoniul filateliei moderne unele piese de prim rang, astăzi foarte căutate în special de filateliştii care pregătesc exponate tematice din perioada de după proclamarea Republicii precum şi de către acei care expun colecţiile lor după catalog. Această situaţie se datoreşte pe de o parte tematicii

şi esteticii plicurilor „prima zi" ar pe de altă parte tirajului lor deosebit de redus. Prezentăm mai jos cîteva din aceste plicuri „prima zi" în măsura în care ne permit dimensiunile acestei lucrări. 1949 „Lenin" tiraj 1963 perechi ; 1950 „Eminescu" tiraj 1997 bucăţi ; 1951 „Ziua internaţională a femeii" tiraj 1360 bucăţi ; 1951 „Centenarul Negulici" tiraj 1400 bucăţi ; 1951 — 20 ani „Scînteia" tiraj 1450 bucăţi ; 1952 „Centenarul N. V. Gogol" tiraj 1459 bucăţi ; 1952 „Centenarul I. L. Caragiale" tiraj 1442 bucăţi ; 1952 „Pionierii" tiraj 1475 bucăţi ; 1952 „Constituţia Socialistă" tiraj 1117 bucăţi ; 1952 „A V-a aniversare a proclamării RPR" tiraj 1150 bucăţi ; 1953 „Grivita Roşie" tiraj 975 bucăţi etc.

Am enumerat cîteva emisiuni pentru a se putea trage unele concluzii. Perioada la care ne referim, pînă în anul 1958, este caracterizată prin faptul că tirajul FDC-urilor a fost sub 2000 bucăţi, cu unele excepţii care au variat între 2 şi 3 mii bucăţi. Această ultimă cifră a fost depăşită de 2—3 emisiuni. Toate F.D.C.-urile din această perioadă au o execuţie grafică îngrijită. Astfel putem cita : „Centenarul Caragiale" 1952 : „Ziua femeii" 1952 ; „Centenarul Rosenthal", „Centenarul I. Andreescu" şi „Pionierii" din anul 1950; „Ziua internaţională a copilului" 1955; „Campionatele europene de canotaj academic feminin" 1955 ; „Campionatele europene de tir" 1955 ; „Vînătoarea" 1956 şi aşa mai departe. În această perioadă n-au existat abonamente filatelice pentru plicuri „prima zi".

Cartoane speciale

Imitînd unele administraţii poştale cu mare tradiţie filatelică — de exemplu Elveţia — poşta română a emis periodic începînd cu anul 1948, pliante ilustrate care poartă şi o ştampilă specială. Raţiunea emiterii acestor cartoane speciale, cunoscute şi sub denumirea de pliante a fost de a îmbogăţi patrimoniul filatelic cu unele piese filatelice „de efect". Într-adevăr, astăzi, aceste pliante sînt documente filatelice interesante, a căror execuţie grafică lasă însă mult de dorit.

Începînd cu anul 1948 au apărut următoarele cartoane speciale (pliante): 1948 „Săptămîna presei" două cartoane. (Aceste cartoane au fost emise de sindicatul ziariștilor); 1948 „Munca în comunicații"; 1948 „Nicolae Bălcescu"; 1948 „Organizația Sportului Popular"; 1953 „Aviația sportivă"; 1951 „Pionierii"; 1954 „Prietenia româno-sovietică"; 1961 „40 de ani P.C.R."; 1960 „Al III-lea Congres P.M.R."; 1962 „Încheierea colectivizării".

Se pune întrebarea: care este locul acestor cartoane speciale care gravitează între plic „prima zi" și ilustrata maximă? Răspunsul este simplu: ori ca piesă filatelică oficială ori ca piesă „pregătită" cu material oficial de stat — ștampilă, marcă poștală etc. Ele sînt piese filatelice demne de a fi colecționate și pot fi folosite la alcătuirea unor colecții specializate precum și pentru expoziții.

Plic „prima zi" — standard curent.

În țara noastră a fost o perioadă în care plicurile „prima zi" nu s-au bucurat de atenția filateliștilor. Reintrarea lor în sfera de mare interes filatelic s-a făcut pe măsura creșterii conjuncturii filatelice pe plan mondial. Plicurile „prima zi", începînd cu anul 1948 se pot clasifica în general după următoarele criterii:

a) Începînd din anul centenarului mărcii poștale românești, 1953, apar plicuri „prima zi" de formate diferite — incomode pentru colecționari: $16 \times 11\frac{1}{2}$ cm; de exemplu:

— Emisiunile „Ciuperci comestibile" 1958; „Racoviță" 1958; „Sputnik III" 1958; „Costume naționale" 1958; „Păsări cîntătoare" 1959; „Plante medicinale" 1959; „Olimpiada Roma II" 1960.

Tot în această perioadă apar plicuri de dimensiuni mari $17\frac{1}{2} \times 10$ cm, aceasta datorită numărului mare de mărci ce compun seria.

b) După anul 1958 începe să apară plicul „prima zi" standard de format $16\frac{1}{2} \times 10$ cm care dă posibilitatea aranjării colecției în condițiuni bune. „Viticultura" 1960, „Sculpturi" 1961, „Oameni de știință" 1961, „Vapoare", 1961, „Vînătoarea" 1961, sînt cîteva exemple în această privință.

c) Tot în perioada după 1958 apar plicuri „prima zi" de dimensiuni neobișnuit de mari care în mod normal nu pot fi montate pe foi de album. Seria acestor plicuri „gigant" $18\frac{1}{2} \times 12\frac{1}{2}$ cm începe cu cele dedicate emisiunii supratipărite „Expoziția Bruxelles" și care au devenit adevărate raritați. Apoi au urmat FDC-urile coliței Insbruck, Tokio, al Medaliilor olimpice continuînd cu plicurile emisiunii „XX ani Republică" și „Reptile".

d) Plicul îngust. Plic dreptunghiular de format $15\frac{1}{2} \times 10$ cm urmat de plicurile de format $16\frac{1}{2} \times 9$ și $16\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{2}$ cm. Cîteva emisiuni din plicurile de acest tip sînt: „Centenarul Grădinii Botanice din București" 1961; „Al doilea om în Cosmos" 1961; „Mari aniversări culturale" 1961; „Arhitectura românească modernă" 1961; „Cosmonautica în slujba păcii" 1962; „Primul zbor în grup" 1962 și așa mai departe.

e) Perioada plicurilor „prima zi" standard curent începe de abia din anul 1965, cînd, indiferent de numărul sau mărimea mărcilor, chiar și F.D.C.-urile cu colițe ca de exemplu: F.D.C.-ul Luchian, Ecce Homo și Mexico, au dimensiunea plicului obișnuit.

f) Cu privire la varietățile plicurilor „prima zi" (FDC). Plicul „prima zi" a Balcaniadei din 1959 are două variante, ca și al Balcaniadei din anul 1964. Existînd o diferență evidentă între ele, ambele trebuie să-și găsească locul într-o colecție specializată România (figura 85—86). Un capitol aparte este al acelor F.D.C.-uri care poartă pe ele mărci cu varietăți. Plicul „prima zi" „supratipar Aurel Vlaicu" din 1963, cu eroarea „le" în loc de „lei", este o adevărată raritate modernă (figura 87). De asemenea într-o colecție de F.D.C.-uri se păstrează ambele varietăți ale coliței Tokio 1964. Asemenea exemple s-ar putea da multe.

Ca o concluzie a celor de mai sus este să nu ne mulțumim a pune în mod mecanic plicurile „prima zi" în colecție ci să le studiem cu atenție, să le apreciem ca atare și apoi să le punem la locul lor.

g) Cîteva precizări la plicurile „prima zi" standard. Poșta română, a folosit începînd cu data de 10.V.1965 de la emisiunea „Mari aniversări culturale" și pînă la data de 30.III.1967 — „Reproduceri de Artă", o ștampilă standard care alături de menționarea localității de emitere „București", mai purta inscripția „Prima zi a emisiunii" (vezi și capitolul ștampile).

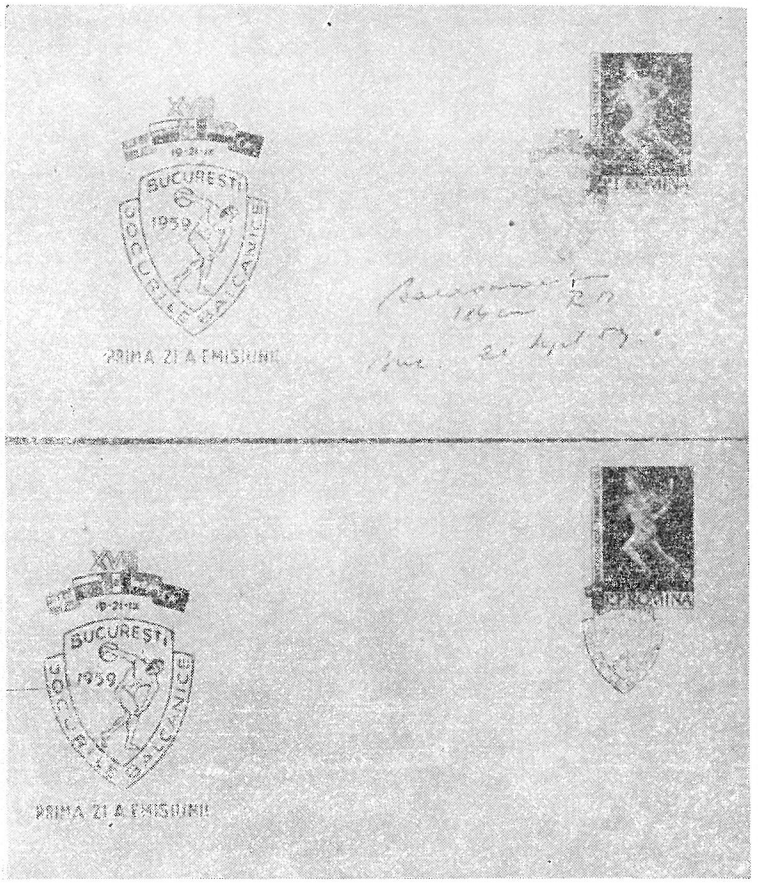

Fig. 85 — 86

În legătură cu tipărirea pe plic a apartenenței acestui gen de piesă filatelică, există o abatere de la regulă. Sînt emisiuni ca de exemplu : „A 20-a aniversare a eliberării patriei" 1964 ; „Jocuri olimpice de la Tokio" 1964 și altele, care poartă o inscripție incompletă și eronată „Prima zi, FDC".

Fig. 87

Plicuri speciale, fără a avea caracterul de plic „prima zi".

La capitolul F.D.C.-uri este necesar să lămurim și unele probleme legate de plicurile speciale emise de poștă care nu au caracter de plic „prima zi". Aceste plicuri speciale sînt identice cu F.D.C.-urile cu deosebirea că nu poartă ștampila prima zi, ci o ștampilă ocazională. Aceste plicuri au fost emise de poștă cu scopul de a nu încărca planul de emisiuni, atunci cînd pe neașteptate intervine un eveniment care se cere a fi consemnat într-o formă filatelică sau atunci cînd se cere de către unele organizații obștești — culturale, profesionale etc. Tipărirea unor F.D.C.-uri prilejuite de unele acțiuni, evenimente importante sau comemorări.

Vom aminti despre cîteva plicuri mai deosebite : „Expoziția filatelică București" 1958 (figura 88) ; „Primul concurs și festival

internațional George Enescu" 1958 ; „Centenarul unirii Țărilor Române" 1959; „R.P.R. campioană mondială la handbal în 7" 1962 ; „R.P.R. campioană europeană în turneul de juniori VIPA" 1962 ; „Un an de la zborul lui Titov" 1962 ; „Ziua internațională

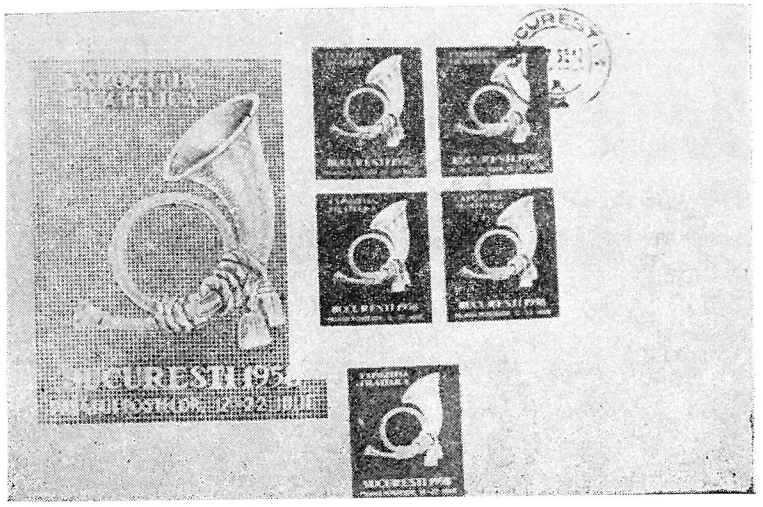

Fig. 88

a filateliei" 1962 ; „Al IV-lea Congres al cooperației de consum" 1963 (figura 89) ; „A XV-a ediție a Campionatelor balcanice de atletism" etc.

Menționăm că plicurile, adecvat ilustrate, enumerate mai sus au fost emise oficial și poartă ștampila poștei. Aceste plicuri nu trebuie confundate cu cele emise de cercurile filatelice (cum greșit procedează Catalogul mărcilor poștale românești ediția 1964). Și la acest capitol al plicurilor speciale precizăm că o marcă anulată cu o ștampilă poștală emisă de poștă nu-și pierde puterea de francare.

Ca o concluzie asupra capitolelor plicurilor „prima zi" și a „plicurilor speciale" un filatelist trebuie să vadă în perspectivă

colecția sa, și să dispună de astfel de piese. Menționăm că nu este vorba de un alt domeniu de colecționare, ci de piese filatelice aparținînd în mod structural, unei colecții specializate România.

Fig. 89

PLICURI OCAZIONALE EMISE DE A. F. R., FILIALELE SALE ŞI CERCURILE FILATELICE

În filatelia modernă un loc aparte îl ocupă plicul emis de organizaţiile filatelice pe diferitele trepte cu prilejul unor evenimente care privesc viaţa politică, socială a ţării sau cu ocazia unor evenimente filatelice locale. Acest procedeu nu este propriu numai filateliei româneşti, procedeul este folosit în toate ţările lumii în care filatelia cunoaşte o cît de mică dezvoltare. Este firesc deci ca şi în perioada de care ne ocupăm, să se consemneze apariţia şi în România a unui mare număr de asemenea plicuri. Iată deci pentru ce este necesar să lămurim rostul şi locul lor într-o colecţie specializată.

În cele ce urmează vom trata unele probleme de fond.

— Ca un plic ocazional să poată fi considerat că aparţine patrimoniului filatelic — deci ca să poată fi inclus într-o colecţie filatelică — indiferent cu ce prilej a fost emis, chiar dacă evenimentul nu are caracter filatelic, emitentul, în afară de organele poştale trebuie să fie în primul rînd o organizaţie filatelică, ca de exemplu : Asociaţia filateliştilor (A.F.R.), filiale A.F.R., cercurile filatelice precum şi orice alte organe ale puterii de stat cu aprobarea Ministerului Poştelor şi Telecomunicaţiilor. Plicurile emise în orice alte situaţii sînt considerate emisiuni particulare speculative sau fanteziste şi trebuie tratate ca atare cum este de exemplu plicul emis de un particular din Suceava cu prilejul zborului Sputnik I. În ultimii ani, emiterea plicurilor ocazionale de către organizaţiile filatelice pe diferite trepte, a fost reglementată în sensul că acestea nu pot fi emise decît după ce forul tutelar A.F.R. şi-a dat avizul.

În mod normal un plic ocazional se compune din trei elemente : desenul de pe plic, ştampila ocazională adecvată (emisă de poştă, asociaţie sau organizaţia respectivă) şi marcă poştală. Nu în toate cazurile au fost îndeplinite toate aceste trei elemente ca de exemplu : ştampila aplicată cu prilejul expoziţiei „10 ani de activitate a cercului Tudor Vladimirescu" din Capitală. În alte cazuri s-a aplicat numai ştampila ocazională pe acelaşi tip de marcă, sau s-a vîndut numai plicul, urmînd ca filateliştii să-şi aranjeze după gust şi dorinţă marca şi aplicarea ştampilei ocazionale.

— Este important de reţinut că şi în legătură cu emiterea plicurilor ocazionale etica filatelică interzice retipărirea lor sau folosirea ştampilei într-o altă perioadă decît cea stabilită. În astfel de situaţii fiind vorba de abateri de la regulă, se pot ivi situaţii anormale care trebuie tratate ca atare. De aceea organizaţiile emitente folosesc în mod obişnuit un tuş special, iar după utilizarea ştampilei, acestea se distrug, încheindu-se un proces-verbal în acest sens sau se depun la conservatorul poştei. Numai astfel piesa filatelică respectivă îşi poate păstra „prestigiul" cuvenit în rîndul filateliştilor.

— Ştampila aplicată de o organizaţie filatelică pe un plic anulează marca. Deci pentru ca plicul ocazional să circule prin

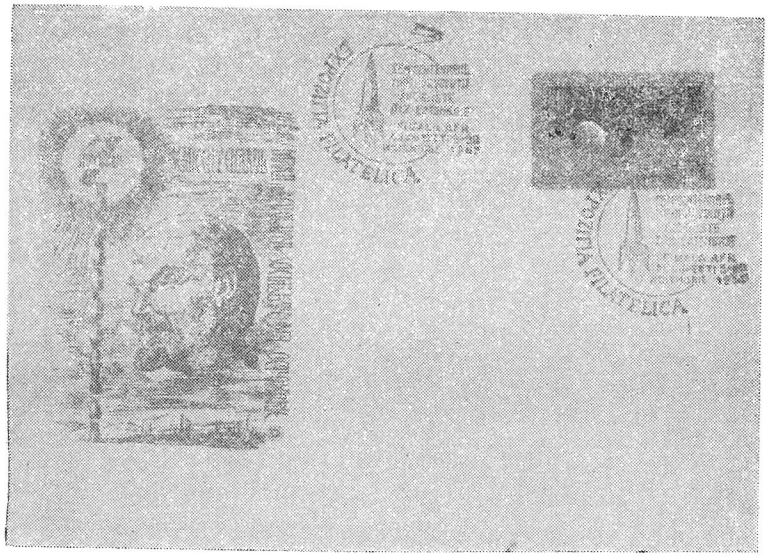

Plic emis cu prilejul primei expoziţii organizate de Filaala A F R Bucureşti

poștă este necesară completarea francaturii cu mărci obișnuite (care se aplică pe verso-ul plicului). Într-o colecție filatelică o astfel de piesă circulată este mult mai apreciată decît în stare nouă.

— Valoarea filatelică a plicurilor ocazionale este, în general, în funcție de tiraj, de prețul la care emitentul le-a pus în vînzare inițial, de „conjunctura" temei pe care o reproduc, de estetica plicului. După 1948 România posedă o tradiție bogată în emiterea unor asemenea plicuri, unele dintre ele devenind piese care fac cinste oricărei colecții filatelice.

Piese filatelice emise cu prilejul expozițiilor filatelice pînă la centenarul mărcii poștale Românești

În acest capitol se încadrează majoritatea plicurilor și ștampilelor ocazionale emise cu prilejul expozițiilor filatelice locale și cu concursul filateliștilor locali, în perioada de după 1948 și pînă la centenarul mărcii poștale românești (1958).

Ce caracterizează această perioadă ? În primul rînd, ștampilele ocazionale numai în puține cazuri au fost aplicate pe plicuri ilustrate. În schimb se cunoaște — deoarece există o evidență strictă — pe ce mărci poștale a fost aplicată ștampila. Datorită faptului că aceste ștampile au fost retrase din circulație imediat după trecerea evenimentului, piesele filatelice ale acestei perioade sînt foarte greu de găsit, ele constituind astăzi piese forte ale unei colecții filatelice. Cîteva exemple: „Ziua Internațională a copilului" 1950, „Conferința Comitetului Administrativ al Uniunii Internaționale PTTR" 1951, „Expoziția filatelică din Ploiești" 1951, „Expoziția filatelică din Iași" 1951, „Expoziția filatelică din Ploiești" 1953, „Expoziția filatelică din Deva" 1954, a cărei ștampilă reproduce cetatea dacică din Deva, „Expoziția filatelică din Petroșani" 1954, „Expoziția filatelică din Tg. Mureș" 1955 etc.

Din această perioadă ne-au rămas cîteva plicuri ilustrate, ilustrate maxime și cartoane festive pe care este cazul să le înșirăm cu atît mai mult cu cît unele dintre ele au devenit piese binecunoscute și peste hotare. Astfel cu prilejul Expoziției filatelice de la Cîmpulung-Muscel 1951 s-a pus în circulație o carte poștală ilustrată, tipărită în culorile naționale, reproducînd casa natală a pictorului I. Negulici. Ilustrata este francată cu o marcă poștală a centenarului morții pictorului

Negulici obliterată cu o ștampilă ocazională (1951). În același an, la expoziția de la Baia-Mare a fost emis un plic reproducînd desenul de pe marca „Ziua minerului" 1950. Plicul este francat cu trei mărci pe tema „mineri" și ștampilat cu o ștampilă ocazională reproducînd simbolic, emblema minerilor „două ciocane încrucișate". Pentru colecționarii temei minerit este o piesă deosebit de interesantă. Tot la Baia-Mare cu prilejul expoziției filatelice din 1952 a apărut o ilustrată reprezentînd clădirea „Școlii tehnice de mineri. Ea a fost obliterată cu o ștampilă ocazională aplicată asupra celor două mărci ale emisiunii „Mineri 1952". De asemenea au mai fost emise în anul 1952 două piese filatelice legate de aniversarea eliberării patriei. Cu prilejul expoziției filatelice organizate la 23 August 1954 la Constanța, pe un plic ilustrat care simbolizează prietenia româno-sovietică s-a aplicat marca de 55 bani care reproduce statuia „Ostașului sovietic" din București, iar cu ocazia înființării „Secției filatelice de la Casa de cultură a sindicatelor" din București a fost emisă o ilustrată maximă cu marca amintită mai sus. În 1955 cu prilejul Expoziției filatelice de la Arad a fost emis un plic ocazional, cu o ștampilă ocazională.

Din seria plicurilor ocazionale ne vom ocupa în mod deosebit de două plicuri emise cu prilejul expoziției filatelice de la Cluj 1957. Aceste plicuri ridică unele probleme deosebite. În filatelia română ele constituie piesa nr. 1, ca fiind dedicate cuceririi Cosmosului. Ștampila expoziției a fost aplicată numai pe plicurile francate cu cele două tripticuri reprezentînd primii sateliți artificiali ai pămîntului.

În principiu se poate trage concluzia că un plic ocazional care nu deține toate cele trei elemente a unei teme poate fi inclus într-o colecție tematică sau într-un exponat tematic, ținînd seamă de factorul dominant ca de exemplu în cazul plicului expoziției filatelice de la Cluj, tripticul.

Din această perioadă reținem că cele mai multe ștampile ocazionale au fost aplicate pe colița emisă cu prilejul expoziției filatelice din București 1950. Să le înșirăm : București 1950, Pitești 1951, Bacău 1951, Sibiu 1951, Arad 1951, Sighișoara 1951, Ploiești 1951, Iași 1951, Timișoara 1951, Pitești 1952, Iași 1952, București 1953, Ploiești 1953.

Și ca o particularitate menționăm că deși toate expozițiile filatelice erau sub egida poștei și în special cu exponate din

tezaurul poștei, unele dintre aceste ștampile aplicate pe colițele amintite poartă înscris cuvîntul „poșta" iar altele nu.

Plicuri și ștampile ocazionale emise după înființarea Asociației Filateliștilor din România (A.F.R.)

Plicul ocazional nr. 1 al A.F.R. este cel emis cu prilejul expoziției dinaintea centenarului mărcii poștale și anume în iunie 1958. Acest plic — cu desen similar vinietei aceleiași expoziții — a apărut în două variante : unul într-un format mai mare, altul într-un format mai îngust (astăzi sînt greu de găsit, cu atît mai mult cu cît aparțin și tematicii „centenare").

În anul centenarului au emis plicuri ocazionale filialele și localitățile : Buzău, Brașov (Orașul Stalin), Arad, Iași, Rădăuți, Călărași, Făgăraș, Piatra Neamț, Satu-Mare, Sibiu etc.

Fig. 90

Emisiuni și plicuri dedicate centenarului au continuat să apară chiar și în anul 1959. De un mare succes filatelic s-a bucurat plicul ocazional emis la Constanța (vezi fig. 90), care de asemenea a fost francat numai cu tripticul emisiunii „Sateliții artificiali ai pămîntului" și a purtat inscripția „De la poștalion la primul satelit artificial al pămîntului". Acest plic se încadrează și în tematica „Cosmos".

Pentru o clasificare cît mai filatelică, este necesar a se face o anumită ordine cu privire la plicurile și ștampilele ocazionale mai ales că în decursul anilor a apărut un număr mare (în unele cazuri chiar exagerat de mare) din astfel de piese filatelice emise de A.F.R., filiale și cercuri.

a) **Plicuri și ștampile ocazionale emise de A.F.R.** Plicurile ocazionale emise de A.F.R. au aceleași caracteristici ca și plicurile ocazionale normale. O notă în plus se adaugă pentru ținuta îngrijită și prezentarea grafică superioară. La acest grup de plicuri vom prezenta cîteva considerate ca mai interesante. Plicul ocazional dedicat zborului cosmonautului sovietic Titov este deosebit de sugestiv și cu succes filatelic. Același plic cu ștampila ocazională (tuș roșu) Expoziția filatelică „Grivița Roșie" sau cu ștampila „Expoziția decadei filatelice" sînt rare. Merită atenție prin stilul lor aparte, specific românesc, plicurile emise cu prilejul „Zilei mărcii poștale românești" ediția 1967 și „a doua conferință pe țară A.F.R." În ambele cazuri plicurile au ștampile sugestive.

A.F.R. a emis plicuri ocazionale și cu prilejul „Zilei internaționale a filateliei" în anii 1962, 1963, 1964, 1965, 1966. Plicurile din anii 1962—1963 și 1965 merită o notă în plus pentru eleganță și bun gust.

Reușite plicuri și ștampile ocazionale au fost emise de A.F.R. și cu prilejul diferitelor manifestări filatelice cu caracter național. Merită menționat plicul și ștampila specială emise la cea de-a XX-a aniversare de la eliberarea patriei. Plicurile emisiunii jubiliare francate cu marca poștală în culorile naționale în valoare de 55 bani s-au pus în circulație la cerere ; în seturi de 3, fiecare plic în parte avînd aplicată cîte o vinietă — roșu, galben, albastru, emisă cu acel prilej.

Expoziția „Națională 66" a prilejuit emiterea unui plic ocazional foarte reușit cu o ștampilă ocazională la care în fiecare zi s-a schimbat data : (În paranteză menționăm că expoziția a fost atît de bogată în material filatelic, încît singur acest material poate constitui obiectul unui exponat). Puțini filateliști știu că plicul ocazional al expoziției „Națională 66" (figura 91) are 3 variante : plic tip standard, plic îngust și plic cu un colorit mai estompat, probabil tipărit în tranșa a doua.

De asemenea cu prilejul expoziției „Națională de tineret" din 1968 — ținută la Timișoara, A.F.R.-ul a emis un plic și o ștampilă specială.

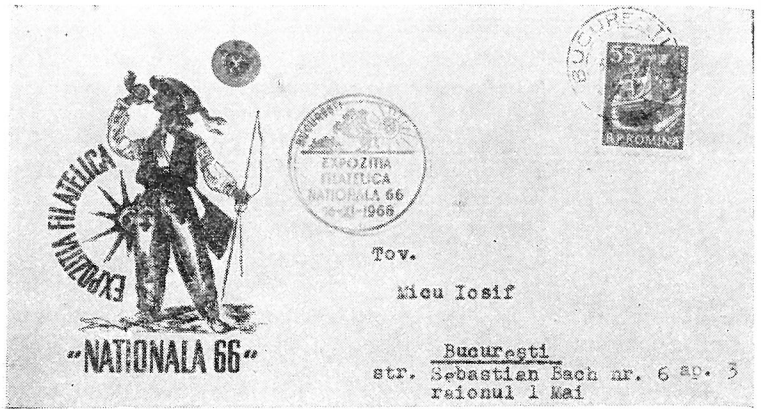

Fig. 91

Menționăm că toate emisiunile înșirate pînă în prezent sînt piese filatelice și ca atare ele fac parte integrantă într-o colecție specializată sau cu tematică adecvată.

În anul 1968 A.F.R.-ul a emis cîteva plicuri de înaltă ținută grafică. Astfel putem enumera: „Semicentenarul Unirii Transilvaniei cu România", „Aniversarea savantului Emil Racoviță", a ing. Iuliu Popper etc. Plicurile, prin conținutul lor grafic ies din comun. Cu privire la emiterea unor astfel de plicuri se pune întrebarea cine dintre A.F.R. și organul poștal ar trebui să consemneze aceste evenimente și din punct de vedere filatelic. În cazul unui răspuns afirmativ în favoarea filateliei la o asemenea întrebare, cîmpul de acțiune pentru emiterea lor trebuie să fie în mod practic limitat.

b) **Plicuri și ștampile ocazionale emise de filialele AFR.** După 1953, o dată cu înființarea AFR și a filialelor sale, acestea au început să emită plicuri și ștampile ocazionale. În general, colecționarii au primit bine emiterea unor astfel de piese filatelice, excepție făcînd valoarea de 55 bani din emisiunea „Prima navă cosmică" 1960, „supratipărită" la Suceava cu prilejul unei expoziții locale. O asemenea „practică" firește nu poate fi acceptată de nici un filatelist.

O activitate deosebită a fost desfășurată de Filiala AFR București în domeniul emiterii plicurilor ocazionale. Astfel, cu prilejul expoziției filatelice București 1967 dedicată Semicentenarului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie s-a tipărit un plic în culoarea albastră și altul în culoarea roșie, ambele cu desen identic. De menționat că varianta roșie este francată cu marca „Lenin" 1967 de 1,20 lei, cea albastră cu mărcile „Sputnik I", Gagarin și Tereșkova din emisiunea „10 ani era cosmică" 1967. Expoziția a avut două ștampile ocazionale, una reproducîndu-l pe Lenin, iar a doua, o rachetă, ca simbol al erei cosmice.

Marile aniversări din ultimii doi ani au avut ecou în lumea filatelică bucureșteană. Astfel, cu prilejul celei de-a XX-a aniversări a proclamării Republicii, 1967, Filiala AFR a emis un elegant plic de culoare albastră cu stema țării. Ștampila ocazională a fost aplicată la cererea filateliștilor îndeosebi pe emisiunea mărcilor jubiliare consacrată acestui eveniment.

La deschiderea expoziției „Semicentenarul Unirii Transilvaniei" 1968, a fost difuzat cu acest prilej un plic cu text și o ștampilă adecvată. Menționăm că unele dintre aceste plicuri, fiind apreciate în rîndul masei de filateliști, sînt deja căutate și greu de găsit. Cu prilejul evenimentului istoric — Congresul al X-lea al P.C.R. 1969 — a fost emis de A.F.R. Filiala București un plic ocazional deosebit de reușit (figura 92).

Dintre filialele care au desfășurat o vastă activitate de emitere a plicurilor cu ștampile ocazionale se situează Filiala Constanța, Bihor (ne referim la fostele regiuni).

Cu privire la plicurile ocazionale emise de Filiala Constanța, menționăm că paralel cu dezvoltarea turismului, pe însoritul și frumosul nostru litoral, an de an aici se desfășoară o activitate filatelică tot mai vastă. Expoziții, schimburi filatelice, standuri ale comerțului filatelic, fac ca activitatea filatelică din orașul Constanța să pulseze din plin. Ținînd pasul cu această efervescență filatelică, Filiala Constanța a emis o gamă variată de plicuri și ștampile ocazionale. Din 1965 pînă în 1968 au apărut nu mai puțin de 28 piese filatelice — cam mult —. Este un material filatelic util dacă ținem seama că paralel s-au desfășurat expozițiile „Litoral" din anii 1965 și 1968, „Expoziția filatelică a R.D. Vietnam" 1966, „Expoziția maximafilă" 1967, „Se-

Fig. 92

Fig. 93

micentenarul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie" 1967, „A XX-a aniversare a Republicii" 1967, acțiuni de succes filatelic.

Între emisiunile de plicuri ocazionale reușite se află și cele emise de Filiala Timișoara. Astfel avem plicul „Expoziția filatelică Filiala Banat 21—23 august 1966" pe care s-a aplicat o ștampilă ocazională frumoasă. Pe același plic s-a aplicat și ștampila prilejuită de expoziția Semicentenarului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1967. Un alt plic a fost al expoziției filatelice „Filatelia și turismul Timișoara" 1967. Frumoase plicuri ocazionale au fost emise și de filialele Bacău, Brașov, Oradea și altele.

c) **Plicuri și ștampile ocazionale emise de cercurile filatelice.** S-a format o tradiție ca și cercurile filatelice să-și marcheze anumite evenimente deosebite prin emiterea de plicuri sau ștampile ocazionale. Astfel, de bună inspirație au fost plicul ocazional și ștampila cercului filatelic ale Casei Centrale a Armatei (C.C.A.) București precum și ștampila ocazională a Cercului filatelic „T. Vladimirescu" din București, prilejuite de aniversarea a 7 ani de activitate (vezi figura 94).

Fig. 94

Un cerc filatelic cu tradiție în emiterea de plicuri și ștampile ocazionale a fost Aradul. Îmbucurător pentru mișcarea filatelică din țara noastră este faptul că în ultimii ani și în localități mai mici evenimentele filatelice sînt marcate prin piese filatelice ocazionale reușite și în multe cazuri cu o personalitate specifică, ca de exemplu plicul și ștampila ocazională „Prima expoziție filatelică Bocșa 1966", „A treia expoziție filatelică Caransebeș" 1966, „Expoziția filatelică Buziaș" 1966, „6 ani de la înființarea cercului N. Bălcescu" 1966, „45 ani P.C.R." 1966,

„Expoziția filatelică Oțelul Roșu" 1966. Aceste cîteva exemple demonstrează în plus aria largă la care se extinde plicul și ștampilele ocazionale emise de organizațiile filatelice.

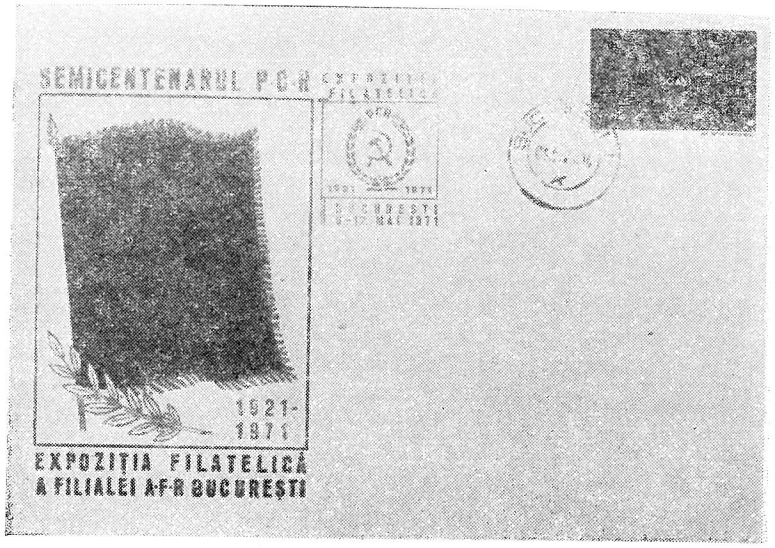

Fig. 95

În încheiere trebuie să menționez că deoarece se constată o saturație cu acest gen de piese filatelice, pentru menținerea prestigiului lor atît în prezent cît și în perspectivă, în viitor la emiterea lor va trebui avut în vedere o ponderație și chiar o reținere.

Astfel e bine să se emită de către toate forurile filatelice plicuri și ștampile ocazionale numai atunci cînd ele sînt cerute de viața politico-socială sau filatelică. (vezi figurile 92, 95).

VINIETE POȘTALE ȘI SEMIPOȘTALE

Orișice efect poștal circulat între care și vinieta, este important pentru filatelie și pentru filateliști. Este necesar însă, ca și în domeniul plicurilor să facem puțină ordine și în acest sector filatelic, în perioada la care ne referim, adică începînd cu anul 1948.

Viniete poștale.

Vinietele poștale sînt fie adaosuri la mărcile poștale fie imprimate poștale fără putere de circulație.

Astfel avem ca exemplu cele zece viniete emise în coală: „Ziua internațională a copilului" 1956, cele 20 viniete ale emisiunii „Festivalul Mondial al Tineretului din Moscova" 1957, cele 10 viniete ale emisiunii „Flora carpatină", cele ale mărcii „Iancu de Hunedoara" 1956, vinietele tripticurilor Sputnik I și II din 1957 și ale supratiparului „Expoziția Mondială Bruxelles" din 1958, vinietele emisiunii „ONU" din 1961, sau vinietele emisiunii „Apollo". În general vinietele nu au tipărite pe ele nici o valoare, excepție constituind vinietele emise în folosul A.F.R.-ului, cu prilejul „Zilei mărcii poștale românești". Plicurile circulate pe care s-au aplicat mărcile cu viniete trebuie colecționate, acestea dînd un aspect plăcut și totodată scoțînd în evidență un exponat — România.

Vinietele poștale adezive sînt cele imprimate emise de poștă cu diferite prilejuri, în scop de propagandă poștală sau pentru strîngerea de fonduri în scopuri filatelice. La acest capitol ne vom ocupa de vinietele emise cu prilejul expozițiilor „București 1958" și a „Centenarului Mărcii Poștale Românești". În iulie 1958 cu prilejul expoziției „București 1958" a fost emisă o vinietă de culoare albastră în coli de 100 bucăți executată în tipar adînc pe hîrtie albă cretată, fără filigran (figura 96). Administrația poștală a dispus ca această vinietă să fie aplicată pe

Fig. 96

întreaga corespondență în scop de propagandă. Plicurile circulate cu astfel de viniete, sînt rare și mult căutate, îndeosebi de filateliștii care colecționează tema „Centenarul mărcii poștale românești".

O dată cu aceste viniete s-a emis și o coliță cuprinzînd 4 viniete cu desen similar cu cea albastră. Coliţa, dantelată și nedantelată, este de culoare liliachie-albastră. Ea a fost aplicată pe corespondență, integral sau fragmentată, după dorința filateliștilor (figura 97). Această coliță a fost distribuită contra cost, fondurile fiind destinate organizării expoziției centenarului.

Coliţa de culoare vișinie dantelată și nedantelată a apărut într-un tiraj și mai redus. Ea a fost distribuită numai ștampilată. Fiind o piesă rară, încă de la distribuire, se întîlnește greu în stare efectiv circulată.

Fig. 97

Vinietele apar pe scrisori în multiple variante, însă alături de „francatura oficială".

În perioada Centenarului s-a mai aplicat pe corespondență și vinieta tip I care se compune din două părți (figura 98), partea

Fig. 98

stîngă reproduce clădirea poștei centrale, iar partea dreaptă reprezintă o valoare din prima emisiune „Cap de bour". Vinietele au apărut în culoare vișinie (deschis și închis) și violetă. Această vinietă, ca și cea albastră din „prima emisiune" a fost distribuită gratuit filateliștilor, iar Oficiul PTTR-București a aplicat-o pe întreaga corespondență circulată în perioada centenarului. Tot în perioada centenarului, o serie compusă din două viniete a fost emisă în folosul A.F.R. (figura 99). Ambele mărci reprezintă o diligență trasă de cai. Vinieta atît cea dantelată cît și cea nedantelată a avut o largă circulație, filateliștii aplicînd-o pe corespondență în perioada centenarului. Astăzi asemenea plicuri sînt căutate de filateliștii care au colecții specializate.

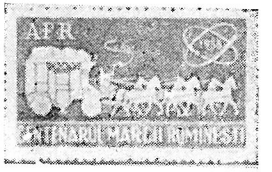

Fig 99

Viniete semi-poștale. Sînt viniete care au fost emise pentru a fi distribuite, contra cost sau gratuit, în scopuri filatelice sau de propagandă. Distingem din acest punct de vedere două categorii :

a) **Viniete emise de Asociația filateliștilor din România pentru finanțarea unor acțiuni filatelice.** În această categorie intră vinieta emisă cu prilejul expoziției filatelice „NAȚIONALA 1966",

tipărită în coli de 10 bucăți și vîndută contra cost. Această vinietă, pe plic efectiv circulat prin poștă, este o piesă deosebită. Subliniem că și în stare neștampilată vinieta își are locul într-o colecție, alături de plicul emis cu acel prilej.

Aceeași vinietă în coli de 4, sub formă de coliță, culori schimbate nedantelate, a fost vîndută împreună cu catalogul expoziției (figura 100). Colița a avut un tiraj redus — 2000 exemplare — fiecare exemplar fiind numerotat. Avîndu-se în vedere prețul ridicat al coliței și tirajul redus, vinieta nu prea a avut circu-

Fig. 100

lație poștală efectivă. În cele mai multe cazuri ea a fost anulată prin ștampila ocazională a expoziției.

Vinieta coliță a expoziției „Națională 66" a fost supratipărită cu prilejul expoziției de tineret din Timișoara. Vinieta coliță cu supratipar roșu și negru vine să completeze gama largă a pieselor filatelice formate din diferite variante ale acestor viniete.

b) **Viniete emise de organizații obștești științifice cu scopuri de propagandă prin poștă.** Un caz tipic al vinietelor semi-poștale din această categorie sînt cele emise de Uniunea Centrală a Cooperativelor de Consum cu prilejul celui de-al III-lea Congres al acestei organizații din 1968. Cu această ocazie Fabrica de timbre București a tipărit 300 000 exemplare viniete format mic (figura 101-102) și 300 000 viniete format mare. Conform

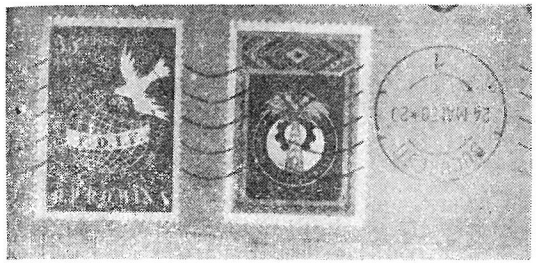

Fig. 101

Fig. 102

înțelegerii cu Departamentul Poștelor și Telecomunicațiilor (Act Dep. PTT nr. 124745 din 21.11.1958) în zilele premergătoare Congresului, în timpul desfășurării acestuia și ulterior, o parte din tiraj a fost aplicat pe corespondență pentru propagandă în următoarele orașe : București 200 000, Iași 80 000, Timișoara 80 000, Cluj 80 000, Craiova 80 000 și Ploiești 80 000 exemplare.

Iată deci un caz tipic a unei viniete semi-poștale, tipărită pentru îndeplinirea unei anumite funcțiuni prin circuitul poștal, care, datorită faptului că o bună parte a tirajului a cunoscut un circuit poștal efectiv, azi a devenit o piesă interesantă într-o colecție specializată.

ILUSTRATA MAXIMĂ

În ultimii ani colecționarea ilustratelor maxime a devenit o preocupare mult îndrăgită de unii filateliști. Colecționarea unor asemenea piese cere bun gust, pricepere, un anumit grad de cultură și educație estetică.

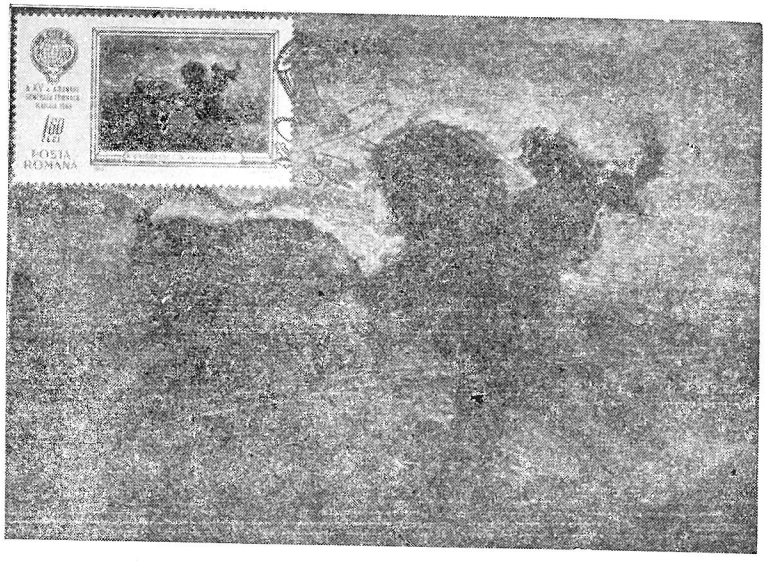

Fig. 103

Citez „Ilustrata maximă este o piesă filatelică, întrucît toate elementele sale constitutive sînt destinate transmiterii corespondenței (cartea poștală ilustrată, marca poștală și ștampila poștală). Cartea poștală ilustrată, cu dimensiuni cuprinse între 9/14 și 10,5/15 cm, trebuie să prezinte o imagine cît mai apropiată de imaginea mărcii, nefiind admise ilustratele obținute prin mărci,

decupări din ziare, cărți sau reviste, fotografii de amatori sau orice alte improvizații".

Din cele de mai sus rezultă clar că într-o colecție specializată România, sau într-o colecție tematică, o ilustrată maximă, care să îndeplinească însă toate condițiile cerute de o asemenea

Fig. 104

piesă (concordanță de subiect, concordanță de loc și concordanță de timp, figura 103) este binevenită. Ea va face colecția mai bogată, mai interesantă, mai spectaculoasă.

Cartea poștală maximă se obține pe două căi. În mod obișnuit, cartea poștală care corespunde subiectului mărcii e căutată de filatelist, care apoi, prin procedeul cunoscut, o transformă într-o „ilustrată maximă". Astfel se explică diversificarea și varietatea acestor piese care în mod obiectiv sînt infinit de multe.

În alte cazuri, însuși comerțul filatelic de stat a emis astfel de piese în ajutorul celor care doresc să-și îmbogățească colecția cu astfel de piese. O să enumerăm cîteva din cele mai

importante cărți maxime din anii imediat următori proclamării Republicii cu menționarea tirajului.

1948 „Nicolae Bălcescu" (tiraj 2000 bucăți)
1951 „Ion Negulici" (tiraj 1927 bucăți)
1951 „Filimon Sîrbu" (tiraj 2500 bucăți) (figura 104)
1951 „România Revoluționară" — de C.D. Rosenthal — ilustrată în culori (tiraj 2500 exemplare)
1951 „Pavel Tcacenco" (tiraj 2572 bucăți)
1952 * „I. L. Caragiale" (tiraj 1200 bucăți)
1952 * „Leonardo da Vinci" (tiraj 1500 bucăți)
1952 „Centenarul Nicolae Bălcescu" (tiraj 1238 bucăți)
1953 „Karl Marx" (tiraj 1495 bucăți)
1953 * „Vladimir Maiakovski" (tiraj 2500 bucăți)
1953 „Centenarul nașterii lui Ciprian Porumbescu" (tiraj 1890 bucăți)
1953 „Aurel Vlaicu" (tiraj 2020 bucăți)
1954 „Lenin" (tiraj 3000 bucăți)
1954 * „Octav Băncilă" (tiraj 2411 bucăți)
1954 „Ștefan cel Mare" (tiraj 3038 bucăți)
1954 „Victor Babeș" (tiraj 3815 bucăți)
1954 „Zece ani de la eliberare" (tiraj 4000 bucăți)
1954 „Teodor Neculuță" (tiraj 4009 bucăți)
1954 „Gheorghe Tattarescu" (tiraj 4500 bucăți)
1954 „Luna prieteniei româno-sovietice" (tiraj 5000 bucăți)
1954 „Centenarul Barbu Iscovescu" (tiraj 3 919 bucăți).

În anul 1967, dînd curs inițiativei A.F.R., Direcția Generală a Poștei prin I.C.S. „Filatelia" a reluat emiterea ilustratelor maxime, de data aceasta cu o execuție la un nivel mai ridicat precum și cu îndeplinirea tuturor condițiilor filatelice cerute de o ilustrată maximă.

În încheierea acestui capitol menționăm :

a) Colecționarea ilustratelor maxime este o îndeletnicire filatelică. După concepția acelora care o practică, reunirea celor „trei concordanțe" : de subiect, timp și loc, dă o satisfacție mai mare decît simpla colecționare a mărcilor. Maximafiliștii susțin că o carte poștală care are aceleași imagini ca și marca poștală, scoate în evidență frumusețea mărcii poștale. O asemenea piesă dezvoltă inițiativa, simțul estetic, gustul pentru frumos.

b) Fiind o piesă filatelică, ilustrata maximă poate fi colecționată separat. Asemenea colecții sînt admise îndeosebi la expoziții filatelice naționale și locale unde problema „spațiului" nu este atît de acută.

c) Fiind piese filatelice — îndeosebi ilustratele maxime oficiale — sînt admise și chiar dorite în colecțiile specializate România după proclamarea Republicii (perioada cu care ne ocupăm în prezenta lucrare) sau în colecții tematice.

d) Ilustrata maximă, ca să poată intra ca parte componentă a unei colecții, trebuie să îndeplinească condițiile cerute de o asemenea piesă — cu excepția pieselor emise de poștă în perioada amintită. Altfel colecționarul riscă, în cazul expunerii colecției sale, ca un juriu pretențios să nu o aprecieze la justa ei valoare.

e) Valoarea unei ilustrate maxime crește atunci cînd — fără a se renunța la reunirea celor trei concordanțe — ilustrata poartă pe ea o ștampilă mai rară, mai pretențioasă.

Sînt nenumărate exemple în această privință, în special la piesele confecționate de colecționari.

* Dr. Valeriu Neaga : „Maximafilia — o nouă preocupare în filatelie", în „Îndrumătorul filatelistului", București , 1968.

LOCUL ÎNTREGURILOR POȘTALE ÎNTR-O COLECȚIE SPECIALIZATĂ – ROMÂNIA MODERNĂ –

Un întreg poștal este o piesă filatelică emisă de poștă, care în locul mărcii adezive are tipărită o marcă purtînd o valoare. Se cunosc și sub denumirea de „efecte poștale".

Colecția întregurilor poștale este o ramură a filateliei. Ba mai mult, astăzi sînt cataloage specializate de întreguri poștale, [1]) și chiar reviste [2]). În prezenta lucrare, întregurile poștale ne interesează numai sub aspectul complementar, adică modul în care ele vin să completeze o colecție specializată România, sau o colecție tematică alcătuită din piese de după 1948. Interesul pentru întreguri poștale în colecțiile noastre este cu atît mai justificat, cu cît și pe plan mondial România este recunoscută ca o țară ce emite întreguri poștale frumoase. În cele ce urmează, vom trece în revistă cîteva din cele mai reprezentative întreguri poștale din perioada care ne interesează.

a) Primele întreguri poștale apărute în perioada republicii sînt sub formă de cărți poștale și prevăzute cu o marcă încrustată reprezentînd stema țării de format mare. Mai tîrziu, în jurul anului 1950, apar cărți poștale cu marca încrustată (stema țării de format mic) care pe față aveau și o ilustrație. Aceste piese se încadrează foarte bine într-o colecție tematică.

b) Primele întreguri poștale sub formă de plicuri, au apărut pe hîrtie de diferite culori: plicuri colorate (albastru, portocaliu, roz). Este important de reținut că același desen al întregului poștal a apărut pe plicuri de mai multe culori, ca de exemplu : „Difuzarea presei", „Canotaj academic feminin", „Primul satelit artificial al pămîntului" etc., etc.

[1]) Grosser Ganzsachen Katalog — von Dr. Ascher — LEIPZIG 1928.
[2]) L'entier postal — organe mensuel de l'Association des collectionneurs d'entiers postaux PARIS, de la Société Belge de l'entier postal, BRUXELLES.

Despre valoarea unor asemenea plicuri într-o colecție specializată este destul să amintim că atît emisiunea „Canotaj academic feminin", cît și „Primul satelit artificial al pămîntului", au devenit azi adevărate rarități.

c) Au fost emise plicuri în serie ale căror mărci poștale încrustate și ilustrații corespund unei serii complete de mărci poștale încrustate ca de exemplu : „Arta populară românească" 1953 (plicuri colorate); „Frumusețile turistice de la Mare" 1960 (plicuri albe); „Viticultura" 1960 (plicuri albe); „Instrumente muzicale din folclorul românesc" 1961 (plicuri albe).

De asemenea au fost emise și seturi de cărți poștale cu ilustrații și cu mărci poștale încrustate ca de exemplu : „Figuri de seamă din trecutul operei românești" (o serie de cărți poștale deosebit de reușită). Asemenea întreguri poștale dacă sînt obliterate cu ștampile adecvate pot fi considerate plicuri „prima zi" sau cărți poștale maxime dînd o notă în plus din punct de vedere estetic unei colecții specializate. De menționat că asemenea serii complete sînt foarte greu de colecționat, deoarece numai în ultimul timp s-a reușit ca acestea să fie puse la îndemîna filateliștilor în seturi întregi.

d) O multitudine de întreguri poștale (plicuri și cărți poștale) au apărut pentru popularizarea florei, faunei, frumuseților patriei, localităților mai însemnate ale României. Toate acestea — cu unele excepții — au ca marcă tipărită stema țării în diferite tipuri și dimensiuni. Considerăm totuși că esențial în colecționarea întregurilor poștale este marca tipărită pe plic sau carte poștală și nicidecum desenul sau ilustrația.

e) Imprimatele pentru felicitări constituie întreguri poștale dacă au marcă încrustată. Unele dintre aceste piese pot fi încadrate foarte bine în colecții specializate. Nu trebuie să uităm nici mandatele poștale și formularele de telegrame dacă sînt prevăzute cu o marcă încrustată. În ultimul timp au fost emise cărți poștale ilustrate prevăzute cu marca fixă, îmbogățind larg gama întregurilor poștale. Aceste piese interesează mai mult pe colecționarul de „întreguri poștale" și mai puțin pe colecționarul specializat sau tematic.

e) Întreguri poștale importante sînt și cele de poștă aeriană cu marcă încrustată. Deși imaginea este aceeași, ea trebuie să fie permanent în atenția colecționarului specializat, deoarece îndeplinește funcția de efect poștal pentru circulația poștală cu

avionul. Să ne gîndim cîte surprize plăcute ne poate produce un asemenea plic, și mai ales în ce privește obliterarea cînd acesta este și circulat.

În legătură cu cele de mai sus se pot trage cîteva concluzii :

Cunoscînd că întregurile poștale sînt în general neglijate sau distruse se poate face recomandarea : păstrați întregurile poștale, întregiți-vă colecția cu ele; folosiți-le în colecțiile tematice și specializate.

— Între anii 1966—1967 Direcția Generală a Poștelor numerota întregurile poștale emise. Acest sistem cu menționarea tirajului, ușura oarecum identificarea întregurilor poștale. Sistemul actual de codificare adică cu „număr de cod" servește o dată mai mult la popularizarea și extinderea acestui gen de colecționare. Ordinea în domeniul întregurilor poștale nu poate decît să aducă foloase statului.

— Într-o colecție tematică cu mărci neștampilate se pot folosi întreguri poștale adecvate, în stare necirculată, după cum într-o colecție tematică cu mărci ștampilate se pot folosi întreguri poștale purtînd o ștampilă poștală. Se poate însă ca într-o colecție de mărci neștampilate să figureze un întreg poștal ștampilat, cu condiția ca acesta să fie reprezentativ.

— În sfîrșit, filatelia română la capitolul „erori" sau „varietăți" a întregurilor poștale cunoaște chiar din perioada „postclasică" unele piese filatelice de acest gen. Indiferent din ce cauze s-au produs — fie în procesul de machetare sau în cel de tipărire — ele există, deci trebuie identificate. Cu atît mai mult, cu cît unele erori după identificare au fost imediat retrase din circulație.

În legătură cu cele de mai sus și în perioada de după 1948, se pot da cîteva exemple : Cartea poștală cu indicativul 63/66 „Ștefan Luchian : Anemone" a apărut în două variante cu marca încrustată de culoare maro cît și cu marca încrustată de culoare albastră. Dar aceeași carte poștală cu marcă încrustată, de culoare albastră, a apărut și cu inscripția „Anemone — N. Grigorescu" (figura 105-106). Este o greșeală de neadmis, dar piesa a circulat și ea intră în patrimoniul filatelic.

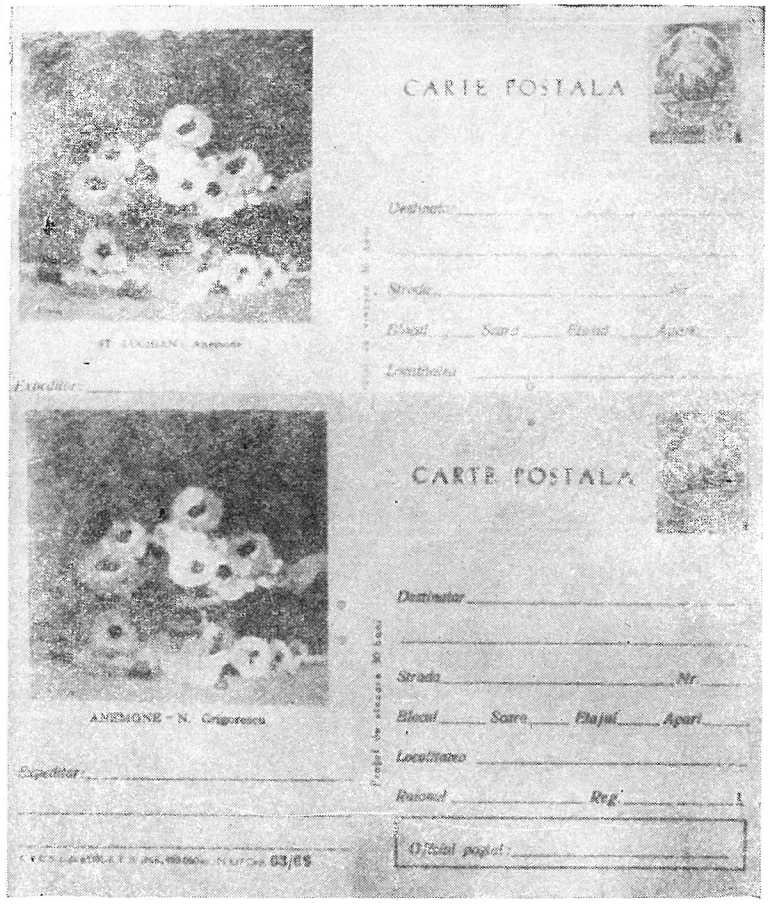

Fig. 105 – 106

Alte două exemple : Cartea poștală cu indicativul 59/66 a apărut cu inscripția greșită „Rembrandt : Hamam implorînd iertare Esterei" dar și cu inscripția corectă „Rembrandt : Haman implorînd iertare Esterei" (figura 107—108) Cartea poștală cu indicativul 64/66 a apărut cu inscripția eronată „Atacul de la Smîr-

dan — St. Luchian" dar și cu inscripția corectă „N. Grigorescu — Atacul de la Smîrdan" (figurile 109—110).

O interesantă metamorfoză prezintă două întreguri poștale care au ca subiect popularizarea frumuseților litoralului românesc. Cu același indicativ — cod 219/67 sub desenul fiecărui plic apare inscripția eronată, unul „Constanța — Faleza Cazino", iar

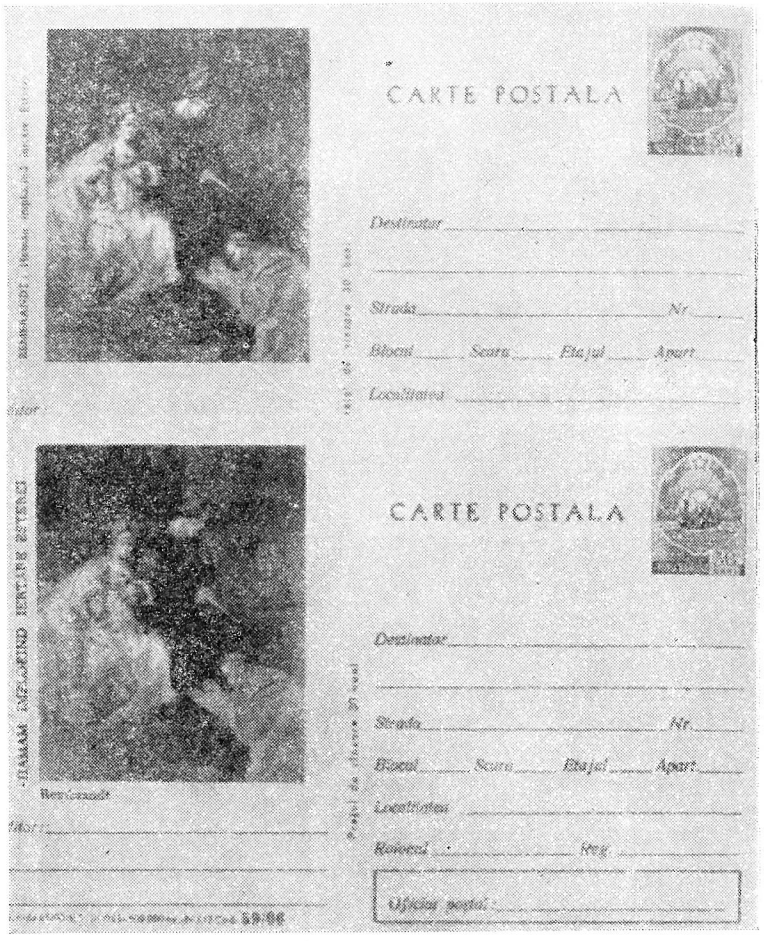

Fig. 107 — 108

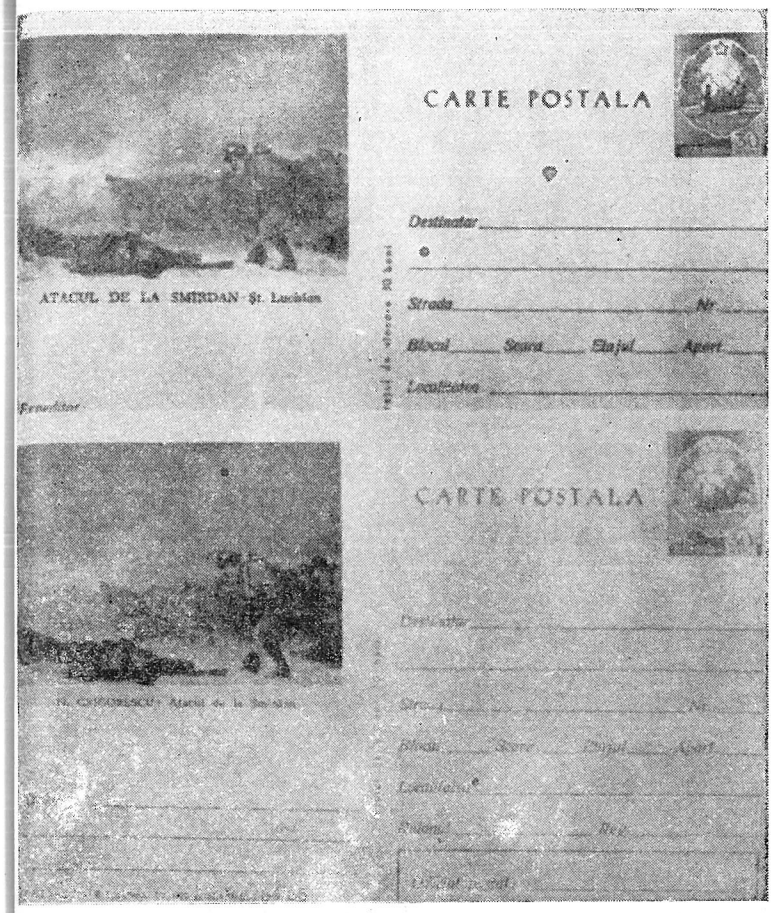

Fig. 109 — 110

celelalte „Constanța — Cazinoul"; firește, cînd privești imaginea vezi imediat că inscripția trebuia aplicată una în locul celeilalte. Abia la al treilea întreg poștal cod 214/67 găsim concordanță între inscripție și desen (fig. 111-112).

Asemenea piese filatelice prezintă interes pentru toți cei care doresc să-și întregească colecția de întreguri poștale.

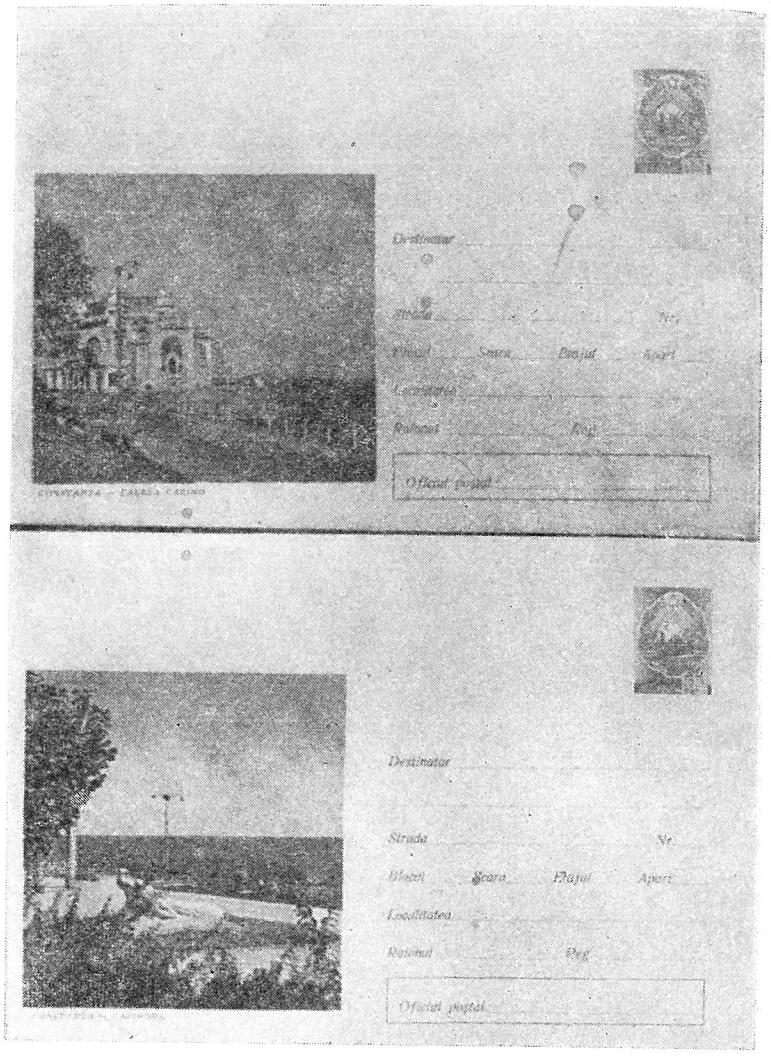

Fig. 111 — 112

PIESE FILATELICE ANACRONICE

Un plic francat cu o marcă purtînd valoarea 1500+1500 (marca Eminescu apărută în 1947) ștampilat la Brașov și la București Oficiul 30 în anul 1967 este desigur o piesă filatelică anacronică. Această piesă circulată, poartă ștampila de anulare (nici cel puțin nu e mecanică) și ștampila de sosire. Nici nu trebuie să mai subliniem că un asemenea plic prezintă

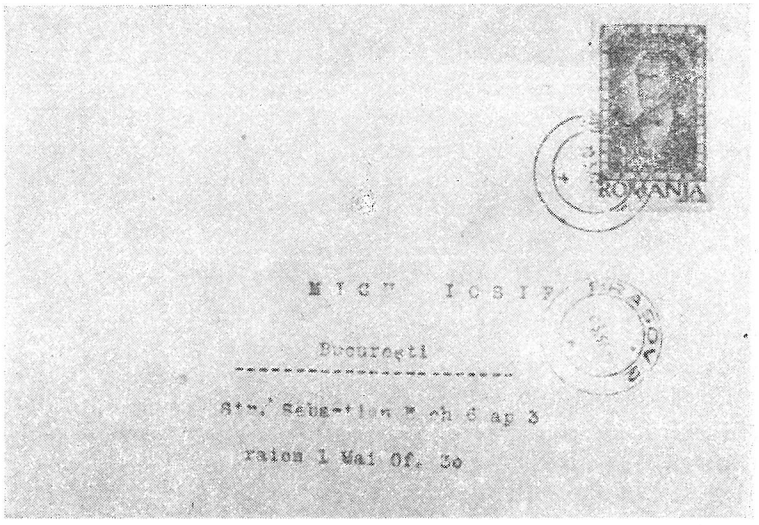

Fig. 113

interes filatelic. Și aici facem o recomandare: înainte de a scoate o marcă de pe un plic, cercetați cu atenție marca și ștampila (figura 113).

Asemenea piese anacronice se datoresc următoarelor cauze :

a) Cel care face expediția poștală nu cunoaște marca, o găsește, o aplică pe un plic pentru francare, iar funcționarul poștal, neatent sau necunoscător al mărcilor din cauza numărului lor mare, expediază plicul. La cartare-sosire sînt mai puține șanse de a-ți da seama dacă plicul a fost sau nu bine francat, sau dacă marca respectivă are sau nu circulație poștală.

b) În perioada marilor prefaceri sociale și economice — schimbarea regimurilor politice, reforma monetară — funcționarii poștali din cauza timpului prea scurt și a trecerii neașteptate de la o formă de organizare la alta, au aplicat pe întreaga corespondență, francatura necesară cu mărci poștale anterioare. Și mai interesante sînt acēste francaturi dacă sînt mixte. Piesele respective ridică valoarea unei colecții specializate.

c) Piese anacronice se pot face de colecționari și din pur capriciu filatelic, făcîndu-și o trimitere poștală care prin francatură să devină o curiozitate.

d) O piesă filatelică devine anacronică și atunci cînd alte elemente decît marca îi conferă acest atribut. Sînt deosebit de interesante bunăoară acele piese care pe lîngă faptul că au o francatură anacronică în plus sînt aplicate pe un plic de aviație care poartă pe el un element poștal interesant, ștampila de mînă „Cluj tranzit" (figura 114).

e) Tot în categoria pieselor filatelice anacronice sînt și plicurile care au făcut drumul de la expeditor la destinatar în decurs de cinci, zece și chiar mai mulți ani. Pentru aceasta nu e nevoie de demonstrație. Obliterările lămuresc totul.

f) Sînt și cazuri cu totul ieșite din comun, ca de ex. : cazul unei ilustrate care purta pe ea o marcă de 1 leu (seria uzuală) înjumătățită. Probabil că oficiantul, neavînd la îndemînă o marcă de 50 bani, a înjumătățit o marcă de 1 leu (fig. 115). Și această piesă este anacronică și trebuie tratată ca atare.

g) O piesă anacronică devine și un plic circulat obișnuit purtînd o marcă ieșită din circulație. În cazul că oficiul de cartare, de expediție sau de primire aplică o ștampilă „T" de taxat sau o marcă porto (fig. 116) aceasta anulează caracterul anacronic al piesei.

Fig. 114

Fig. 115

h) La acest capitol al pieselor anacronice trebuie să adăugăm și întregurile poștale care deși au fost scoase din circulație poștală, totuși circulă mai des decît francaturile anacronice.

Ca o încheiere, francaturile anacronice există în mod efectiv, deci trebuie colecționate.

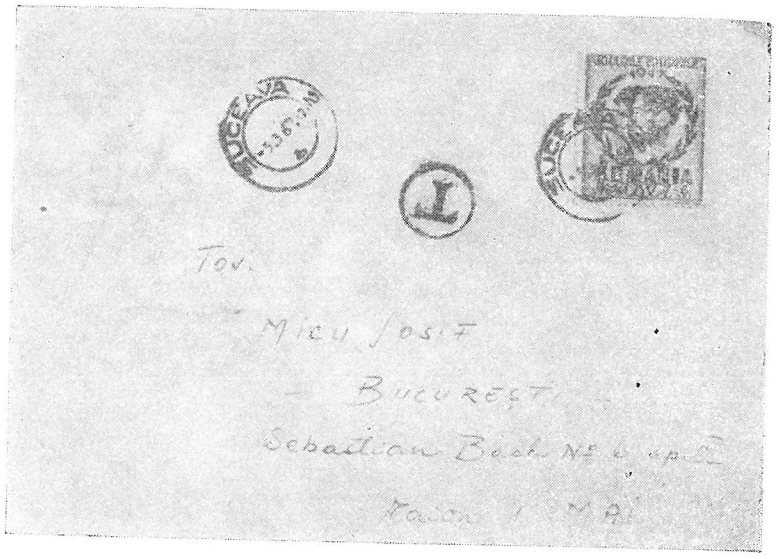

Fig. 116

CUM VALORIFICĂM PATRIMONIUL FILATELIC

Din cele expuse în capitolele precedente, rezultă că filatelia română și după anul 1948 — anul proclamării Republicii — dispune de un patrimoniu filatelic interesant, foarte bogat și variat, care poate satisface toate gusturile și exigențele unor filateliști cu pretenții dintre cele mai rafinate, cu o viziune plurivalentă asupra filateliei.

Din păcate, constatările de pînă în prezent nu ne îndreptățesc la un răspuns afirmativ în ce privește folosirea acestui patrimoniu. Elocvent în această privință este felul în care ne-am prezentat — mă refer în general la frecvența și la calitatea exponatelor — la expozițiile naționale și internaționale.

Întîi cîteva cuvinte despre prezența noastră la aceste expoziții.

După cum am arătat, dispunem de un valoros fond filatelic după anul 1948. Filateliștii nu s-au încumetat să prezinte exponate la expoziții naționale și internaționale din acest fond la volumul și nivelul cerut. Deși s-a confirmat că și exponate formate doar dintr-un studiu (pagină dintr-un studiu figura 117) asupra unei singure serii au fost medaliate atît la expozițiile internaționale cît și la expozițiile filatelice mondiale, ca de ex. : Aerophila-Budapesta 1967 respectiv Praga 1968, Sofia 1969.

De asemenea pentru valorificarea pieselor filatelice din perioada de care ne ocupăm pledează și numeroasele distincții obținute la expozițiile naționale în special de la București din ultimii ani.

Unele forme eficiente de valorificare a patrimoniului filatelic de după 1948, sînt :

I. **Studiile.** Obiectul unui studiu este de a scoate la lumină tot ce se poate afla despre emisiunea respectivă, în urma unor cercetări efectuate cu răbdare, migală și competență.

Cît de mult este ușurat astăzi studiul filateliei de faptul că încă din perioada emisiunilor post-clasice ne-au rămas indicații

prețioase și multivalente despre emisiunile respective. Cunoscînd bine mărcile și conjugînd cunoștințele vechi cu cele noi, s-au putut înfăptui colecții de specialitate și studii filatelice care ne fac cinste. Ca în orice domeniu, și în filatelie — ne referim la colecționarul specializat — numai după ce ai cunoscut totul, (acest

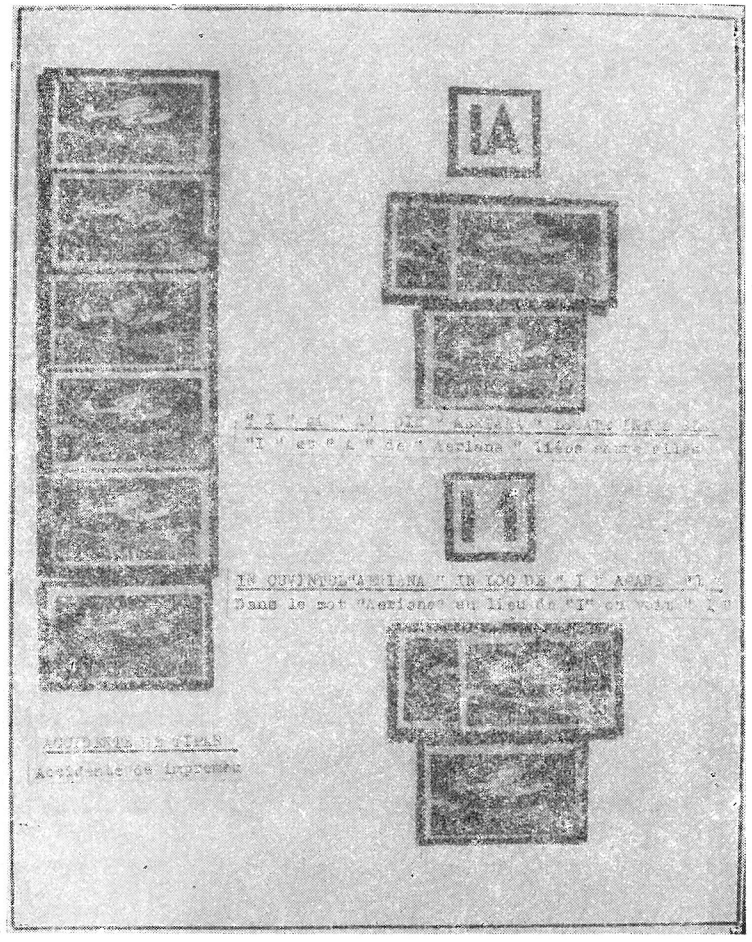

Fig. 117 (pagină din colecția autorului)

„tot" e întotdeauna relativ, susceptibil la ceva în plus) te poți declara satisfăcut, poți spune că ai realizat ceva util, atît pentru tine ca filatelist, cît și domeniului filateliei în general.

Studiul filatelic are un caracter istoric, el prezentînd istoria multilaterală a emisiunii sau a emisiunilor respective, atît din punct de vedere tehnic cît și cultural. Fără a stăpîni perfect tehnica emiterii mărcilor poștale și a altor piese filatelice nu te poți apuca de un studiu filatelic competent, după cum la fel este și din punct de vedere cultural. Orice marcă poștală sau altă piesă filatelică emisă este un act cultural și trebuie tratat ca atare.

Fiecare filatelist își stabilește singur subiectul studiului. Studiul este deci o încununare a unei imaginații vii, creatoare, care nu în puține cazuri stimulează creații și în alte domenii ale vieții materiale și spirituale. Un studiu filatelic cere perseverență, intuiție, spirit de observație, simț estetic, agerime și multă răbdare. De la bun început trebuie precizat că un studiu filatelic nu se realizează într-o zi, două, și nici într-o săptămînă; el se desfășoară pe o perioadă mai îndelungată, de multe ori pe perioade de ani.

Elementele care compun un studiu filatelic sînt marca poștală și modul cum a fost emisă: dantelat, nedantelat; cu varietăți de culoare, de filigran, de hîrtie, de dantelură, erori tipice identificate în coală, erori prin repetări sistematice; obliterări aplicate etc. În cadrul unei expoziții, ca exponat, studiul filatelic trebuie să cuprindă neapărat două elemente, fără de care el nu satisface și nu poate fi apreciat din partea juriului expozițiilor: inscripția și desenul mărit care să scoată în evidență detaliile varietăților și ale erorilor.

Pentru a fi mai explicit, o să prezentăm în continuare trei studii fiecare despre cîte o emisiune și anume: două medaliate la expozițiile internaționale și una la o expoziție națională.

a) Studiul cu privire la emisiunea „Costume naționale" 1958 prezintă în prim plan mărcile, apoi tripticul dantelat cu ștampila efectiv circulată, tripticul nedantelat cu ștampila de complezență, plicurile „prima zi" pe care sînt aplicate ștampilele speciale, întreguri poștale reproducînd mărcile seriei. Între varietăți amintesc ca mai deosebite următoarele: la valoarea de 35 bani galben : cu „O" din Oltenia spart, între bîta și ornamentul fără

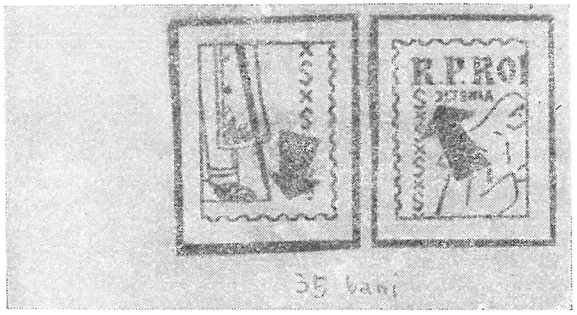

Valoarea de 35 bani

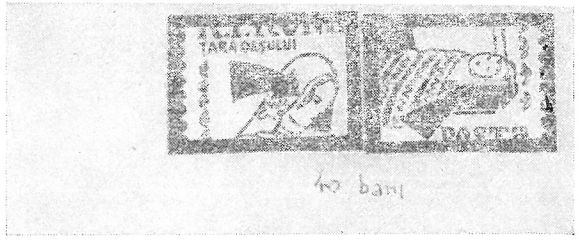

Valoarea de 40 bani

linie albă etc.; la valoarea de 40 bani sînt cîteva varietăți deosebit de interesante ca de exemplu: diferitele poziții ale copilului din leagăn, apoi varietăți ale culorii părului mergînd de la culoarea maro deschis și pînă la un brun închis etc.

De asemenea la valoarea de 50 bani, litera „M" spartă, inscripția ieșită din cadru, apoi litera „T" din Transilvania, se află

Valoarea de 50 bani

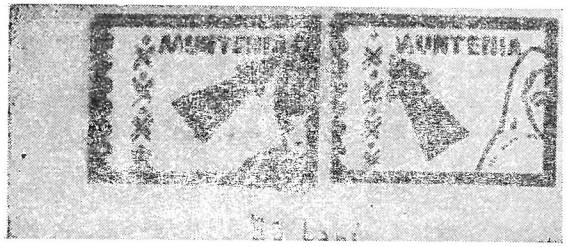

Valoarea de 55 bani

în poziție normală și cu cadrul depășit, în timp ce litera „A" din „Transilvania" intră în maramă. La valoarea de 55 bani, se găsesc diferențe la costumul bărbătesc apoi litera „M" din „Muntenia" este spartă.

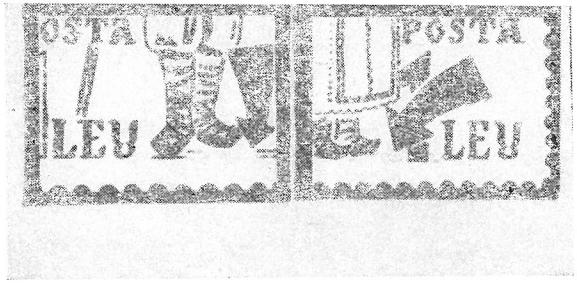

Valoarea de 1 leu

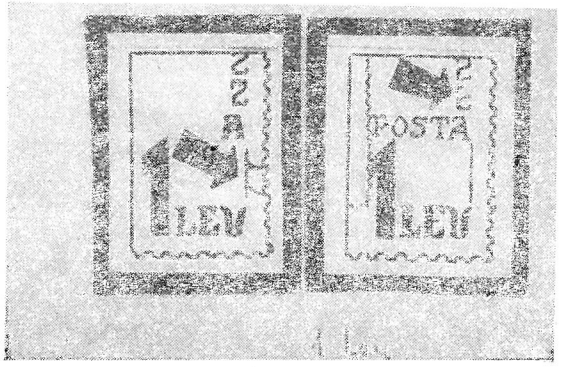

La valoarea de 1 leu, găsim cadrul spart în ornamentația laterală, două linii albe orizontale ieșite spre dreapta din elementul decorativ, tipar brun închis și brun mai deschis. Cele mai multe varietăți se găsesc la valoarea de 1,75 lei.

Voi aminti numai cîteva și anume : varietăți de culoare pînă la bleu deschis și spălăcit, apoi la cobilița cu cîrlig, toiagul rupt, în cifra 1,75 o linioară brună etc.

Am enumerat numai varietățile pe care le-am considerat mai interesante. Menționăm că unele varietăți apar la întregul tiraj ca de exemplu cele care privesc valoarea de 1,75 lei, altele la o parte din tiraj.

b) Studiul cu privire la emisiunea „Sculpturi din arta națională", apărută în anul 1961. Nu voi repeta elementele care compun acest studiu, deoarece ele sînt identice cu cele ale emisiunii precedente. Despre această emisiune voi arăta pe scurt cît de ușor putem trece pe lîngă unele particularități filatelice deosebite.

Cred că puțini filateliști au observat că valoarea de 5 bani a acestei emisiuni a apărut în două culori: cărămizie și roșu aprins în trei tipuri distincte. De asemenea valoarea de 10 bani din această emisiune există în culoarea violet închisă și în culoarea violet-gri. Valoarea de 20 bani există cu punct alb și fără punct după numele artistului precum și în trei nuanțe de culori în funcție de coloritul inscripției „România". Fiecare tip se distinge bine cu ochiul liber. La valoarea de 50 bani distingem un tipar lucios maro închis și un tipar punctat mai deschis : marca se găsește și cu tipar dublu, la dreapta sau la stînga (de altfel la fiecare valoare a emisiunii întîlnim tipare duble). La valoarea de 55 bani menționăm trei nuanțe de culori, de la roz-cărămiziu deschis pînă la închis, ce se observă foarte bine la inscripția „România" precum și o varietate interesantă — un cerc alb sub cuvîntul bani. La valoarea de 1 leu desprindem două nuanțe de culoare „liliachiu închis" și „liliachiu aprins". Și în final amintim și despre cîteva varietăți ale valorii de 1,75 lei. Marca respectivă poate fi găsită cu un tipar pe fundal închis și cu unul punctat deschis. De asemenea distingem cele trei tipuri de bază, în funcție de culoare, la cuvîntul „România" apoi găsim la litera „M" din „România" o linie orizontală pe primul picior, și tot la această literă peste linia orizontală un colț complet închis.

c) În final, ne vom ocupa de studiul asupra emisiunii „Ziua aviației" 1960, deoarece ea ne permite în mod ideal să demonstrăm cum pot fi folosite toate elementele unui studiu. Valoarea de 10 bani „Aurel Vlaicu" apare în patru nuanțe de culori — de la galben oranj pînă la galben lămîie — în două dimensiuni

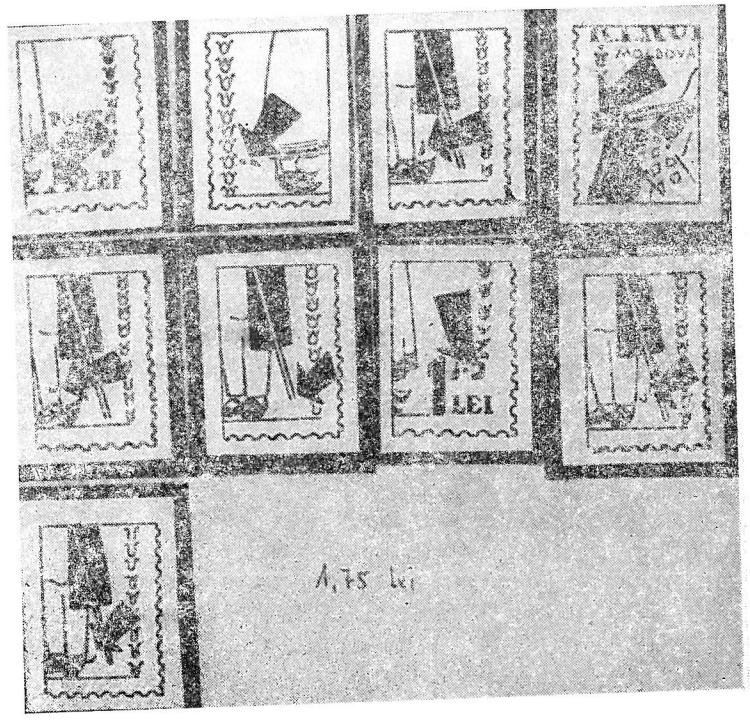

cu un punct maro după cifra „50" : cu litera „A" din „ANI" în partea de sus complet maro, iar literele din denumirea avionului fie strîns unite fie despărțite între ele. La valoarea de 20 bani cifra latină II — cu o linioară scurtă și una mai lungă în partea dreaptă (sînt deosebit de interesante perechile cu linii normale și cu varietatea respectivă) cu litera „A" din „ANI" în partea de sus complet maro, textul maro tipărit în diferite nuanțe de la închis pînă la cu totul deschis. Multe și foarte interesante varietăți are valoarea de 35 bani. Astfel la această valoare o coală

a fost deplasată la perforare așa încît numele și prenumele machetatorului apar sus; în loc de poșta apare cuvîntul „POGTA"; „A" din cuvîntul „AERIANA" este legat printr-o liniuță iar la cuvîntul „AERIANA" în loc de „i" apare un „l". La valoarea de 40 bani amintim varietatea „A" din „România" cu și fără linioară; un punct în „0" din cifra „40"; punctul de pe „i" din „România" încadrat în alb. La valoarea de 55 bani atragem, în primul rînd, atenția asupra varietăților de culoare, apoi asupra „M"-ului din „Română" îngroșat în partea de jos; piciorul al doilea din litera „M" din „Română" este alungit în partea stîngă; o eroare majoră este „avionul și aerogara albă". Probabil o coală a fost omisă la tipărirea restului culorilor; marca respectivă cu și fără inscripția „TAROM". De asemenea la această emisiune găsim hîrtie de diferite grosimi mergînd pînă la aproape de transparent. Au fost studiate 8 poziții ale filigranului XVII, precum și a filigranului XVII-A și XVII-B, descoperite de autor; de asemenea frumoasa varietate de filigran cu cerculețe între R.P.R.

Avîndu-se în vedere că obiectul studiului este marca poștală, acesta nu va putea fi înfăptuit în principal decît pe mărci poștale ștampilate. Un motiv în plus de a da o atenție deosebită mărcii poștale ștampilate efectiv circulate.

De asemenea cîteva recomandări: Nu faceți igiena (toaleta) mărcilor pînă ce nu v-ați uitat atent și la ștampila poștală. De multe ori o ștampilă poștală interesantă, într-o colecție specializată România, sau într-un studiu, este o adevărată comoară pentru un filatelist. Toate mărcile să fie cercetate prin lupă, ele putînd rezerva multe surprize colecției dv.

Și, în final, la expunerea unui studiu ca exponat în cadrul unei expoziții primează concepția filatelistului. Ne vom opri însă la cîteva elemente de bază:

1. Elementul comparativ: în toate cazurile cînd se prezintă o eroare sau o varietate este necesar (în special la varietăți) să prezentăm și marca standard.

2) Inscripționarea: indiferent ce titlu găsește colecționarul pentru studiul său, atît titlul cît și inscripționarea trebuie tradusă într-o limbă de circulație mondială.

3) Desene de detaliu: la un studiu de perspectivă, desenul detaliu este obligatoriu pentru o bună înțelegere a temei.

II. **Colecția după catalog.** Între anii 1948—1970 inclusiv au apărut nu mai puțin de peste 1700 mărci poștale românești. Este o

cantitate uriașă care poate și merită să fie valorificată în mod cronologic (despre greutatea acestui lucru am vorbit în primul capitol). Rămîne un lucru discutabil, dacă politica de emitere a fost justă sau nu, adică dacă numărul mare de mărci al unei emisiuni e un lucru util sau nu.

O colecție după catalog poate fi întocmită și din mărcile unei anumite perioade istorice. Vom clasifica cîteva tipuri de astfel „de colecții după catalog."

1. O colecție „clasică" de mărci „după catalog" după perioada 1948 este aceea care grupează mărcile unei perioade istorice în ordine cronologică pe foi preferate, în vederea expunerii. Asemenea colecții pot începe cu mărcile emise imediat după proclamarea Republicii, sau de la reforma din 1952 etc. — colecția se întocmește în ordinea succesiunii mărcilor apărute în catalog.

2. O colecție „post-clasică" Republică corespunzătoare noțiunii „după catalog" este aceea care cuprinde perioada apărută după 1952 (emisiunile începînd de la supratiparuri) mărcile românești din era cosmică, mărcile românești de după proclamarea Republicii Socialiste România, perioada tirajelor mari, mărcile românești din perioada tirajelor ponderate etc., adică colecționarul își poate alege un punct de pornire după bunul său plac.

Iată deci cum un colecționar sau un cercetător al mărcilor poștale românești poate să-și întocmească o colecție „completă" „după catalog", obiectiv spre care tinde fiecare filatelist.

3. Colecția după catalog poate fi formată din mărci neștampilate și ștampilate. Ambele forme cuprinse într-o singură colecție se exclud. În colecții ștampilate pot fi incluse și mărcile preobliterate. Un juriu exigent în cadrul unei expoziții poate scădea considerabil punctajul la un exponat care conține asemenea piese. În astfel de cazuri se acceptă argumentul că mai bine o asemenea piesă decît un spațiu alb pe planșa exponatului, însă aceasta numai ca o soluție provizorie, colecționarul trebuind să se preocupe de înlocuirea acestor mărci cu cele efectiv circulate.

4. O colecție „după catalog" care cuprinde și plicuri „prima zi" și „plicuri speciale" cu ștampile speciale și ocazionale este cu mult mai deosebită și mai interesantă decît aceea care nu dispune de astfel de piese. Menționăm că la o colecție pregătită pentru a fi expusă, nu este necesar să fie prezente toate F.D.C.-urile sau plicurile speciale. Personalitatea, „individualizarea" colecției după catalog se va realiza chiar prin felul în care colecționarul folosește aceste piese filatelice.

5. O colecție după catalog, indiferent de perioade, este foarte interesantă atunci cînd deține și plicuri efectiv circulate (acest lucru este valabil și în cazul colecțiilor cu mărci neștampilate) cu ștampile curate și frumoase. Astfel apare ca deosebită o pagină dintr-o colecție, care alături de marca „Fata cu marămă" a pictorului N. Grigorescu, cuprinde și un plic circulat, care poartă ștampila localității „Cîmpina", locul de naștere a pictorului, sau alături de marca care reproduce clădirea Brîncovenești lor de la Mogoșoaia, să fie atașat și un plic circulat cu marca respectivă, care să poarte ștampila uzuală a localității. Același lucru este valabil și în cazul plicurilor circulate, francate cu o emisiune întreagă sau chiar în cazul celor care poartă o ștampilă ieșită din comun ca spre exemplu ștampila unui vagon poștal etc.

6. Colecțiile, în toate cazurile, pot fi completate și cu întreguri poștale adecvate temei alese. Acest efect poștal nu poate fi contestat ca nefăcînd parte din cronologia emisiunilor cu adevărat poștale. La colecțiile cu mărci poștale neștampilate se recomandă să se pună întreguri poștale în stare nouă. Numai în cazul în care un asemenea întreg poștal aduce elemente deosebite, el poate fi inclus și în stare circulată într-o colecție de mărci neștampilate.

7. Într-o „colecție după catalog" indiferent de perioada pe care o cuprinde — ca material filatelic complimentar — pot fi incluse și cărțile poștale maxime oficiale.

Acestea sînt numai cîteva din argumentele care pledează pentru răspîndirea pe o scară tot mai largă a colecțiilor după catalog și care demonstrează că nu este justificată părerea, larg răspîndită, că o asemenea colecție nu poate fi interesantă.

III. **Colecții tematice.** Indiscutabil că cel mai bine poate fi valorificat patrimoniul filatelic de după 1948 în ramura colecțiilor tematice. Expozițiile organizate în ultimii ani de Filiala A.F.R. București au demonstrat elocvent că nu este un domeniu al vieții noastre economice, politice și sociale, care să nu poată fi reflectat prin imagini pe piesele filatelice apărute după 1948. Aș dori să emit cîteva idei în legătură cu aceasta și să dau cîteva sugestii cu privire la „tematicile" românești din perioada de care ne ocupăm.

1. **Tematici clasice :** aerofilatelie. Deși un domeniu destul de neglijat de poștă și de alte autorități chemate s-o popularizeze, totuși această tematică nu este lipsită de interes. În afară de mărci de aviație, plicuri „prima zi" dispunem de ștampile speciale, plicuri zburate și alte efecte poștale aeriene suficiente pentru colecții interesante pe această temă.

2. **Tematici cu caracter istoric.** Patrimoniul filatelic, îndeosebi prin folosirea plicurilor „prima zi", ilustratelor maxime și întregurilor poștale, ne permite o incursiune în istoria patriei, o prezentare a luptei poporului nostru pentru eliberarea națională și socială. Am avut prilejul în ultimii ani să vizionăm exponate frumoase pe teme „Din lupta poporului nostru pentru eliberarea națională și socială", „Ideile Unirii oglindite în filatelie", „Eroii clasei muncitoare", „Eliberarea țării de sub jugul fascist" și multe alte teme cu rezonanță majoră din istoria patriei.

3. **Teme la modă.** Cosmos, tablouri, floră, faună, sport etc. Acest gen de teme sînt cele mai răspîndite și fiecare colecționar trebuie să inventeze ceva în plus ca să-și facă colecția — sau exponatul — mai deosebit, mai atrăgător. Mă voi opri la tematica Cosmos, una dintre tematicile de actualitate.

Tematica Cosmos ca atare este una dintre cele mai atrăgătoare colecții chiar și fără „piesele forte" din Paraguay sau Panama. Țara noastră dispune de suficiente piese ca orice colecționar să-și poată alcătui o colecție bogată din piese românești. Colecția devine interesantă dacă este privită dintr-un unghi propriu. Astfel o colecție Cosmos este interesantă atunci cînd prezintă tipuri de vehicule cosmice, sau numai nave care au purtat oameni, însă devine foarte interesantă atunci cînd reflectă eforturile omenirii pentru a cuceri Luna. La acest capitol trebuie neapărat subliniat că exponatele tematice cu caracter didactic și-au trăit traiul. În mod cu totul justificat nu mai sînt la modă, deoarece o carte de specialitate și un lexicon absolvă filatelistul de orice gîndire. Or, și în filatelie ca și în orice alt domeniu al vieții sociale, ideea este cea care are în primul rînd valoare. Material filatelic este suficient. E rîndul filateliștilor să aibă idei și să le valorifice astfel, încît acestea să trezească marele interes.

Și acum, cîteva cuvinte și despre o altă tematică la modă : sportul. Fiecare filatelist știe că asemenea temă dispune de piese filatelice românești apărute după 1948 din care se pot alcătui colecții vaste (de ordinul a 100—150 foi de album). A avea toate piesele pe această temă și a le expune în ordinea apariției lor, constituie o realizare care cere răbdare și efort. Dar, desigur cu mult mai interesante sînt colecțiile sportive „Balcaniadele", „Fotbalul în România", „Olimpiadele",

„Sporturile nautice", „Aviația sportivă", „Atletism" și așa mai departe. Am enunțat cele de mai sus, repetînd valoarea ideii în colecția tematică. Chiar o tematică „învechită", „îmbătrînită", prinde aripi datorită unei idei aparte.

4. **Teme de largă inspirație patriotică.** Piesele filatelice nu sînt numai mesagere ale patriei atunci cînd circulă pe plicuri poștale ci și în cazul expunerii lor pe foile de album, la expozițiile naționale și internaționale.

Deși dispunem de foarte multe subiecte pentru a se realiza asemenea teme, puțini sînt cei care o fac, fie din comoditate, fie pur și simplu fiindcă nu-și dau seama cît de important este de a fi făcută cunoscută țara noastră și pe această cale. Astăzi, cînd atît de mulți turiști din întreaga lume ne vizitează țara, oare nu este o îndatorire patriotică a fiecărui filatelist ca și prin intermediul filateliei să popularizeze trecutul istoric, monumentele arhitecturale, viața noastră, simțul artistic al poporului, frumusețile patriei noastre, țara noastră socialistă în plin avînt și înflorire ?

Și acum încă cîteva recomandări.

— Colecțiile vor fi cu atît mai deosebite cu cît se vor folosi numeroasele întreguri poștale emise în țara noastră în decursul anilor.

— În colecțiile tematice se admite a se folosi plicuri ștampilate ocazionale emise de filialele A.F.R. și de cercurile filatelice.

— Nu inscripția, ci materialul filatelic să vorbească despre tema expusă. Textele scurte sînt necesare, iar cînd e vorba de expoziții internaționale să fie traduse și într-o limbă de largă circulație mondială.

— Expunerea temei să înceapă cu cea mai veche piesă la care se referă tema, indiferent dacă este vorba despre o marcă sau de o altă piesă filatelică.

*
* *

Prin lucrarea de față „Piese filatelice românești emise după proclamarea Republicii", am căutat să ne încadrăm cerințelor „Bibliotecii filatelistului". Nu ne-am propus să ne oprim aici. Fiecare din capitolele tratate merită cu mult mai mult spațiu.

Am încercat să demonstrăm cît de bogat este patrimoniul nostru filatelic de după 1948, care așteaptă să fie mai bine valorificat.

Dacă această lucrare va contribui la trezirea unui interes mai mare pentru piesele filatelice românești, scopul propus a fost atins.